

দেউৰী-সাধু

শ্ৰীডম্বকধৰ দেউৰী

অসম সাহিত্য সভা

১৯৭৭

DEURI-SADHU: A collection of folk-tales prevalent among the Deuri people of Assam, compiled by Shri Dambarudhar Deuri, Rajbari Bargaon, Panidihing and published by Dr. Hemantakumar Sarma, General Secretary, Asam Sahitya Sabha, Chandrakanta Handique Bhawan, Jorhat-I. ed. 1st, January, 1977.

দেউৰী-সাধু

সংগ্ৰাহক : শ্ৰীডম্বৰধৰ দেউৰী

প্ৰকাশক :

ডক্টৰ হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা

প্ৰধান সম্পাদক,

অসম সাহিত্য সভা

কেন্দ্ৰীয় কাৰ্যালয় :

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন

যোৰহাট-১

গুৱাহাটী কাৰ্যালয় :

ভগৱতীপ্ৰসাদ বৰুৱা ভৱন

গুৱাহাটী-১

প্ৰথম তাৰিখ

জানুৱাৰী, ১৯৭৭

মূল্য : ৩ টকা

ছপা কৰোঁতা :

শ্ৰীপ্ৰশান্তকুমাৰ শৰ্মা বি. এছ. ছি.

পূৰ্বদেশ মুদ্ৰণ, বিহাৰাৰী

গুৱাহাটী-৮

আগকথা

জন সমাজত লোকগীতৰ দৰে সাধুকথাৰ প্ৰভাৱো অপৰিসীম। সাধু কথাবোৰে জনগণক আনন্দ দান কৰে। তদুপৰি সিবোৰৰপৰা জনগণৰ সামাজিক ব্যৱস্থা, চিন্তাধাৰা, লোক-বিশ্বাস আদিৰ কথা জানিব পাৰি। গতিকে কোনো এটা জাতিক সম্পূৰ্ণৰূপে জনাৰ ক্ষেত্ৰত সেই জাতিৰ মাজত প্ৰচলিত সাধুকথাবোৰে কিঞ্চিৎ পৰিমাণে হ'লেও সহায় কৰে।

অসম ৰাজ্যখন বিভিন্ন জাতি-উপজাতিৰ সংমিশ্ৰণত এখন চিত্ৰ-বিচিত্ৰ ফুলনিৰ দৰে জাতিস্কাৰ হৈ আছে। দৰাচলতে অসমৰ বিভিন্ন জাতি-উপজাতিবোৰ এটা বিৰাট অসমীয়া জাতিৰেই ঠাল-ঠেঙুলি আৰু অবিচ্ছেদ্য অংগ। কেৱল জাতি-উপজাতিৰে নহয় ইয়াত বিভিন্ন ধৰ্মীয় লোকো আছে। এই সকলোবোৰ লগ লাগিয়েই এটা পূৰ্ণাঙ্গ জাতি হৈছে। সেই কাৰণে অসমীয়া জাতিক সম্যকভাৱে জানিব খুজিলে এইসকলৰ সুখ-দুখৰ কথাও জানিব লাগিব। আমি সকলোৱে একগোট হৈ অসমীয়া তথা মহান ভাৰতীয় জাতিৰূপে সমৃদ্ধিৰ পথত আগুৱাবলৈ হ'লে পৰস্পৰে পৰস্পৰক ভাতৃভাৱে আঁকোৱালি লব লাগিব; কিন্তু তাৰ আগতে আমি পৰস্পৰক জানিব লাগিব, পৰস্পৰৰ সাহিত্য, কলা-কৃষ্টি তথা জাতীয় বৈশিষ্ট্যসমূহক শ্ৰদ্ধা কৰিব লাগিব। এনে এটি মহান উদ্দেশ্য আগত ৰাখিয়েই অসম সাহিত্য সভাৰ কাৰ্য-নিৰ্বাহক সমিতিয়ে (১৯৭৬-৭৭) অসম আৰু ইয়াৰ দাঁতি কাষৰীয়া ৰাজ্যত বাস কৰি অহা বিভিন্ন জন-গোষ্ঠীৰ মাজত প্ৰচলিত সাধুকথাসমূহ সংগ্ৰহ আৰু সহজ ভাষাত প্ৰকাশৰ

কাৰণে এখনি আঁচনি গ্ৰহণ কৰে। এই আঁচনি অনুসৰি প্ৰতিটো জন-গোষ্ঠীৰ একোখনকৈ সাধুকথাৰ পুথি পৰ্যায়ক্ৰমে উলিয়াবলৈ সিদ্ধান্ত লোৱা হয়। এনে আঁচনিৰ অন্তৰ্ভুক্ত গ্ৰন্থৰ ভিতৰত এই কেইখন পুথি বৰ্তমানে ছপাবলৈ দিয়া হৈছে : 'ৰাভা-সাধু', 'কামেং সীমান্তৰ সাধু', 'বড়ো-সাধু', 'কাৰ্বি-সাধু', 'চাহবনুৱাৰ মাজত প্ৰচলিত সাধু', 'দেউৰী-সাধু' আৰু 'মিছিং-সাধু'।

অসম সাহিত্য সভাৰ অনুৰোধক্ৰমে শ্ৰীডম্বৰকণ্ঠৰ দেউৰীয়ে এই গ্ৰন্থত সন্নিৱিষ্ট দেউৰী সমাজত প্ৰচলিত সাধু কেইটি সংগ্ৰহ কৰি দিছে আৰু লগতে দু-আষাৰ কথাও লিখি দিছে। গ্ৰন্থ-খনিৰ পাণ্ডুলিপিটো পুনৰীক্ষণ কৰি দিছে অধ্যাপক শ্ৰীনাৰায়ণ শৰ্ম্মাই আৰু আৰ্থিকাত চোৱাত সহায় কৰিছে শ্ৰীৰামচৰণ ঠাকুৰীয়াই। ইয়াৰ কাৰণে শ্ৰীদেউৰী, শ্ৰীশৰ্ম্মা আৰু শ্ৰীঠাকুৰীয়াৰ শলাগ ললোঁ। কম সময়ৰ ভিতৰতে পুথিখন ছপাই উলিয়াই দিয়া কাৰণে পূৰ্বদেশ মুদ্ৰণৰ কৰ্তৃপক্ষ আৰু কৰ্মীবৃন্দক আন্তৰিক ধন্যবাদ জনালোঁ।

সদৌ শেষত এই পুথিখনে পঢ়ুৱৈ সমাজৰ সমাদৰ পালে আনন্দিত হ'ম।

২৬ জানুৱাৰী, ১৯৭৭
চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন
ঘোৰহাট-১

হেমন্তকুমাৰ শৰ্ম্মা
প্ৰধান সম্পাদক,
অসম সাহিত্য সভা

দু-আষাৰ

সাধু-কথা বা লোক-কথা পৰম্পৰাভাৱে মুখ বাগৰি আহিছে। সকলো দেশ, সকলো জাতিৰ মাজত ইয়াৰ প্ৰচলন আছে। ইয়াৰ স্তূৰ্ণনিৰ্দিষ্ট ধাৰা বা ৰূপ নাই। ইয়াত এটা কাহিনী আৰু এটা নীতি-শিক্ষা থাকে। ইয়াত ঘাইকৈ অলৌকিকতা বা অতিৰঞ্জিত কথাই ঠাই পাই আহিছে; যদিও তাৰ মাজতো লোক-বিশ্বাস, সমাজ-ব্যৱস্থা, চিন্তা-ধাৰা, জীৱন যাত্ৰাৰ প্ৰণালী, ৰীতি-নীতি, হিংসা-দ্বেষ, মৰম-স্নেহ প্ৰভৃতি নিহিত হৈ থকা দেখা যায়। ইয়াৰ চৰিত্ৰবোৰ ধৰা-বন্ধা নিয়ম নাই। মানুহ, দেও-ভূত, পশু-পক্ষী আদি বিভিন্ন চৰিত্ৰৰ মাজেদি জাতীয় চৰিত্ৰৰ আভাস পোৱা হয়।

অসম সাহিত্য সভাই অসমৰ প্ৰতিটো জনজাতিৰ প্ৰচলিত সাধু-কথা সংগ্ৰহৰ আঁচনি লৈছে। দেউৰী-সাধুৰ পুথি এখন যুগুতাই দিবলৈ আমাৰ ওপৰত ভাৰ দিয়ে। এই বিষয়ে চিন্তা-চৰ্চা কৰিবলৈ আমাৰ নিচিনা গাৱলীয়াৰ সময় আৰু সুবিধা বৰ কম। এশ এবুৰি হেঙাৰ আছে। তদুপৰি অলিখিত লোককথাৰ লিখিত ৰূপ দিয়াটো আৰু টান কাম। তথাপি সভাৰ মহৎ উদ্দেশ্য সফল কৰি তুলিবলৈ ষৎপৰোনাস্তি চেষ্টা কৰা হৈছে। ওপৰত উল্লিখিত অহা দিশবোৰলৈ লক্ষ্য ৰাখি লৰালি কালত শুনা কেইটিমান সাধু চৌতেখৰ মাৰি বাছি-বিচাৰি সজাই দিয়া হৈছে। ইয়াৰ কাহিনী ভাগ অসমৰ জনজাতি তথা অসমীয়াৰ লগত মিল নোলাব বুলি কব নোৱাৰি। তেনে হোৱাটো স্বাভাৱিক।

দেউৰীবিলাক পুৰণি সদিয়াৰ খিলঞ্জীয়া অধিবাসী। গতিকে

সাধুকথাৰ পটভূমিও সদিয়া অঞ্চল। সিবিলাকৰ সাধু কোৱাৰ নিজস্ব বিশেষত্ব আছে। কাহিনী কোৱাৰ আগতে ফকৰা-বোজনা বা সাথৰ এটা কৈহে আৰম্ভ কৰে।

অসম সাহিত্য সভাৰ প্ৰধান সম্পাদক ডক্টৰ হেমন্তকুমাৰ শৰ্মা-দেৱে কিতাপখন লিখিবলৈ উদগনি দিয়া বাবে তেখেতৰ প্ৰতি আমাৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিলোঁ। অসম সাহিত্য সভাই কিতাপখন প্ৰকাশ কৰি উলিওৱাৰ বাবে সভাৰ সভাপতি মোৰ শিক্ষা গুৰু পূজনীয় শ্ৰীযজ্ঞেশ্বৰ শৰ্মাদেৱ প্ৰমুখ্যে সকলো কৰ্মকৰ্তা-লৈকে আমাৰ আন্তৰিক শ্ৰদ্ধা ও ধন্যবাদ জনালোঁ।

১৫ নবেম্বৰ, ১৯৭৬

ৰজাবাৰী, শিৱসাগৰ

শ্ৰীডম্বকধৰ দেউৰী

সূচীপত্ৰ

বিষয়	পৃষ্ঠা
আগকথা	
পাতনি	
বুঢ়া-বুঢ়ী আৰু বান্দৰৰ সাধু	১
টিপচী, শিয়াল আৰু বুঢ়া-বুঢ়ী	৮
হাতীৰ কোঁহ খাই চিৰকালি মৰিল	১৫
মানুহ মৰচবাই হ'ল	২০
দেৱতাৰ ধন লাভৰ সাধু	২৪
পালেগৈ সোণাপুৰ হাট	৩২
মানুহে জুই কেনেকৈ পালে	৪৪
ধানৰ উৎপত্তি আৰু খেতি	৪৭
লক্ষ্মীদেৱী সাগৰৰ পৰা কেনেকৈ আহিল	৫৩
গৰুৰ জন্ম কেনেকৈ হ'ল	৫৮
মেজিৰ উৎপত্তি আৰু মেজি পোৰা প্ৰথা	৬১
বিয়াৰ ঠাঁতি-গুৰি	৬৪
দেউৰীলোকে নিতাই পুখুৰীৰ পানী নেখায়	৬৯
ফুলপানী ছিগা কেনেকৈ হ'ল	৭২
ছাগলী নোখোৱা মানুহ	৭৫
হুহু চৰাইৰ জন্ম কথা	৭৯

বুঢ়া-বুঢ়ী আৰু বান্দৰৰ সাধু

অসমৰ চুতীয়া জাতিৰ ভাষা-সংস্কৃতি, ধৰ্মবিশ্বাস, কৃষ্টি-সভ্যতাৰ ঐতিহ্য জীয়াই ৰখা দেউৰীবিলাক চাৰিটা খেলত বিভক্ত। খেলৰ নামবোৰ আদি বসতিস্থানৰ পৰা উৎপত্তি হৈছে। বৰনৈ (লুইত) পাৰত অৰুণাচলৰ টেঙাপানী নৈ আৰু লুইতৰ সঙ্গম-স্থলৰ পৰা সদয় বা সুদয়া ঘাট (তেজু) লৈকে লুইতৰ উত্তৰাংশত তেঙুবিলাকৰ বসতি আছিল। প্ৰাচীন কালত তাত ন-কুৰি দহঘৰ (১৯০) মানুহৰ এখন বৰ ডাঙৰ গাঁও আছিল। সেই গাঁৱৰ বাসিন্দাসকলক বৰগঞা বোলে। চাৰি খেলৰ ভিতৰত বৰগঞা এখেল। তেঙুবিলাকে পূৰ্বৰেপৰা বিখ্যাত তাম্ৰেশ্বৰী মন্দিৰৰ পূজা-পাটল চলাই আহিছে।

তাহানি তাত এহাল বুঢ়া-বুঢ়ী (গিৰা-গিৰাটী) আছিল। তেঙুলোক অপুত্ৰক আছিল। গতিকে মনত দুখ। নিজেই সকলো কৰি-মেলি খায়। এলাহ কাক বোলে নেজানিছিল। পৰিশ্ৰমী হোৱা বাবে স্বাস্থ্য ভাল আছিল।

এবছৰ খৰাং বতৰৰ বাবে সমূলি খেতি-বাতি নহ'ল। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে কচু কৰলৈ আলছিলে। বুঢ়ীয়ে সবহকৈ কৰলৈ বুঢ়াক কুটৰিলে। তাকে খাই নিজেও বাচিব লাগিব আৰু ওচৰ-চুবুৰীয়াকো দি তৰাব লাগিব। এইদৰে দহৰ উপকাৰ সাধিব লাগিব। তেহে টানে-আপদে আমাকো চাব-চিতিব। “তেনেহলে তলিখন বহলাব লাগিব।” বুঢ়াই শলাগিলে।

বুঢ়াই গছ কটাত লাগিল। বুঢ়ীয়ে ডাল-পাতবোৰ কাটি-বাচি জুই লগাই দিলে। এইদৰে দুয়ো লাগি-ভাগি তলিখন উলিয়ালে বৰষুণ অহাৰ আগতে কই শেষ কৰিব লাগিব। বুঢ়াই শাবী-শাবীকৈ খুলি খানিলে। বুঢ়ীয়ে কচুবোৰ কই গ'ল। এনেতে ক'ৰবাৰ পৰা এটা মলুৰা বান্দৰ আহি তাত ওলালহি। সি চুচুক-চামাকুকৈ আগবাঢ়ি আহিল। বুঢ়ীৰ ওচৰলৈ গৈ মাটিত মূৰটো গুজি ক'লে,—“অ' আৰৈ, (বুঢ়ী আই) এজাইৰ (ককাদেউতা) ভাল নে?” বুঢ়ীয়ে চাপৰি থকাৰ পৰা কঁকাল পোনাই ক'লে,—“তইনো কোন, ক'ৰপৰা আহিছ?”

বুঢ়ীৰ আঁসে পাই কাষচাপি ভালৰি লগাই ক'লে, “মই এটা মলুৰা বান্দৰ। বহুতদিন হ'ল। আৰৈ-এজাইৰ খবৰ লোৱা নাই। কি হৈছে নহৈছে শঙ্কা কৰি স্মৃতি-পুচি চাওঁ বুলি আহিছোঁ। আৰৈ এজাইহঁতে আমাৰ খবৰ লবলৈকে এৰি দিছ। পাৰিলে কামতো সহায় কৰি দিওঁ।”

বান্দৰটোৰ কথা শুনি বুঢ়ীয়ে ক'লে,—“আহিছ ভাল হৈছে। আৰু কি কবলগীয়া আছে ক'। কাম-কাজত পিছে পৰেও সহায় কৰি দিবি।”

চেলু পাই সি ক'লে,—“পিছে এনেকৈনো কি কইছ আৰৈ?” বুঢ়ীয়ে ক'লে, “এৰা, এইবাৰ বৰ আকাল হ'ব। কিটো খাম। কচুকে কেইদৰামান ৰোও বুলি উঠিপৰি লাগিছোঁ। নহ'লে খাবলৈ নেপাই নিগমে মৰিব লাগিব।”

বান্দৰে ক'লে, “এনেকৈ কচু কলে হ'ব নে? গছবোৰ ঠিহিৰা মাৰি থাকিব আৰু আলুবোৰ সোনকালে ডাঙৰ নহব। মানুহ বয়সত বুঢ়া হ'লে ল'ৰা হয় বুলি এয়াৰ কথা আছে। তইতহাল, দেখিছোঁ সঁচাই সেয়ে হৈছ। নহলেনো বাক এহঁদৰে কচু ৰোৱনে? এতিয়াও কচু কই খাবলৈ নিশিকিলি? নেজান যদি মইয়ে শিকাই দিওঁ।”

মলুৰাৰ কথা শুনি বুঢ়াই মাত লগালে “তই ডলুৰাই শিকাব নেলাগে। এইমতেই কচু কই খাই দাঢ়ি পকালোহি। তই কামৰ বেলিকা পেংলাই কৰিবলৈ আহিছ হবলা? ভালে ভালে ইয়াৰ পৰা আঁতৰ হ! নহ'লে এসেকা পাৰি।”

মলুৰাই সেও হৈ ক'লে, “অ' এজাই খং নকৰিবি। এইবাৰ মোৰ কথামতে কই চাচোন। দুই-চাৰি দিনৰ ভিতৰতে বৰ বৰ কচু আলু হ'ব। সঁচা-মিছা পিছে পৰেও বুজিবি।”

বান্দৰৰ কথা শুনি বুঢ়ীৰ মনত খুদুৱনি লাগিল। বুঢ়ীৰ কাণে কাণে ক'লে, “অ' গিৰা, বান্দৰে বহু ঠাই দেখিছে। দেশ-দ্বীপান্তৰলৈ গৈছে। অনেক কথা শিকিছে। গতিকে তাক এবাৰ স্মৃতি চোৱা ভাল। কিনো কয়?” বুঢ়াই কাকো একো নকলে। বান্দৰেনো কি কয়, তাক শুনো বুলি নীৰৱে থাকিল।

বুঢ়া-বুঢ়ী অতপৰে থিয় হৈ আছিল। দুয়ো মাটিত বহিল। বুঢ়ীয়ে বান্দৰক স্মৃতিলৈ, “হেৰ মলুৰা, বাক তোৰ মতে কই চাওঁ। ক'চোন, কেনেকৈ কব লাগিব। কি কি কৰিব লাগিব।”

বান্দৰে বুজিলে তাৰ কথাই ফল ধৰিছে। সেইদেখি সি ৰংমনে কলে, “অ' আৰৈ, গাঁতবোৰ অলপ দ দকৈ বহলাই খানিবি। কচুবোৰ ধুই পথালি লবি। তাৰ পিছত ভালকৈ সিজাবি। সিজিলে কোপাতেৰে এটা এটাকৈ টোপোলা বান্ধিবি। ধূলি-মাকতি নলগাবি। সেইবোৰ গাঁতে গাঁতে কই দিবি। অলপ অলপ মাটি চপাই দিবি। ৰোৱা শেষ হ'লে কেইদিনমানৰ পিছত চাবলৈ আহিবি। মোৰ কথা সঁচা নে মিছা তেতিয়াহে বুজিবি।”

মলুৰাৰ লাপি-লুপা কথা শুনি বুঢ়াই ক'লে, “আজিলৈকে এনেকুৱা নোহোৱা নোপজা কথা আমি ক'তো শুনা নাই। এনে কথা কেতিয়াও হ'ব নোৱাৰিব। তই আমাক বৰ অঁকৰা অজলা, হোজা-চিধা পাইছ নেকি?”

বুঢ়ীয়ে কিন্তু বান্দৰৰ দিহামতে কচু কবলৈ বুঢ়াক সৈমান কৰালে।

হোলাৰ ভাই মোলা। বান্দৰৰ ছলাহী কথাত বুঢ়া-বুঢ়ী ভোল গ'ল। পিছদিনাৰ পৰা বান্দৰৰ কথামতে কচু ৰোৱাত লাগি গ'ল। মলুৱাই আলেঙে আলেঙে বুঢ়া-বুঢ়ীৰ কচু ৰোৱা চাই আছিল। সেই দিনাখন বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে পুৱাৰ পৰা কচু ৰোৱাত ব্যস্ত হৈ পৰিল। বান্ধনি বেলিৰ আগে আগে কই শেষ কৰিলে। আশাভৰা তলিখন ঘূৰি ফুৰি চাই তেওঁলোক ঘৰলৈ গুচি আহিল। তেতিয়াও বেলি পৰা নাছিল। এই ছেগতে মলুৱাই তাৰ স্বজাতিসকলক লগত লৈ তাত উপস্থিত হ'লহি। সি তাহাঁতক গাতৰ পৰা কচুবোৰ উলিয়াই উলিয়াই খাবলৈ এপিনৰপৰা লগাই দিলে। নিজেও খোৱাত লাগিল। সিজোৱা কচুৰ সোৱাদ পাই বান্দৰহঁতৰ ৰং চায় কোনে? নিমিষতে তলিখন উদং কৰি দূৰলৈ আঁতৰি গ'ল।

দিনদিয়েকৰ পিছত বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে কচু তললৈ গৈ দেখিলে— সৰ্বনাশ হ'ল। কচুবোৰ বান্দৰে খাই শেষ কৰিলে। তাহাঁতে এনেকৈ ঠগিব বুলি তেতিয়ালৈকে তেওঁলোকে ভাবিবই পৰা নাছিল। সকলো আশা-ভৰসা ধূলিসাৎ হৈ গ'ল। অ'তবোৰ দুখ-কষ্ট, পৰিশ্রম অথলে গ'ল। নিজৰ ভুলৰ বাবেই যে তেওঁলোকৰ এই দশা হ'বলৈ পালে—তাত সন্দেহ নাই। দুয়ো অনুশোচনা কৰিবলৈ ধৰিলে।

বুঢ়াই নিজকে নিজে দোষাৰূপ কৰি ক'লে, “কৰবাৰ সজাত নাইকিয়া বান্দৰ এটাৰ কথাত পতিয়ন যোৱাৰ ফল এনেকুৱাই। ছিঃ ছিঃ দেশত নোহোৱা কাণ্ড হ'ল। কথাত কয়, নিজৰ বুদ্ধি শিলৰ খুটি, লোকৰ বুদ্ধি পোকৰ উদি। এইষাৰ কথা আমাতেই ফলিয়ালে।”

বুঢ়াই বুঢ়ীক চিঞৰি ক'লে, “যি হ'ব লগা হ'ল। তাৰ কাৰণে

আৰু বেজাৰ কৰি লাভ নাই। এতিয়া বান্দৰৰ এই অগ্নায়ৰ কিবা এটা প্ৰতিকাৰ কৰিব লাগিব। তাকো আমি দুয়োৰে লগ হৈ কৰিম। সম্প্ৰতি তাৰ চিন্তা কৰোঁহক। নহ'লে ইহঁতৰ উৎপাতত মানুহে ভৱিষ্যতে একোকে কই খাব নোৱাৰিব।” দুয়ো বেজাৰ মনে ঘৰলৈ গুচি আহিল। ঘৰ পাই খাই-বৈ মনৰ বেজাৰত বুঢ়া-বুঢ়ী শুই থাকিল।

বহুত দিনলৈকে বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে বান্দৰৰ প্ৰবঞ্চনাৰ কথা পাহৰিব পৰা নাছিল। লাহে লাহে সেই কথা তল পৰিল। এনেকৈ দিনবোৰ পাৰ হৈ যাব ধৰিলে। এদিন বুঢ়ীয়ে পথাৰৰ পৰা মূৰত এমুঠা খৰি লৈ ঘৰলৈ ঘূৰি আহোঁতে বাটত হঠাৎ মলুৱাই বুঢ়ীক আগভেটাৰি ধৰিলেহি। মলুৱাক দেখি বুঢ়ী খতমত খালে। বুকুখন চিৰিংকৈ গ'ল। একো দেও-ভূত দেখা নাইতো? পিছ মুহূৰ্ততে বুঢ়ীয়ে নিজক চম্ভালি ল'লে। হাতত থকা দাখন দেখি মলুৱা পিছুৱাই গ'ল।

একো নজনাভাৱে মলুৱাই বুঢ়ীক স্মিলিলে, “অ আঁৱে দেখোন! ক'ৰপৰা আহিছ? কেইবাদিনো এজাইক দেখা নাই। কিবা অসুখ-বিসুখ হৈছে নেকি?”

বুঢ়ীয়ে বান্দৰৰ কথাত বেজাৰ কৰি ক'লে, “নকবি আৰু নাতি! বৰ বিপদ। এজাইদেউৰাৰ যোৱা-খোৱা নৰীয়া। তই হ'বলা জনাই নাই। দেখিছই নহয়, আমাৰ কেউকিছু নাই। তইতেই আমাক এই বিপদৰ সময়ত নেচালে কোনেনো চাব?”

মলুৱাই বুঢ়ীক মৰম লগাই ক'লে, “ইমানদিনে খবৰ পোৱা নাছিলো আঁৱে! কালিলৈ পুৱাতেই এজাইক চাবলৈ নিশ্চয় যামহঁক। আঁৱে একো চিন্তা নকৰিবি। এজাই ভালহৈ উঠিব।”

বুঢ়ীয়ে বান্দৰক শলাগি ক'লে, “বাৰু নাতি, কালিলৈ পুৱাতেই আহিবহঁক। নহাকৈ নেথাকিবি। মই তোৰ এজাইক কথাতো কমগৈ। শুনি সন্তোষ পাব। এতিয়া যাও দেই নাতি।”

“বাক আৰৈ যা। মইও যাওঁ” বুলি বান্দৰে এফলীয়া হৈ বুঢ়ীক এৰি দিলে। বুঢ়ী বেগাবেগিকৈ ঘৰমুৱা হ’ল। কেইখোজমান গৈ কোঁতুহলবশতঃ ঘূৰি চালে। মলুৱাই বুঢ়ীলৈ চাই তাতে বৈ আছে। তাৰ পাছত একেজাপেই গছত উঠিলগৈ।

বুঢ়ীয়ে ঘৰপাই বুঢ়াক সকলো কথা ক’লে। বুঢ়ীৰ কথা শুনি বুঢ়া উত্তেজিত হৈ পৰিল। কলে, “তাৰ অতপালি চৰি গৈছে। দুটৰ এইটো স্বভাৱেই। অভীষ্ট সিদ্ধিৰ কাৰণে গৰাকীক তোষামোদ কৰে। স্বার্থ সিদ্ধি হোৱাৰ পিছত দেখিলে নিলগতে পলায়। তাহাঁতক সমূলে নিপাত কৰিব লাগিব। নহ’লে, মানুহে আমাৰ দুৰ্নাম চিৰকাল ৰতিব।”

“পাৰ্শ্বত কালিলৈ পুৱাতে ওলাবহি। তাহাঁত বৰ লুভীয়া। কিবা খোৱা বস্তু পোৱাৰ আশাত জৰুল আহিব। তেতিয়া কি কৰা যাব।” বুঢ়ীয়ে বুঢ়াক স্তম্ভিলে। বুঢ়াই বুদ্ধি এটা উলিয়ালে। “মই মৰা ভাও ধৰি বিচনাত শুই থাকিম। তই মোক কাপোৰ এখনেৰে ভালকৈ ঢাকি থবি। লগত নাহৰৰ টাঙোনডাল লুকাই ৰাখিবি। দুৱাৰখন কাণি দুৱৰিকৈ মেলি তই চোতালত বহি ইমাই-বিনাই কান্দি থাকিবি। তেতিয়া তাহাঁত ওচৰ চাপি আহিব। কি হৈছে বুলি স্তম্ভিলে বুঢ়া মৰিল বুলি কৰি। মোক চাবলৈ তাহাঁতি ভিতৰ সোমাব। তেতিয়া, ‘এটি সোমাইছে বুঢ়া বুঢ়া। দুটি সোমাইছে বুঢ়া বুঢ়া’ বুলি কান্দিবি। গোটেইজাক সোমালে ‘বুঢ়াও বুঢ়া, টাচনৰ মৰিয়া ঘূৰা।’ এই বুলি কৈ দুৱাৰখন জপাই ধৰিবি। মই ঘৰপকৈ উঠিম। টাঙোনডাল লৈ উধাই-মুধাই তাহাঁতক মাৰিম।” এইদৰে দুয়ো আলোচনা কৰি খাই-বৈ শুই থাকিল।

পিছদিনা পুৱা বুঢ়ীয়ে সেইদৰে কৰিলে। বান্দৰবোৰ বুঢ়ীৰ কান্দোন শুনি স্তম্ভিলেহি “আৰৈ, কি হৈছে? কান্দিছ কিয়?”

বুঢ়ীয়ে ফেঁকুৰি ফেঁকুৰি ক’লে, “নাতিহঁত আজি বুঢ়াটো মৰিল।

সেইবাবে কান্দিছোঁ।” এইকথা শুনি বুঢ়াক চাবলৈ এটা এটাকৈ ভিতৰ সোমাল। গোটেইজাক সোমালত বুঢ়ীয়ে চিয়ঁৰি ক’লে, “বুঢ়াও বুঢ়া, টাচনৰ মৰিয়া ঘূৰা।” বুঢ়ীয়ে বাহিৰৰ পৰা দুৱাৰখন জপাই ধৰিলে। বুঢ়াই সাউকৈ উঠি টাঙোনডাল লৈ বান্দৰবোৰক টঙনিয়াই টঙনিয়াই মাৰি পেলালে। মাত্ৰ গাভিনী বান্দৰী এজনী থাকিল। তাই ভাবুকিত সোমাই সাৰিল। এইৰ পৰাই বান্দৰৰ বংশ ৰক্ষা পৰিল।

বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে দিনৰ দিনটো মৰা বান্দৰবোৰ ঘৰৰ ভিতৰৰ পৰা টানি টানি দূৰৈত নি পেলাওতেই গ’ল। এই স্তম্ভাতে বান্দৰী ভিতৰৰ পৰা ওলাল। তেজেৰে লুতুৰি-পুতুৰি হৈ মৰি পৰি থকা বান্দৰবোৰ দেখি তাই আতঙ্কিত হৈ পৰিল। আৰু বৰ বেজাৰ মনেৰে তৎক্ষণাত দৌৰি পলাল! তেতিয়াৰ পৰা মানুহৰ লোকালয় এৰি বান্দৰ হাবিলৈ গুচি গ’ল। সেইদিন ধৰি বান্দৰ হাবিত থাকে।

দেউৰীলোকৰ মতে বান্দৰ অশুচি, নীচ আৰু নিন্দনীয়। বান্দৰৰ মাংসকো নেখায়, ছালতো নবহে আৰু দহো আঙুলি যজ্ঞতো নেলাগে।

টিপচী, শিয়াল আৰু বুঢ়া-বুঢ়ী

কুণ্ডিলৰ দিহং, চেচেৰি আৰু দিবং এই তিনিখন নৈ আহি লুইতত লগ লাগিছেহি। এই সঙ্গমস্থলক দেউৰীলোকে তিনিমুনি ফাঁট বুলি কয়। ইয়াৰ পৰাই যিখন নৈ হৈছে—সেয়ে পবিত্ৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ। এসময়ত দিবং নৈৰ পাৰত এখন জনপূৰ্ণ গাওঁ আছিল। দিবঙৰ পাৰত বসতি লোৱা বাবে সেই মানুহ-বিলাকক দিবঙীয়া বুলি কয়। এই মনোৰম চিৰ সেইজীয়া অঞ্চলটোৰ লগত এই সাধু কথাৰ সম্বন্ধ জড়িত হৈ আছে।

এই ত্ৰিবেণী সঙ্গমস্থলৰ ওচৰত দিবং নৈ পাৰত এখন ডাঙৰ হাবি আছিল। তাতে এটা শিয়ালৰ এখন খেৰণি বাৰী আছিল। সি খেৰ গোটাবলৈ আৰম্ভ কৰিলে। কেইদিনমান গোটোৱাৰ পিছত দেখিলে—খেৰবোৰ কোনোবাই চুৰ কৰি নিছে। গোটেইখন জাৰি-জোকাৰি উলট-পালট কৰি থৈ গৈছে। সেইবোৰ দেখি সি মনতে ভাবিলে—চোৰটো ধৰিব লাগিব। নহ'লে এইবাৰ খেৰ গোটোৱা নহ'ব। এদিন কোনেও নেদেখাকৈ সি খেৰণিৰ এচুকৰ আঁৰত লুকাই থাকিল। কিছুপৰ জোপলৈ থকাৰ পিছত সি এজনী টিপচী চৰাই দেখিলে। তাই ঠোটে'ৰে খেৰবোৰ কঢ়িয়াই লৈ গৈছে। টিপচীয়ে গছ এজোপাৰ ফেৰেঙনিত—সহজে শত্ৰুৰ চকুত ধৰা নপৰা নিৰাপদ ঠাইত বাহ এটা সাজিছে। কণীপৰা আৰু পোৱালি জগোৱাবৰ কাৰণে তাই বাহ সজাত লাগি গৈছে। তালৈকে খেৰবোৰ নিছে। এইদৰে খেৰ কঢ়িয়াই

থাকোঁতে ইপিনৰ পৰা আহি শিয়ালে মাত লগালেহি—“এইজনী ক'ৰবাৰ গভাইত চুকনী। তাই মোৰ খেৰবোৰ চুৰকৰি নিছ। হাতে-লোটে ধৰা পৰিছ যেতিয়া এৰণ নাই। তোক আজি শুদাই নেৰো।”

“চুকনী” বুলি কৰা নিন্দাসূচক অপমানত টিপচীয়ে বৰ লাজ পালে। তাই গহীনকৈ শান্তভাৱে ক'লে,—“শিয়াল ককাই, তাই মিছাই খং নকৰিবিচোন। মোৰ ডাঙৰ জীজনী তোক দিম নহয়।”

টিপচীৰ কথা শুনি শিয়ালে বৰ ৰং পালে। “বাৰু, সেয়ে হব তেন্তে। পিছে কেতিয়াকৈনো দিবি?”

“মই বাহ সাজিবলৈ আৰম্ভ কৰিছোঁহে। কণী পৰাই নাই। পোৱালি জগিলে দিম।”

“তেনেহ'লে বাহটো নুঠালৈকে যিমান লাগে সিমান খেৰ নে।”

শিয়ালৰ সন্মতি পাই টিপচীয়ে নিৰ্ভয়ে বাহ সজাত লাগিল। তাই ঠোটে'ৰে খেৰকুটা কঢ়িয়াই কঢ়িয়াই প্ৰকাণ্ড বাহ এটা সাজি ললে।

এইদৰে কিছুমান দিন পাৰ হৈ গ'ল। এদিন দুপৰীয়া শিয়াল টিপচীৰ খবৰ লবলৈ আহিল। তাই বাহ লোৱা গছ-জোপাৰ তলত বহি সুধিলেহি—“টিপচী, কণী কেইটা পাৰিলি।” শিয়ালৰ মাত শুনি বাহৰ ভিতৰৰ পৰাই তাই উত্তৰ দিলে। “বাহ সাজি শেষ হোৱাই নাই। কণী নোপাৰো এথোন।”

শিয়াল গুচি আহিল।

পিছদিনা তালৈ গৈ আগৰ দৰেই সুধিলেহি,—“টিপচী টিপচী, কণীকেইটা পাৰিলি।” টিপচীয়ে সমিধান দিলে,—“আজি কণী এটা পাৰিছোঁ।” সফালে টিপচীয়ে কণী পাৰি উমনি ধৰিলে।

তাৰ পিছদিনাখন আকৌ তালৈ গৈ শিয়ালে আগৰ দৰেই টিপচীক সুধিলে। তাই কণী দুটা পাৰিছোঁ বুলি ক'লে। এই

অনুক্ৰমে টিপচীয়ে এ অঁৰা দুটা পৰাৰ হিচাপ দিলে। এইকেই-দিনৰ ভিতৰত টিপচীয়ে পোৱালি জগাই শেষ কৰিলে।

শিয়াল দিনো টিপচীৰ খা-খবৰ লবলৈ যায়। এদিন সি আগৰ দৰেই তাইক সন্ধানিত ক'লে,—“আজি উম্নিত বহিছোঁ।” কেইদিনমান যোৱাৰ পিছত টিপচীয়ে শিয়ালক জনালে—“আজি পোৱালি এটি জগিছে।” এই কথা শুনি সি বৰ আনন্দ পালে। ইতিমধ্যে টিপচীয়ে পোৱালিবোৰ উৰণীয়া কৰিলে। এদিন শিয়ালৰ চকুত ধূলি মাৰি তাই পোৱালিবোৰ উৰুৱাই নিলে। যাবৰ সময়ত বাহত ধূলি-মাকতি, জাবৰ-জোঁথৰ কিছুমান ভৰাই থলে। টিপচীৰ টেঙালিৰ কথা শিয়ালে বুজিব নোৱাৰিলে।

পিছদিনাখন পুৱাতে শিয়াল তালৈ গ'ল। পূৰ্বৰ দৰেই তাইক সন্ধানিলে। কিন্তু একো উত্তৰ নাপালে। সি তেতিয়া মনতে ভাবি গুণি চালে—টিপচীয়ে জীয়েকক দিবলৈ টান পাইছে। সেই কাৰণে হেৰেপা দি আছে। তেনেহলে বাহটো নমাই অনা যাওঁক। কিন্তু কাম কৰে কেনেকৈ। সিতো গছত উঠিব নোৱাৰে। সেই দেখি হাকোটা এডাল বিচাৰি বাঁহনি এখনলৈ গ'ল। তাত সোমায়ৈই এটা কেৰ্কেটুৱাক লগ পালে। কেৰ্কেটুৱাটোৱে তাক দেখি সন্ধানিলে—“অ শিয়াল ককাই দেখোন! কিবা মন কৰি আহিলি?” শিয়ালে তাক দেখি বুদ্ধি এটা সাজিলে। আগৰে পৰা গুৰিলৈকে সি সকলো কথা তাক বিবৰি কলে। কামত সহায় কৰি দিবলৈ মাতিলে। সি কথা শুনি বিচুৰ্তি হ'ল। টিপচী এজনীয়ে ধূৰ্ত শিয়ালক ঠগিব পাৰে নে বাক? বিশ্বাস কৰিব নোৱাৰিলে। ঘটনাটো নো কি, বুজ লবলৈ বুলি ওলাল। দুয়ো আহি টিপচীয়ে বাহ লোৱা গছৰ তল পালেহি। তেতিয়া শিয়ালে, তাক কাণে কাণে কলে,—“তই সোঁ বাহটোলৈ উঠ। মই ইয়াত থাকোঁ। তই তোৰ ভাগৰ কণীবোৰ খাবি আৰু মোৰ পোৱালিবোৰ তললৈ পেলাই দিবি, মই ধৰি ধৰি খাম।”

কেৰ্কেটুৱাই কলে,—“নেদেখিছা এধানমানি টিপচী, ভগৱতীৰ প্ৰিয় খাও! সোলোং গছত বাহ। ইও এলাপেছা নহয়—প্ৰকাণ্ড।”

কেৰ্কেটুৱাটো বাহলৈ গ'ল। তাত একো নেদেখি তাৰ বৰ খং উঠিল। বাহটোত সোমাই তলিখন খুচুৰি ভাঙি-ছিঙি তললৈ পেলাই দিলে। শিয়াল টিপচীৰ পোৱালি খোৱাৰ আশাত ওপৰলৈ জুমি চাই বহি আছিল। কুটা-কুটি জাবৰ-জোঁথৰ-বোৰ পৰি আহি তাৰ চকুত সোমালহি। সি তৎক্ষণাত্ চকুৰে নেদেখা হ'ল। তাৰ চকু দুটা কাঁইটে বিন্ধাদি বিন্ধিবলৈ ধৰিলে। বিষত তত্-মত্ হেৰুৱাই যেনি তেনি দৌৰা-দৌৰি কৰিবলৈ লাগিল। উপায় নেপাই দিবং নৈৰ পাৰে পাৰে উজাই লৰ দিলে। সেইদৰে গৈ গৈ দেউৰী গাওঁখন পালেগৈ। তাত এহাল বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে ঢেঁকীত ধান বানি আছিল। সিহঁত হালক দেখি ওচৰ চাপি গ'ল। পোনতে বুঢ়ীক ক'লে,—“অ বুঢ়ী, মোৰ চকুত কুটা সোমাল। গুচাই দে।” বুঢ়ীয়ে তাৰ কথালৈ কাণ নিদি চাউল চলাত লাগিল। সি আকৌ ক'লে। বুঢ়ীয়ে ভেকাহি মাৰি ক'লে,—“বুঢ়াক ক! মই চাউল চালিছোঁ।” শিয়ালে বুঢ়াক ক'লে, “অ বুঢ়া, মোৰ চকুত কুটা সোমাল গুচাই দে।” বুঢ়ায়ে তাৰ তাৰ কথালৈ কৰ্ণপাত নকৰিলে। ঢেঁকী দিয়াত লাগিল।

শিয়ালে বুঢ়াক কলে, বুঢ়াই বুঢ়ীক কবলৈ কয় আৰু বুঢ়ীক ক'লে, বুঢ়াক কবলৈ কয়। এইদৰে বগিয়াবাগি কৰি সিজনে ইজনৰ ফালে চোৱা-চুইকৈ ব'ল। অলপ পিছত বুঢ়াই ঠাৰে-চিয়াঁৰে বুঢ়ীক কলে—“ঢেঁকী থোৱাৰে তাৰ দুই চকুত কেই খুন্দামান ভালকৈ দি দিয়া।” বুঢ়াই ধান বনা এৰি ঢেঁকীটো দাঙি ধৰিলে। বুঢ়ীয়ে বুঢ়াৰ ইঙ্গিত মতে থোৱাটো একৱালে। বুঢ়াই শিয়ালক শুনাই কলে,—“হেৰ খলুৱা, মই নোৱাৰোঁ। বুঢ়ীয়ে পাৰিব। ওচৰলৈ যা।” শিয়াল বুঢ়ীৰ

ওচৰ চাপি গ'ল। “ক’ববাৰ পখৰাটো আহিল। আহ। চাও। চকুহাল ভালকৈ মেল।” এই বুলি কৈয়েই শিয়ালে তৰ্কিব নোৱাৰাকৈ ঢেঁকীখোৰাটো হাতত তুলি লৈ বুঢ়ীয়ে তাৰ দুই চকুত দুখুন্দা বাককৈ বহাই দি দিলে। খুন্দা খাই শিয়ালে জলা-কলা দেখিলে। তৰা-নৰা চিঙি হাবিলৈ পলাল। তেতিয়া সি কৈ গ'ল,—“বাক তহঁতহালক অ’তো নেপাওঁ ত’তো নেপাওঁ ; খেপেনা বাটতে পাম।”

শিয়াল চকুৰ বিষত চুৰ্ভি-বুদ্ধি হেৰুৱাই হাবিত সোমালগৈ। ইফালে সিফালে খুন্দা-খুন্দুলি খাই ফুৰোঁতে তাক পালে তাৰ জ্ঞাতি-বন্ধুসকলে। তেনে শোক লগা অৱস্থা দেখি সিহঁতে তাৰ কি হ’ল বুলি শুধিলে। “ঢঁকীখোৰাই পালে,” বুলি কৈয়েই চকুৰ যন্ত্ৰণাত তৎ নেপাই চাটি-ফুটি কৰিবলৈ ধৰিলে। এক্ষন্তেকো ব’ব নোৱাৰি কেকু-কেকাই ভিৰাই লৰ দিলে। তাক দেখি সিহঁতেও “ঢঁকীখোৰাই পায়হি” বুলি ভয়ত কৰি চিটিকাদি পিয়াপি দি পলাই পত্ৰ দিলে। সেইদিন ধৰি সিহঁতে ঢেঁকীখোৰাৰ ভয়ত দিনত নোলাই ৰাতি ওলোৱা হ’ল। কেতিয়াবা কাচিৎ দিনত ওলালেও “ঢঁকীখোৰাই পালেহি নেকি” বুলি উলটি পালটি চাই চাই হাবিলৈ গুচি যায়।

বহুত দিন হ’ল। গ’ল কথা গুচিল। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে সেই কথা পাহৰিলে। শিয়ালে কিন্তু পাহৰা নাই। বুঢ়া-বুঢ়ীক ক’ত পাওঁ চান্দি ফুৰিছে। এদিন দুপৰীয়াই বুঢ়ীয়ে বনশাক বিচাৰি হাবিলৈ গ’ল। শাক তুলি গৈ থাকোঁতে হাবিৰ মাজমান পালেগৈ। তাত এখন কচুৱনী দেখিলে। কচুশাকলৈ বুঢ়ীৰ বৰ লোভ। সেইদেখি মনপুতি বুটলাত লাগিল। এনেতে শিয়াল আহি ওলালহি। বুঢ়ীক হাবিৰ মাজত অকলে পাই মাত লগালে,—“অ’ বুঢ়ী নহয় জানো? বুঢ়াক লগত নানিলি কিয়? দুয়ো থকা হ’লে ভাল আছিল।” এই বুলি কৈয়েই

বুঢ়ীৰ ফালে চোঁচা মাৰি গৈ আগচি ধৰিলে। “বুঢ়ীক আজি কোনে ৰক্ষা কৰে চাওঁ।” ঢেঁকীখোৰাৰে চকু-কুটা কাড়ি নগুৰ-নাগতি কৰাৰ কথা বুঢ়ীক সৰ্কিয়াই দিলে।

শিয়ালৰ কথা শুনি বুঢ়ীৰ বুকু কঁপিল। কিবা ঘটে! বৰ অসহায় বোধ কৰিলে। আকস্মিক বিপদৰ প্ৰতি মানুহৰ চৰিত্ৰগত যি প্ৰতিক্ৰিয়া হয়, বুঢ়ীৰো সেয়ে হ’ল। বুঢ়ী কিন্তু বিচলিত নহ’ল। এইক্ষেত্ৰত বেছি সাৱধান হোৱাৰ প্ৰয়োজন আছে। যিহেতু শিয়ালৰ হাত এৰাই যোৱা সম্ভৱ নহয়। বুঢ়ীয়ে ভয় বিহ্বল মাতৰে উত্তৰ দিলে,—“মোক খালেও খাবি। কিন্তু খোৱাৰ আগতে গীত এফাঁকি গাবলৈ দে। তয়ো সন্তোষ পাবি। চকু মুদিলে মোৰ শেষ ইচ্ছা লগতে যাব।”

শিয়াল সন্মত হ’ল। বুঢ়ীৰ ক’লী-ক’লা কুকুৰ এহাল আছিল। তাহাঁত হালক লগত নিনিয়াকৈ বুঢ়ীয়ে কেতিয়াও হাবিলৈ নগৈছিল। সেইদিনা তাহাঁত ঘৰত থাকি আহিল। বুঢ়ীয়ে গীত আৰম্ভ কৰিলে,—“ক’লী ওচ্! ক’লা ওচ্! শিয়ালে মোকে খায়। ক’লী-ক’লা আহিলে শিয়াল পলাই যায়।” এইদৰে তিনিবাৰ ৰিঙিয়াই মাতিলত ক’লী-ক’লা আহি ওলালহি। তেতিয়া বেলি মাৰ যাওঁ যাওঁ, বুঢ়ীয়ে ঘৰৰ ফাললৈ মুখ কৰি আৰু শিয়াল তাৰ বিপৰীতে মুখামুখিকৈ আছিল। সেই কাৰণে বুঢ়ীয়ে ক’লী-ক’লা অহা নিলগতে দেখা পালে। কিন্তু শিয়ালে দেখা নেপালে। তাহাঁত শিয়ালৰ ওপৰত জপিয়াই পৰিল। শিয়ালৰ দপলনি নৰজিল। ক’লাই শিয়ালৰ টেটুত কামুৰি নেলু চিঙি পেলালে। শিয়াল থিতাতে মৰি পৰি থাকিল। আসন্ন মৃত্যুৰ গৰাহৰপৰা বুঢ়ী ৰক্ষা পৰিল। স্বস্তিৰ নিশ্বাস পেলালে। বুঢ়ীৰ উপস্থিত বুদ্ধিৰ বলত নিজৰ জীৱন ৰক্ষা পৰিল।

বুঢ়ীয়ে হেঁচটোৰপৰা হাঁচটিখন উলিয়ালে। তামোল এখন

মুখত ভৰাই ললে। ডাব কটাৰীখনেৰে শিয়ালৰ নেগুৰডাল কাটিলে। আগমণ্ডহ আৰু দুই তপিনাৰ দুচপৰা মণ্ডহ একৰাই লৈ আহিল। বাকীবোৰ কুকুৰ হালে খালে। শিয়ালে কুকুৰ নেখায়। কুকুৰে কুকুৰ নেখায়। গধূলি থিপাইৰ ওচৰত বহি মদ খাওঁতে নেগুৰ ডাল বুঢ়াক দিলে। বুঢ়াই জুইত পুৰি তাৰে টকালি পাৰি পাৰি মদৰ খাজি খালে।

বুঢ়াই বাত বেমাৰত ভুগিছে। মাজে সময়ে গাৰ আৰু কঁকালৰ বিষ হৈ থাকে। শিয়ালৰ মণ্ডহ তাৰ প্ৰতিষেধক। বুঢ়া-বুঢ়ীয়ে সেইকথা জানে। গতিকে বহুতদিন ধৰি শিয়ালৰ মণ্ডহ বিচাৰ-খোচাৰ কৰি সেইদিনা মিলিল। তাৰে জাল খালে।

দেউৰীলোকৰ মতে তিনিমুনি ফঁটিত শিয়াল নাথাকে। দিবং নৈৰ নাম শুনিলে শিয়ালে হোৱা দিবলৈ এৰে।

হাতীৰ কোঁহ খাই চিৰকালি মৰিল

ভীষ্মক ৰজাৰ ৰাজধানী কুণ্ডিল নগৰ বৰ্তমান অৰুণাচলৰ লোহিত জিলাৰ অন্তৰ্গত। কুণ্ডিলৰ উত্তৰফালে চিৰ সেউজীয়া পৰ্বতমালাৰ নামনিত মহাৰণ্য নামৰ এখন বৰ ডাঙৰ হাবি আছে। এসময়ত এই হাবিখন বনৰীয়া পশু-পক্ষীৰে ভৰি আছিল। পালে পালে বনৰীয়া হাতীবোৰ মনৰ আনন্দেৰে চৰি ফুৰিছিল। হাতীৰ পালবোৰত একোটা একোটা দলপতি থাকে। দি়ে জাকটোৰ তদাৰকতা কৰে। চলাই লৈ ফুৰায়। গভীৰ অৰণ্যৰ মাজত সিহঁত অহা-যোৱা কৰা দণ্ডি বা সৰ থাকে। হাতীয়ে নেৰে দণ্ডি, বাঘে নেৰে চোং। হাতীয়ে নিজৰ পটি বা দণ্ডি এৰি অবাটে নেযায়। কেতিয়াবা হাতীৰ পালবোৰ হাবিৰপৰা দলে বলে ওলাই আহি মানুহৰ শত্ৰুপথাৰ নফট কৰেহি। গুণ্ডা হাতীবোৰ জাক এৰি আহি গাৱঁত সোমায়হি। মানুহৰ ঘৰ ভঁৰাল ভাঙে। শত্ৰুখাই অশেষ উপদ্ৰৱ কৰে। কোনোবাটোৱে মানুহ মাৰি সন্তানৰ সৃষ্টি কৰে। তেতিয়া মানুহৰ জীৱন বিপদাপন্ন হৈ পৰে আৰু ঘোৰ আতঙ্কৰ সৃষ্টি হয়। আজি কালিও হাবি কাষৰীয়া গাওঁবোৰত বনৰীয়া হাতীয়ে মানুহক অনেক ধৰণৰ জুলুম আৰু উপদ্ৰৱ কৰে।

হাতীয়ে জুই বৰ ভয় কৰে। তাহানিখনত জ্বলা জুইৰে বনৰীয়া হাতী খেদাইছিল। বাহৰ চুঙা ফুকাই, শিঙা বজাই হাতী খেদা হৈছিল। আজিকালি একা?

সেই হাবিখনত থকা এপাল হাতীৰ দলপতিটো আছিল প্রকাণ্ড দঁতাল হাতী। তাৰ দাঁতযোৰ অসম্ভৱ ডাঙৰ, দীঘল আছিল। সেইবাবে সি কেহবাটাও অসুবিধা ভোগ কৰিব লগাত পৰিছিল। হাবিৰ মাজত দলৰ আনবোৰ হাতীৰ লগত সি সহজে ঢপলিয়াই চৰি ফুৰিব নোৱাৰিছিল। দাঁতুৰে অহা-যোৱা কৰাৰ বাহিৰে তাৰ আন উপায় নাছিল। সদায় ওপৰ মূৰা হৈ ফুৰিব লগা হৈছিল। তলমূৰা হলেই দাঁতযোৰ মাটিত হাল বাই ফুৰিব লগা হয়। সেই আপাহতে সি দলত্যাগ কৰি জাকৰপৰা ফালৰি কাটি গৈ অকলশৰে চৰি ফুৰিছিল।

এবছৰ বাৰিষা কালতো বহুত দিনলৈকে বৰষুণ হোৱা নাছিল। খৰাং হৈছিল। দলপতিটোৱে পানী খাবলৈ নেপাই পিয়াহত কলমলাই ফুৰিছিল। কেহেলি কেন্দ্ৰলিকৈ জোবোৰা মাৰি গা-ধুবলৈ নেপাই গাৰ পোৰণিত তৎ নেপাইছিল। হাবিৰ মাজে মাজে পানী বিচাৰি অনাই বনাই ঘূৰি ফুৰিছিল। পিয়াহত অৰ্ণকৰ্ণ শুকাই বৰ ক্লান্ত হৈ পৰিছিল। দুৰ্ভাগ্যক্ৰমে সি এটা ভয়ঙ্কৰ গোম সাপৰ গ্ৰাসত পৰিল। সাপটো এজোপা গোক্ৰখৰৈ গছত গইনা লৈ আছিল। গাৰ পাছ ফালটো গছত মেৰিয়াই আছিল। মূৰছোৱা আহাৰৰ সন্ধানত খাপদি আছিল।

ভৰ দুপৰীয়া। হাতীটো আহি গছজোপাৰ তলত গা-ঘহাই জিৰণি লৈছিলহি। সাপটোৱে তাৰ বাওহাতৰ পাছঠেঙত মেৰিয়াই ধৰিলে। সি কি হ'ল তৰ্কিবই নোৱাৰিলে। হঠাতে দুয়োৰে মাজত টনা-আজোৰা, হৈ-চৈ লাগি পৰিল। হাতীটোৰ চিঞৰত গছৰ পাত সৰিল। গোটেই হাবিখন তোলপাৰ লাগিল। জন্তুবোৰ ভয়ত পলাই গ'ল। গোমৰ গ্ৰাসৰপৰা নিজক বচাবলৈ সি প্ৰাণটাকি টানিবলৈ ধৰিলে। গোমেও নিজৰ খোপনি নেৰিলে। এনেকৈ দুদিন দুৰাতি পাৰ হল। কোনেও কাকো বলে পৰা নাই। গোমৰ মাজ ডোখৰ ক্ৰমে চিঞাহে পৰিল। সেইদিনাও

বেলি লহিয়ালে। দঁতালৰ বলৰ জোৰত গোম তিস্থিৰ নোৱাৰিলে। অদ্ভুত ধৰণৰ শব্দ এটা কৰি মাজতে দুছোৱা হৈ গোম ছিগি থাকিল। দঁতাল ৰব নোৱাৰি কফালখাই অলপ নিলগত গৈ হামুকুৰি খাই পৰিল। বাও দাঁতটো মাটিত সোমাই ৰ'ল। লগে লগে দুয়োৰে প্ৰাণ বায়ু উৰি গ'ল।

এদিন ৰাতিপুৱা এটা শিয়াল আহাৰ বিচাৰি আহি তাত উপস্থিত হ'লহি। হাতীটো মৰি পৰি থকা দেখি বৰ ৰং পালে। সি ভাবিলে—ই কমেও বংশ পৰিয়ালৰ সৈতে চাৰিমাহ চলি যাব। তেওঁলোকক খবৰ দিয়াৰ আগতে আচল সাৰ বস্তু আগমঙহ-খিনি খাই লওঁ। তাৰ পিছত খবৰ দিমগৈ। এতিয়া বৰভোক লাগিছে। এই ভাবি পেটত সোমাবলৈ মৰা হাতীটোৰ কেউফালে এবাৰ ঘূৰি চালে। শিয়াল নিৰুপায়ত পৰিল। কাউৰী শগুণে যেনিবা কিছু সুবিধা লগাই থৈছিল। তাৰ সৌভাগ্য গুণে সেই নিশা ডবাপিটা বৰষুণ হৈছিল। একেৰাহে কেইবা মাহো বৰষুণ নোহোৱাত বৰষুণ পৰি হাতীটোৰ ছালখন ভৌহ-ভৌহীয়া হৈ কুমলি আছিল। সি আগপাচ নুগুনি গুহুদাৰ অৰ্থাৎ পোকৰেদি পেটত সোমাল। প্ৰথৰ ৰ'দৰ তাপ ক্ৰমে বেছি হৈ আহিল। পিছ মুহূৰ্ততে হাতীটোৰ ছালখন শুকাই কনকনীয়া হ'ল। চিৰকালি গৰমত তৎ নাপাই পেটৰ ভিতৰত খৰমৰাই থাকিল। বাহিৰলৈ ওলাবৰ সাধ্য নাই। উশাহ-নিশাহ বন্ধহৈ তাতে ঠেৰেঙা দিলে। চিৰকালি মৰি থাকিল।

কেইবা মাহো পাৰ হ'ল। এদিন দৈবাৎ এজন ডোম চিকাৰী অৰ্থাৎ প্ৰখ্যাত চিকাৰী চিকাৰ বিচাৰি গৈ সেই হাবিত সোমাল। আগন্তুক বিপদৰ কথা কোনেও নেজানে। তেওঁৰ উদ্দেশ্য কেৱল চিকাৰ কৰা। কান্ধত কাফাই ধেনুখন, হাতত কেইডালমান পাখিলগা বিহকাড় আৰু কাষলতি তলত খাপত ভৰাই লোৱা

এখন মিটদা লৈ হাবিৰ মাজে মাজে চিকাৰৰ অন্তেষণত গৈ আছে। হঠাৎ এটা ভেকেটা ভেকেটা গোক পালে। প্রথমতে সি আচৰিত হৈছিল। কাৰণ, বহুত বছৰ হাবিত তেনে গোক কাহানিও পোৱা নাছিল। পিছ মুহূৰ্তত বুজিলে সেইটো মৰা হাতীৰ গোক। অনুকূল বতাহত ভাহি অহা দুৰ্গন্ধৰ অনুসৰণ কৰি কৰি তাৰপৰা কিবা লাভ হোৱাৰ আশাত সেইফালে আগবাঢ়ি গৈ আছে। কিছুদূৰ যোৱাৰ পিছত এটা বিৰাট কায় দঁতাল হাতী মৰি থকা দেখা পালে। হাতীটোৰ ছালখন উৱলি গৈছে। লক্ষ কোটি ভেণা মাখিয়ে তাত বিচৰণ কৰিছে।

আশাই মানুহক কি কৰিব নোৱাৰে। আশাতেই সংসাৰ চলিছে। আশা নকৰাকৈ কোনোবাই থাকিব পাৰে নে? হাতীটোৰ দাঁতযোৰ দেখি তাৰ বুকু ফুলি উঠিল। ক্ষন্তেকলৈ সি সকলো পাহৰি গ'ল। সেইযোৰ বেচি বহুত ধন পাব। এই আশাই তাক মতলীয়া কৰিলে। সি তৎক্ষণাত কান্ধৰপৰা ধেনুখন নমাই মাটিত থলে। সি একে চাবেই ওলাই থকা দাঁতটোত ধৰিলেগৈ। জোকাৰি চাই দেখিলে, উঘলিব যেন লাগে। নুঘলে। গাৰ জোৰে লৰাই-চৰাই চালে। একোপধ্যে দাঁতটো নুঘলে। সি যিমানে দাঁতৰ কথা ভাবিছে সিমানে তাৰ বল দুগুণে বাঢ়িছে। তাত হতাশ হ'বৰ কাৰণ নাই। বেচেৰাই নেজানে যে দাঁতযোৰৰ প্ৰলোভনে তাৰ মৃত্যুৰ কাৰণ হ'ব বুলি। এবাৰ গাৰ সমস্ত জোৰেৰে দাঁতটোত ধৰি আজোঁৰ মাৰিলে। হঠাৎ দাঁতটো স্থলকি গৈ চিকাৰীৰ বুকুভেদ কৰি পেলালে। থিতাতে তাৰ মৃত্যু ঘটিল। বিধিৰ বিধান কোনে খন্দাব! এই অনুক্ৰমে চাৰিটি প্ৰাণীৰ মৰণ মিলিল।

এই সাধু কথাটোৰ কাহিনীৰ লগত তলত দিয়া ফকৰা-

ফাঁকিৰ সন্মুখ জড়িত হৈ আছে। দেউৰীবিলাকে আগেয়ে ফকৰাটি গাইহে সাধুটো আবস্ত কৰে।

“শৰত মৰিলে শৰ হস্তী

খোপনিত মৰিলে গোম্।

হাতীৰ কোঁহ খাই চিৰকালি মৰিলে

আজোঁৰত মৰিলে ডোম্।”

মানুহ মৰ চৰাই হ'ল

“মানুহ মৰে সজালত,
গৰু মৰে এবালত।”

সজাল পাতি কেনেকৈ মানুহ মৰে এই বিষয়বস্তু লৈ তলৰ সাধু কথাটো সৃষ্টি হৈছে। তেতিয়াৰ পৰা সেই বিশ্বাস মানুহৰ মনত দৰ্কে শিপালে। ফকৰাকাকিৰ লগত জড়িত হৈ পৰিল।

বৰ্তমান ন-সদিয়া অঞ্চলত ছেপাখোৱা নামৰ এখন উন্নতশীল ঠাই আছে। পুৰণি কালত তাত এখন দেউৰী গাওঁ আছিল। তাত দুজন বৰ নলে-গলে লগা বন্ধু আছিল। এবছৰ বাৰিষা কালত বৰ লেংজেবিয়া বৰষুণ হৈছিল। নৈ, জান-জুৰি, বিল-খাল, পথাৰ-সমাৰ পানীৰে উপচি পৰে। ন-বাঢ়নি পানীত মাছৰ উজান উঠে। উজানৰ মাছ ধৰা সিবিলাকৰ বৰ চখ। পানী শুকাই যোৱাৰ পিছত দুয়ো বন্ধু একে লগ হৈ সজাল পাতিলে। ছেপা পাতিবলৈ জানত ভেটা এটা দিব লাগিব। যেনে কথা তেনে কাম। ভেটা দিয়া হ'ল। ছেপা পাতিলে। প্ৰথম দিনৰ ছেপাত বহুত মাছ পালে। ভেটাৰ আগত মাছৰ গিজ্‌গিজনি দেখি দুয়োৰে ভাব হ'ল—ৰাতিপুৱালৈ মাছেৰে ছেপা দুটা ভৰি থাকিব। দোকমোকালিতে দুয়ো লগ হৈ ছেপা চাবলৈ আহিব। যিজনে আগেয়ে টোপনিৰ পৰা সাৰ পাব সেইজনে আহি ইজনক জগাই দিবহি লাগিব। ঘৰৰ মানুহকো সোনকালে জগাই দিবলৈ কৈ থব। ছেপা পতা ঠাইত দুয়ো এইদৰে

আলচ কৰিলে। বেলি পৰিলত দুয়ো বন্ধু দিহাদিহি গুচি আহিল। এই কেইদিনত সিহঁতৰ আন চিন্তা নাই। দিনে নিশাই কেৱল ছেপাৰ চিন্তা। ইফালে যথ এটাই সিহঁতৰ কথা-বাৰ্তা শুনি আছিল। সেই সন্ধ্যোগলৈ সি অপেক্ষা কৰি থাকিল।

এজন বন্ধুৰ ঘৰ আছিল গাৱঁৰ মূৰত। প্ৰথম কুকুৰা ডাকত আহি যথটোৱে সেইজনক টোপনিৰ পৰা জগালেহি! “বন্ধু, উঠা। কুকুৰাই ডাক দিলে। ৰাতি পুৱাল। ছেপা চাবলৈ যাওঁ আহা।” তাৰ মাত শুনিয়েই সি সাৰ পালে আৰু মিটুদাখন লৈ বাহিৰলৈ ওলাই আহিল। ৰাতি পুৱাবলৈ তেতিয়াও বহুত সময় বাকী। তাক পোহৰ যেন কৰি ভেটালৈ লৈ গ'ল। সি ভয়-ভীত, শঙ্কা নকৰি বন্ধু বুলি ভাবি পাছে পাছে গ'ল। দুয়ো ছেপা পতা ঠাই পালেগৈ। তাক ছেপা চাবলৈ পাচিলে। পানীলৈ নামি ছেপা এটা তুলি আনিলে। মাছ ঠাইখাই আছিল। মাছ-খিনি মাটিত ঢালি দিলে। ছেপাটো লৈ আকৌ পানীত নামিল। সেইটো পাতি ইটো ডাঙি আনিলে। তাতো মাছ ভৰি আছিল। বামলৈ উঠি আহোঁতে দেখিলে মাছ এটাও নাই। এছেপা মাছ খাই থলে। তৎক্ষণাত্ সন্দেহ হ'ল। তাৰ বুজিবলৈ আৰু বাকী নেথাকিল। এইটো বন্ধু নহয়, কিবাহে। যথ!

দেও, ভূত, যথবোৰ নীহ দেৱতা। কিন্তু মায়াবী। গতিকে দেখা পোৱা নেযায়। তাহাঁতৰ নিচেই সৰু, বৰ ডাঙৰ আৰু অতি পাতল হ'বপৰা শক্তি আছে। ছাঁ আৰু খোজ মাটিত নপৰে। আন্ধাৰকো পোহৰ যেন কৰি দেখুৱাব পাৰে। সেইদেখি নৰ-মনিচক অনেক ধৰণে ছলনা কৰিব পাৰে। ইহঁতে কাষলতিৰ তলত একোটা সৰু বঙা জোলোঙা লৈ ফুৰে। এইটো হাত কৰিব পাৰিলে মানুহৰ বশ হয়। ইহঁতৰ গাত সৰিয়হ লাগিলে জুয়ে পোৰাদি পোৰে কাৰণে সৰিয়হলৈ বৰ ভয় কৰে। অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰলৈ

ভয় কৰে। মানুহে দেও-ভূতলৈ যেনেকৈ ভয় কৰে, তাহাতেও মানুহলৈ তেনেকৈ ভয় কৰে। যখে যুঁজ কৰি অথবা যাদু কৰি মানুহ মাৰে। আন প্ৰকাৰে কৰ্ত বা পীড়া নিদিয়ৈ।

মাছ বাকি দিয়াৰ ছলতে সি মিটুদাখন খেপিয়াই হাতত ল'লে। সি বুজিলে তাৰ লগত যুঁজা সহজ কথা নহ'ব। উপায় নেপায় ল'ৰমাৰি গৈ এজোপা গছত উঠিল। যখটোৱে মাছ খাবৰ হেপাহেৰে তাক ছলনা কৰি আনিছিল। অন্য প্ৰকাৰে যাদু কৰা নাছিল। সেইবাবে তাৰ জ্ঞান লোপ পোৱা নাছিল। মাছখিনি খাই তাৰ পাছ ল'লে। তাক দেখি সি ইচ্ছদেৱতাক স্মৰণ কৰিলে। “হে দয়াময়, মোক ৰক্ষা কৰা। নহ'লে নিগমে মৰিলোঁ।” যাদুৰ কাঠীৰে তাক মাৰি পেলাব ধৰোঁতেই “মৰিলো ঠু” বুলি বিকট চিয়ঁৰ মাৰি দিলে। লগে লগে গছৰ ওপৰতেই নিমিষতে চৰাই হৈ পৰিল।

যখে মানুহ মাৰি জীৱটোহে নিয়ে। শটো নিনিয়ৈ আৰু নোছোৱে। কোনো অঙ্গ-প্ৰত্যঙ্গৰ ক্ষতি-খুন নকৰে। জীৱটো তাৰ কৰলত নপৰিল। তেতিয়াৰ পৰা চৰাইটোৱে গছত পৰি চিয়ঁৰা মাত্ৰকতে যখটোৱে তৎক্ষণাত্ গছজোপাৰ গুৰিলৈ আহি জীৱটো বিচাৰি ঘূৰুটিয়াই ফুৰে।

গাৱঁত থকা বন্ধুজন ৰাতিপুৱা সাৰ পাই সিজনৰ ঘৰলৈ গ'ল। তেওঁ কেতিয়াবাই ছেপা পতা ঠাইলৈ গ'ল বুলি ঘৰৰ মানুহৰ পৰা জানিব পাৰিলে। সি তেতিয়া তালৈ বেগাবেগিকৈ গ'ল। তাত গৈ পাই দেখিলে এটা খালি ছেপা আৰু মাছৰ মূৰবোৰ সিটৰতি হৈ পৰি আছে। সেইবোৰ দেখি ই বন্ধুৰ কাম নহয়, যখ বা ভূতৰ কাম বুলি জানিলে। কাৰণ যখে পৰাপক্ষত মাছৰ মূৰ নেখায়। ছিঙি পেলায়। বন্ধুক তাত নেদেখি তাৰ সন্দেহ উপজিল। নিশ্চয় যখে মাৰিলে বুলি প্ৰত্যয় জন্মিল। সি কেউফালে ঘূৰি-পকি চালে। শটোৰ শুংসূত্ৰ নেপালে। তাৰ অন্তৰত ভয় সোমাল।

তাত থকা উচিত নহয়। ৰৈ থাকিলে তাৰো জীৱন নাশৰ আশঙ্কা আছে। সেই ভাবি উভতি আহিল। অলপ দূৰ আহিয়েই গছৰ ওপৰৰ পৰা “মৰিলো ঠু” বুলি চিয়ঁৰা শুনিলে। চৰাই-টোৱে যেন তাক দেখিয়েই তেনেকৈ চিয়ঁৰিছে! মাত শুনি উচাপখাই উঠিল। গাৰ নোমবোৰ ডাল ডাল হৈ শিয়ঁৰি উঠিলে। গছজোপাৰ গুৰিত কিহবাৰ ধাপলনি শুনিবলৈ পালে। একো দেখা পোৱা নাছিল যদিও সেইটো যে বন্ধুৰ মাত তাত কোনো সন্দেহ নাছিল। সি ভয়ত ভিৰাই লৰমাৰি গুচি আহিল।

এই চৰাইটোৱে ৰাতি মানুহৰ দৰে “মৰিলো ঠু” বুলি মৰচিয়ঁৰ দিয়ে। সেইদেখি দেউৰী মানুহে “মৰচৰাই” বুলি কয়। এই-দৰে গাৱঁৰ ভিতৰত নতুবা ঘৰৰ ওচৰত চিয়ঁৰিলে মানুহ মৰে বা গাৱঁত অপায় অমঙ্গল হয় বুলি সকলোৱে বিশ্বাস কৰে। তাৰ চিয়ঁৰত ঘোৰ টোপনিৰ পৰা সাৰ পোৱা যায়। গাৰ নোম শিয়ঁৰি উঠে। চিয়ঁৰি থাকোঁতে গছজোপাৰ নাম ক'লে নাইবা জুইখৰি ওলোটাই দিলে নতুবা তাৰ উৎপত্তি কাহিনী ক'লে আৰু চিয়ঁৰিব নোৱৰা হয়। চৰাইটো কাউৰীৰ দৰে কিচ্‌মিচ্‌ ক'লা। কিন্তু তাতোকৈ সৰু।

দেউৰীলোকৰ মতে দেৱতাই “দায় পায় ধৰে, পূজা পাই এৰে।” ইহঁতে অনেক প্ৰকাৰে মানুহক কৰ্ত ভোগায়। নীহ বা অপদেৱতাই যুঁজ অথবা যাদু কৰি মানুহ মাৰে। মাছ ইহঁতৰ প্ৰিয় খাদ্য। এই উদ্দেশ্যেৰে সচৰাচৰ জান-জুৰি, বিল-খাল, পোতা পুখুৰী আদিৰ পাৰত বিচৰণ কৰে। বুঢ়া-মেথাসকলে ইহঁতৰ বিচৰণ, অৱস্থান আদিৰ বিষয়ে জানে। সময়বিশেষে অপকাৰ কৰে; য'তে ত'তে যেতিয়াই তেতিয়াই নকৰে। “তিনিবাৰ নিবাৰ” অৰ্থাৎ ইহঁতে ছলনা কৰি তিনিবাৰহে মানুহৰ দৰে মাতিব পাৰে। তাতকৈ বোচি নোৱাৰে। গতিকে এনে ক্ষেত্ৰত চাৰিবাৰ মাতে নে নেমাতে তালৈ সাৱধান হৈ থকা উচিত।

দেৱতাৰ ধন লাভৰ সাধু

জৈদাম পাহাৰৰ পৰা টেঙাপানী নৈ বৈ আহিছে। দক্ষিণৰ পৰা উত্তৰ-পূৰ্বমুৱাকৈ বৈ আহি লুইতত পৰিছেহি। টেঙাপানী নৈৰ পাৰত এখন বৰ ডাঙৰ গাওঁ আছিল। সেই নৈৰ পাৰত বসতি কৰাৰ বাবেই এই গাঁৱৰ মানুহক টেঙাপানীয়া বোলে। চাৰিখেল দেউৰীৰ ভিতৰত টেঙাপানীয়া এখেল।

অতি পুৰণি কালত টেঙাপানী গাঁৱত এগৰাকী বাঁৰী তিৰোতা আছিল। একোটি মাত্ৰ পুতেক কনচেং। তাৰ জন্মৰ ৬ মাহৰ পিছত বাপেক ঢুকাল। কনচেঙৰ মুখলৈকে চাই তাই গিৰিয়েকৰ শোক পাইছিল। পুতেকক বৰ আতৌ পুতৌ কৈ তুলিতালি ডাঙৰ দীঘল কৰিলে। সি সৰুৰে পৰাই বৰ হোজা-চিখা আছিল। কাৰো লগত হাই-কাজিয়া নকৰিছিল। সকলোৰে লগত মিলি-জুলি চলিব জানিছিল।

কনচেং লাহে লাহে ডেকা হ'ল। বয়স হোৱা দেখি মাকে তাৰ বিয়াখন পাতি দিলে। তাৰ সংসাৰখন সুখৰ আছিল। একো ৰামেলা নাই। দিন যোৱাৰ লগে লগে তাৰ এটি-দুটিকৈ ল'ৰা-ছোৱালী বাঢ়ি গ'ল। অৱস্থা ক্ৰমে বেয়া হ'বলৈ ধৰিলে। আনকি বছৰৰ ভাতকিটাকে জোৰা মাৰিব নোৱাৰা হ'ল। ছমাহ নিজৰ আৰু ছমাহ পৰৰ খায়। সেইদেখি মাকে হাল এখন যোগাৰ কৰি ল'বলৈ কলে। কিন্তু তাৰ হালৰ গৰু এটাও নাই। এদিন গৰু বিচাৰি গ'ল। তাক কোনেও

উখনাকৈ গৰু নিদিলে। বস্ত্ৰ সলাবলৈকো একো নাই। ধন নহ'লে গৰু পোৱা টান হ'ল। হাতত ফুটা কড়ি এটাও নাই। নিৰুপায় হৈ ঘৰলৈ ঘূৰি আহিল। তেতিয়াহে ধন উপাৰ্জন কৰাৰ কথা মনত খেলালে।

সেই গাঁৱৰ মানুহ কিছুমানে নাও কাটিব জানিছিল। তেওঁলোকে সেই কাম কৰি পেট প্ৰৱৰ্তাইছিল। কিছুমানে নাও বেচি ধনী হৈছিল। সেইবোৰ দেখি শুনি কনচেঙে নিজেও টকা ঘটিবলৈ মন কৰিলে। ইচ্ছা কৰিলে নাও কটা কাম কৰিব পাৰি। সেইবুলি সকলোৰে কৰিব পৰা অসম্ভৱ। ঘৈণীয়েক কণদৈয়ে গিৰীয়েকক তালৈকে পাচিলে। কিন্তু মাকে তাক তেনে কামলৈ পঠাবলৈ ইচ্ছা কৰা নাছিল। তাত সোমালে খেতি কৰা নহ'ব। তেতিয়াহ'লে ল'ৰা-ছোৱালীমখা খাবলৈ নেপাই মৰিব। হাবিৰ আলু-কচু খাই জীয়াই থাকিব নোৱাৰি। ল'ৰা-ছোৱালীতকৈ ধন ডাঙৰ নহয়। ধন-সোণে কি কৰে, খাবলৈ নাপাই বাপু মৰে। শক্তিয়ে জাঁতে মানে মাকে কৰি খুৱালে। বয়স ভাটি দিয়াৰ লগে লগে মাক একো কৰিব নোৱাৰাই আহিছে। কোনোমতে ঘৰৰ বাহিৰ-ভিতৰ হ'ব পাৰেহে। এনে অৱস্থাত সি লুখুৱালে কোনে খুৱাব। মাকে ক'লে.—“বোৱাৰীয়েও তালৈ যাবলৈ কৈছে। যাব পাৰ।”

সি মাকৰ সোতোৰা সোতোৰ মুখখনলৈ চালে। মাকে তালৈকে একেথৰে চাই আছে। মাকৰ বাবে তাৰ দুখ লাগিল। সি মাকৰ মৰম বুজে। আইৰ সমান হ'ব কোন, নৈৰ সমান বব কোন? মাকে তাক হকা-বাধা নকৰিলে।

সি দোধোৰ মোধোৰত পৰিল। কোনটো এৰি কোনটো ধৰিব। খেতিবাতি কৰি বোপা-ককাইত গ'ল। খেতি-পথাৰ এৰে কেনেকৈ। সেইটো সম্ভৱ নহয়। ধন গোটাৰ পাৰিলে সি গৰু কিনি খেতিত লাগিব। অচিৰে এই ব্যৱস্থা কৰা ভাল হ'ব।

এদিন সি সকলো বাধা, ভয় কাটি কৰি থৈ, ইফঁ দেৱতাক স্মৰণ কৰি যাওঁ নেযাওঁ কৈ হাবিলৈ ওলাই গ'ল। যাওঁতে ঘৈনীয়েকক কৈ গ'ল—“নাও এখন কাটি উলিয়াব নোৱাৰালৈকে নুঘূৰো” বুলি। “যিমান পাৰে সিমান সোনকালে ঘূৰি আহিব। বেছিদিন নেথাকিব।” কণদৈয়ে কলে।

মাকৰ মনটো দুশ্চিন্তাৰে ভৰি পৰিল। পুতেকক অকলে নাযাবলৈ বাৰণ কৰিছিল। কিন্তু সি অকলে গ'ল। নাও কটা গছ বিচাৰি সি ডাঠ কাঠনিত সোমাবগৈ। কাঠনিৰ মাজত হাতীলৈ ভয় নাই। বাঘ-ভালুকৰহে ভয়। কিবা ঘটে! কাৰোবাৰ বিপদ হ'বলগীয়া থাকিলে নিজৰ পৰাও হয়। তাতে আকৌ তাৰ হাবিত ফুৰা অভ্যাস নাই। তেতিয়াহ'লে তাক পকুৱাই পাব। পকুৱাই পালে বাটকণা লাগিব। তেতিয়া আৰু তাৰ ফালে আখ্যা। এইবোৰ ভাবি বুঢ়ীৰ টোপনি নহা হ'ল। সি কাহানিও এই কামলৈ যোৱা নাই। নাও কটা এলাপেছা কাম নহয়। তাৰ কপালত বা কি আছে! মাকে প্ৰমাদ গণিলে। এইদৰে বুঢ়ীৰ উদ্বেগ বাঢ়ি আহিছে।

সি হাবিত সোমালগৈ। হাবিৰ মাজে মাজে গৈ আছে। কিছুদূৰ যোৱাৰ পিছত এখন কাঠনি পালে। নাও কটা গছ চাই চাই কাঠনিৰ মাজলৈ সোমাই গৈ আছে। বহুত দূৰ গ'ল। এখন গেজেপনি হাবিত সোমাল। সেইখন চেৰাই যাওঁতে বহুত পৰ লাগিল। তাৰ পিচত এখন বৰ ডাঠ কাঠনি পালে। কাঠনিৰ মাজে মাজে গৈ আছে। সি বিচৰা গছ ক'তো দেখা পোৱা নাই। গতিকে মাজলৈ সোমাই গৈয়ে আছে। বেলি মাৰ যাওঁ যাওঁ হ'ল। সি গছ বিচাৰি হাইবাণ হ'ল। ঘৰলৈ ঘূৰি আহিব খুজিলে। নোৱাৰিলে। বাট হেৰুৱাই ঘূৰি ফুৰিব ধৰিলে। পকুৱাই পালে। কোন ফালে আহিছিল, কেনি গ'লে গাওঁ পাবগৈ, একো উৱাদিহ নোপোৱা হ'ল। এনেতে এজোপা ডাঙৰ গছৰ তল পালেগৈ।

গছজোপাৰ আগ-গুৰি ভালকৈ চাই ললে। সি বিচাৰি ফুৰা গছজোপা যেন এতিয়াহে পালে। ইয়াক কাটি নাও সাজিম। সি হাতৰ দাখন থলে। কুঠাৰ খনেৰে গুৰিত কেইখাপমান দিলে। বেলি পৰিল। কুঠাৰখন গছজোপাত আউজাই থলে। দাখন হাতত ললে। আন্ধাৰ হ'ল। মনতে কলে, ডাঙৰ গছৰ আশ্ৰয় ললে কোনেও কাকো একো অপকাৰ কৰিব নোৱাৰে। ময়ো আশ্ৰয় লৈছোঁ। মোক যেন নিশাটো নিৰাপদে ৰাখা। লগে লগে নিজেও আউজি বহিল। ক্ষন্তেকলৈ সি সকলো দুখ-ভাগৰ পাহৰিলে। গোটেই দিন অনাই-বনাই ফুৰি তাৰ ভাগৰ আৰু ভোক লাগিছিল। লগত খোৱা বস্তু একো অনা নাই। সি লঘোনে ভোকে পৰি থাকিল।

ভালেমান ৰাতিলৈকে নাও কটা কথা চিন্তা কৰিলে। তেতিয়াও বতাহৰ শোঁ-শোৱনি মাৰ যোৱা নাই। আচহুৱা ঠাই। ভাগৰ লাগিছিল যদিও টোপনি অহা নাই। কাঠনি মাজৰ শোঁ-শোৱনি ক্ৰমে মাৰ গ'ল। দুপৰ নিশা। ক'তো কাৰো সাৰ-সুৰ নাই। চিলমিলকৈ টোপনি আহিছিল। তেনেতে কোনোবাই ক'ৰবাত টোকাৰী বজোৱা শুনি সাৰ পালে। সি ভোৰ-ভোৰালে,—“মোক ভয় নুখুৱাবি।” কোনে ক'ত কি বজাইছে কাণপাতি শুনোতে টোপনি গ'ল।

শেষ নিশা। কনচেঙে সপোন দেখিলে। এজন ওখপাখ থূলন্তৰ পুৰুষ। দাঁড়ি গোঁফে ভোবোকাৰ। বুঢ়া মানুহ। তাৰ কাষত থিয়দি আছে। হাতত এখন টোকাৰী। দাঁড়িকোছা ৰূপ যেন বগা। লমলম দীঘল। মূৰত ধক্ধকীয়া বগা ডাঙৰ পাগুৰি এখন। পোছাকটো শুদ্ধ বগা। ভৰিত এযোৰ খৰম। চকুৱে চকুৱে পৰিল। একো ক'বলৈ নো-পাওঁতেই বুঢ়াই মাত লগালে। “হেৰ কনচেং, তোৰ বোলে বৰ দুৰৱস্থা হৈছে। মই জানিছোঁ, তোক ধন লাগে। এই গছজোপা নেকাটিবি। তোক

কালিলৈ পুৱাতে যিমান লাগে সিমান ধন-সোণ দিম। তই সেইবোৰ পাই কাৰো অন্য়, অহিত নিচিন্তিবি। সজ ব্যৱহাৰ কৰিবি। ধৰ্ম্মত মতি ৰাখিবি। ঈশ্বৰত বিশ্বাস ৰাখিবি। নিজৰ কৰিবলগীয়া কাম কৰি যাবি। মোৰ উপদেশ মতে চলিবি। অন্য়থা নকৰিবি। তোৰ মঙ্গল হ'ব। এই কথা কাকো নকৰি।” ইয়াকে কৈ বুঢ়া অন্তৰ্দ্ধান হ'ল।

সি যেন তাৰ মৰমতে পমি গ'ল। কনচেং মন্ত্ৰমুগ্ধৰ দৰে বহুপৰ সেই ফালে ভেৰা লাগি চাই থাকিল।

পুৱতি নিশা। সি টোপনিৰ পৰা সাৰ পালে। সাৰ পায়েই সপোনৰ কথা ভাবিবলৈ ধৰিলে। কিছুপৰ তেনেকৈ চিন্তা কৰি থাকোঁতে ৰাতি পুৱাল। দশোদিশ পোহৰ হ'ল। বেলি ওলাল। সি উঠিয়েই বিপৰীত ফালে ঘূৰি চালে। হাফলুমান ধন-সোণ দেখা পালে। বুঢ়াই সপোনত কোৱা কথা ফলিয়ালে। সঁচা-সঁচিকৈ ধন-সোণ! সি অবাক হ'ল। পুৱাৰ হেঙুলী বেলিৰ পোহৰ গছ-গছনি, ডালপাতৰ স্কন্ধাইদি বিৰিঙি পৰিছে। চাত্‌মাৰি ধৰিলে। চমকি উঠিল। অন্তৰ কৌতূহল আৰু আনন্দত নাচি উঠিল। সপোনৰ কথা সঁচা। তাৰ দৃঢ় প্ৰত্যয় জন্মিল। বুঢ়াৰ সন্ধেত মানি চলিবলৈ মনে মনে প্ৰতিজ্ঞা কৰিলে।

সুযোগ জীৱনত এবাৰহে আহে। তাক গ্ৰহণ কৰিব নজনা-জন মুৰ্খ। সি সাজু হ'ল। দাখন হাতত তুলি ললে। ওচৰতে পাতিদৈ আছিল। তাৰপৰা এমুঠা কাটি আনিলে। তাৰেই টোমৰ কাঠী তুলিলে। আন্দাজমতে বলে পৰাকৈ দুটা টোম বনালে। টোম দুটা কৌপাতেৰে চালে। তাত খাজিখাজি ধন-সোণ ভৰালে। কাগমাৰিৰে ভাৰ বান্ধিলে। সকলো ঠিকঠাক কৰি ললে। গছজোপাৰ এপাক ঘূৰিলে। বুঢ়াৰ প্ৰতি সভক্তিৰে সেৱা জনাই কলে,—“হে বনদেৱতা বুঢ়া ডাঙৰীয়া, সৰ্বদোষ ক্ষমা কৰিবা। নেজানিহে অপৰাধ কৰিলো।”

সি কোনো মতে ভাৰখন কান্ধত তুলি ললে। নিজকে ধন্য মানিলে। মেটমৰা ভাৰখন লৈ ঘৰলৈ খোজ ললে। পকা থেকেৰাৰ দৰে বুঢ়াৰ মুখৰ ৰূপটো তাৰ মনৰ মাজত বাৰে বাৰে জিলিকি উঠিল। মনত নতুন বল পালে। ধন পাই মনৰ বল বাঢ়িল। অপাৰ আনন্দ। মনৰ উলাহত কান্ধৰ ভাৰখনলৈ পাহৰিলে। সকলো দুখ-কষ্ট যেন নাইকিয়া হল। হাবিৰ মাজে মাজে আহি আছে। এইবাৰ তাক কোনেও ক'তো বিধি পথালি নিদিলে।

বেলি ভটীয়ালে। সি আহি গাৱঁৰ পথাৰখনৰ সীমামূৰিয়ালি পালেহি। কোনোবাই দেখিব বুলি বাট এৰি ফালৰি কাটিলে। হাবিৰ এচুকলৈ গৈ লুকাই থাকিল। দিনে পোহৰে গাওঁ সোমালেগৈ সকলোৱে দেখিব। সেই ভাৰ কি বুলি স্তুধিব। তেতিয়া কি কব। অথন্তৰ ঘটি যাব পাৰে। কথাটো সদৰী হৈ পৰিলে সকলো অথলে যাব। তেতিয়া হলে কিবা পুণ্যৰ বলত লাভ কৰা হাতৰ মুঠিৰ ধন-সোণখিনিও ৰাখি খাব নোৱাৰিম। এইদৰে গুণি ভাৱি স্থিৰ কৰিলে যে, মানুহবোৰ খাই-বৈ শুই নিঃপালি দিলেহে ঘৰলৈ যাব। তেতিয়া কোনেও দেখা নেপাব।

বেলি পৰিল। মানুহবোৰ পথাৰৰ পৰা ঘৰাঘৰি গুচি গল। খাই-বৈ সকলো শুলে। গাওঁ নিজম পৰিল। মাজনিশা কোনেও নেদেখাকৈ হাতত সাৰে ভৰিত সাৰে ভাৰখন লৈ ঘৰ পালেহি। এনেকৈ ঘৰ সোমালে কিজানি হিতে বিপৰীত ঘটে। মাক আৰু ঘৈণীয়েকে দেখিব। গতিকে ঘৈণীয়েকক বাহিৰৰ পৰাই জগাই দিলে। গিৰীয়েকৰ মাত শুনি সাৰ পালে। লৰালৰি কৈ উঠি বহিল। কোৰখন উলিয়াই দিবলৈ কলে। কোৰখন লৈ বাৰীৰ চুকলৈ গ'ল। গাঁত খানিলে। টোম দুটা গাঁতত ভৰালে। গৰু কিনিবলৈ আৰু হাত খৰচৰ বাবে একাজী ধন উলিয়ালে! গামোছাখনেৰে বান্ধি ললে।

টোম দুটা ভালকৈ মাটি দি পুতি থলে। পিছত স্ত্ৰ-ব্যৱস্থা কৰা হ'ব। ঘৰলৈ গুচি আহিল।

কনচেং হাত-ভৰি ধুই ভিতৰ সোমাল। ঘৈণীয়েকে জুইকুৰা ধৰি খোৱাৰ যোগাৰ কৰিছিল। সি জুহালৰ গুৰিত বহিল। এতিয়াহে মনলৈ শান্তি আহিল। ঘৈণীয়েকে আল-পৈচান ধৰিলে। মাক সাৰ পাই আহিল। উঠি আহি তাত বহিলহি। কণদৈয়ে জুইৰ পোহৰত গিৰীয়েকৰ মুখত অকস্মাতে হোৱা পৰিৱৰ্তনটো মন কৰিলে। মুখত আনন্দৰ ৰেখা বিৰিঙি পৰিছে। যিটো কাহানিও দেখা পোৱা নগৈছিল। আবেগত তাইৰ চকু চল-চলীয়া হৈ পৰিল। কিবা যেন আপুৰুগীয়া বস্তুহে পাই আহিছে। নাৱৰ কথা স্ত্ৰধিব খুজিছিল। একোকে নুসুধিলে। মাকেও কেৱল পুতেকৰ মুখলৈ চাই ব'ল। 'এজন বুঢ়াই উপযাচি মোক গৰু-গাই কিনিবলৈ ধন দি সহায় কৰিছে।' সিকলে। আচল কথাটো কাকো নকলে। কলে তাক প্ৰতিজ্ঞা ভঙ্গৰ পাপে ছুৰ।

কেইদিনমানৰ পিচত সি গৰু কিনিবলৈ গল। এহাল বলধ গৰু কিনি আনিলে। এইবাৰ সি খেতিত মনপুতি লাগিল।

আহিন মহীয়া। গা-জুৰোৱা বতাহ! চোখেলাই থকা নদন-বদন সেউজীয়া ধাননি পথাৰখন। চাই চাই হেপাহ নপলায়। সি তন্ময় হৈ পৰে। সকলো দুখ-কষ্ট, ভোগ-পিয়াহ পাহৰি যায়। বুকু শাত পৰে। ভাতমুঠিৰ জোৰা মাৰিব নোৱাৰি বৰ লাজ পাইছিল। অপমান বোধ কৰিছিল। এইবাৰ বছৰটো অঁটাকৈ ধান পোৱাৰ আশা আছে। তাৰ বুকুখন ফুলি উঠে।

সি দোপদদোপে আগুৱাই গ'ল। ভঁৰালত ধান, গোহালিত গৰু-গাই, খুটিত ম'হ নধৰা হ'ল। হাতী-ঘোঁৰা অসংখ্য। এই দৰে বছৰদিয়েকৰ পিছত সি গাৱঁৰ ভিতৰত নামজ্বলা চহকী হৈ পৰিল। তাৰ উন্নতি হোৱা দেখি মানুহবিলাকে

কোৱা কুই কৰিলে—এই অঁকৰাই দেৱতাৰ ধন পালে নেকি? নহলেনো বাক সি ইমান সোনকালে চহকী হ'ব পাৰে নে? নিশ্চয় সি গুপ্ত ধন পাইছে। বহুজনে আহি তাক নানা দিহা ভাৰসা, সজ উপদেশ দিবলৈ ধৰিলে। অনেক ধন ধাৰে বিচাৰি আহিল। দুখৰ দিনত কোনেও খা-খবৰ নলৈছিল। এতিয়া সকলোৱে বিচৰা হ'ল। অৱশ্যে বিপদ-আপদ নৌহওঁতেই সজ উপদেশ দিয়াটোৱেই উপকাৰী মানুহৰ লক্ষণ। দুখীয়া-নিছলা, স্ত্ৰী-দুখী কাকো সি অনাদৰ নকৰিছিল। সকলোকে সমান ব্যৱহাৰ কৰিছিল। লগৰীয়া-সমনীয়া আত্মীয়-স্বজনক আদৰ-সন্মান কৰিছিল। জ্ঞাতি-গুৰু সকলক শ্ৰদ্ধা-ভক্তি কৰিছিল। তাৰ সৰলতা আৰু সাধু আচৰণত সকলো মুগ্ধ হৈছিল। সেইদেখি আটাইৰে বিশ্বাসী আৰু আস্থাভাজন হ'ব পাৰিছিল।

মানুহ মাত্ৰেই ধনৰ কাৰণে সদায় লালায়িত। সেই বাবে তাৰ কোনো হাবিয়াহ নাছিল। কেতিয়াবা ধন হাতত পৰিলে মানুহৰ বিচাৰ-বুদ্ধি নাশ হয়। কিন্তু তাৰ অন্তৰত তেনে ভাৱ নহল। ধনী মানী হৈ তাৰ অহঙ্কাৰ আৰু গৰ্বভাৱ নজন্মিল। সত্যৰ পৰা অকণো বিচলিত নহল।

এইদৰে আজীৱন স্ত্ৰখেৰে কটালে। বাঁৰী মাককো সন্তোষেৰে ৰাখিলে। এনে হোৱা উচিত।

পালেগৈ সোণাপুৰ হাট

টেঙাপানী নৈ আহি চিৰি-লুইতত মিলিছেহি। কিছুদূৰৰপৰা সঙ্গম স্থললৈকে দুয়োখন নৈ সমান্তৰালভাৱে বৈ আহিছে। এই নৈৰ মাজৰ সাৰুৱা অঞ্চলটো বৰ বেচি বহল নহয়। পুৰণি কালত ইয়াত দুখন দেউৰী গাওঁ আছিল। এখন চিৰি লুইতৰ পাৰত আৰু আনখন টেঙাপানী নৈৰ পাৰত। মাজত হামদৈ পথাৰখন। ইয়াৰপৰা জৈদামলৈকে ক্ৰমান্বয়ে বহল হৈ গৈছে। এই বিশাল পথাৰখনৰ ইমূৰ-সিমূৰ মণিব নোৱাৰি।

চিৰি লুইতৰ পাৰত আছিল লুকুং বুঢ়াৰ ঘৰ। তেওঁৰ পৰিয়ালত ঘৈণীয়েক আৰু একেটি মাত্ৰ পুতেক। ঘৈণীয়েক মৰমিয়াল তিৰোতা আছিল। তেওঁলোকৰ বুঢ়া বয়সলৈকে ল'ৰা-ছোৱালী হোৱা নাছিল। শেষত ল'ৰা এটিৰ জন্ম হ'ল। সেইদেখি তাৰ নাম ৰাখিলে নোমল। নোমল সৰুৰে পৰা শান্তশিষ্ট, স্বভাৱ চৰিত্ৰও ভাল আছিল। দেখিবলৈ সুন্দৰ-সুঠাম। ওখ-পাখ। মাগুৰ বৰণৰ। নোমল লাহে লাহে ডাঙৰ হল। চকু মুদাৰ আগতে লুকুঙে পুতেকৰ বিয়াখন পাতি যোৱাৰ ইচ্ছা কৰিছিল। খোজাবঢ়াকৈ ছোৱালী অনাটোৱেই তেওঁবিলাকৰ সমাজৰ নিয়ম। গতিকে লুকুঙে তলে তলে পুতেকলৈ বোৱাৰী বিচাৰত লাগিল।

চুলুং বুঢ়াৰ ঘৰ আছিল টেঙাপানী নৈৰ পাৰত। ঘৈণীয়েক, এটি ল'ৰা আৰু এজনী ছোৱালী। তাই সৰু। নাম মালতী। ৰূপে, গুণে, বোৱনে-কাটনে মালতীক ফেৰমাৰিব পৰা ছোৱালী

নাছিল। এদিন দুদিন কৈ চাওঁতে চাওঁতে তাই গাভৰু হল। নোমল-মালতী সমবয়সীয়া। সৰুৰে পৰা উমলি-জামলি ডাঙৰ হোৱা। চুলুং বুঢ়াই ঘৈণীয়েকৰ পৰা জানিব পাৰিছিল যে জীয়েকৰ মন নোমলৰ পিনে। আঁৰ তাৰ মুখৰপৰা লুকুঙেও এই কথা জানিব পাৰিছিল। কিন্তু চুলুং বুঢ়াৰ মতামত নোপোৱালৈকে আগবঢ়া উচিত নহব। ছোৱালী ঘৰৰ সন্মতি নোলোৱাকৈ খোজা-বঢ়া কৰিবলৈ গলে অপমান পোৱাৰ সম্ভাৱনা থাকে। সেইদেখি চুলুঙৰ মন বুজিবলৈ লুকুঙে মানুহ লগালে। লুকুঙৰ লগত মিতিৰ পাতিবলৈ চুলুঙৰ ইচ্ছা নাছিল। মনেমিলা জাকৰুৱা এঘৰলৈ জীয়েকক উলিয়াই দিব পাৰিলে আনন্দ পায়। পিচে, ঘৈণীয়েক আৰু পুতেকৰ কথা এৰাব নোৱাৰি অৱশেষত সন্মত হ'লগৈ। এই কথা জানিব পাৰি লুকুঙে বোৱাৰী খোজা-বঢ়া কৰাৰ আয়োজন কৰিলে।

ভালদিন বাৰ চাই-চিতি এদিন লুকুঙে বোৱাৰী খুজিবলৈ ওলাল। গাৱঁৰ দুজন মুখীয়াল লোক লগত ললে। তেওঁবিলাকৰ চিৰাচৰিত নিয়ম মতে এখন তামোল-পাণৰ শৰাই, এটেকেলি মদ (চুঁজে) আৰু এটা বা ততোধিক বাকলি থকা মাছ নিব লাগে। এই বস্তু কিপদৰ তাৎপৰ্য আছে। ইয়াৰ দ্বাৰা কাৰ্য্যসমাধা হয়। সন্ধাৰ লগে লগে তেওঁলোক চুলুঙৰ ঘৰ পালেগৈ। তেওঁলোকক ভৰি-হাত ধুবলৈ পানী-তুনি দিলে। আদৰ-সাদৰ কৰি ভিতৰলৈ মাতি নিলে। জুহালৰ (খিপাই) ওচৰত বহুৱালে। কুশল মঞ্জলৰ বাতৰি সোধা-সুধি কৰিলে। তাৰ পিচত অহাৰ কাৰণ সুধিলে! লুকুঙে মোনাৰ পৰা শৰাইখন উলিয়াই সম্ভৱমেৰে আগবঢ়াই দি মান ধৰি, “পুতেক নোমললৈ তেওঁৰ জীয়েক মালতীক খোজা-বঢ়া কৰিবলৈ অহাৰ প্ৰস্তাৱ কৰিলে। বুঢ়াসকলে তেওঁৰ মতামত কি সুধিলে। তেওঁ লুকুঙৰ প্ৰস্তাৱত সৈমান হ'ল। চুলুঙৰ পক্ষৰ দুজন বুঢ়া আহি যোগ দিলেহি। চুলুঙে কলে, “তেজ

ধুলে উটে, মঙহ ধুলে নুটে। আজিৰ পৰা আমি মঙহ জোৰাদি মিতিৰ পাতিলো।” তেওঁৰ কথা শুনি সকলোৰে আনন্দ প্ৰকাশ কৰিলে। ইতিমধ্যে শালমাছটো বন্ধা হৈছিল। দুয়ো ঘৰৰ মদ (চুঁজে) খিপাইত খোৱা হল। তেওঁলোকৰ ভিতৰে এজনক বিলনীয়া পাতি লোৱা হল। তেওঁ প্ৰত্যেকৰ আগে আগে বাটত মদ আৰু পাতত খাজি বিলাই দিলে। কেউজনে হাত-মুখ ধুই নিজৰ নিজৰ বাটি তুলি ললে। ইফদেৱতাক স্মৰণ কৰি সমস্বৰে মন্ত্ৰ গালে। ল’ৰা-ছোৱালী হালৰ ভৱিষ্যৎ শুভমিলন আৰু সুখ-শান্তি কামনা কৰি প্ৰাৰ্থনা জনালে। প্ৰত্যেকে বাটিৰ পৰা ইফদেৱতাৰ উদ্দেশ্যে অলপ অলপ মদ বাকি (চুঁজে লোগোবোৰা) দি এই কাৰ্য্য সমাপন কৰিলে। তাৰ পাচত সকলোৰে খাজি আৰু মদ পান কৰিলে। এই কাম সমাপন কৰি হাত মুখ ধুই মুহুৰি কৰিলে। সকলোৰে পৰা বিদায় লৈ লুকুংহঁত গুচি আহিল।

দুয়ো ঘৰ মিতিৰ হোৱাৰ পিচৰ পৰা বিয়ে-বিয়নীৰ অহাযোৱা ঘনহৈ পৰিল। মাজে সময়ে নোমলে শহুৰেকৰ কাম-বনত সহায় কৰি দিয়েগৈ। এনেকৈ এবছৰ গ’ল। বিয়া কৰিয়েই হওক বা পলুৱাই হওক ছোৱালী উলিয়াই আনিব নোৱাৰালৈকে ছোৱালী পক্ষক বছেৰেকত দুবাৰ উপচোকন দিয়া হয়। দেউৰীমতে “ভোজাদিয়া” বুলি কয়। লুকুঙে ৰীতি মতে দুবাৰ ভোজা দিলে। খোজা-বঢ়া কৰি ভোজাভাৰ দি থকা বেইতা লগা ছোৱালীৰ প্ৰতি কোনো ডেকাৰ অশুভ দৃষ্টি নেপেলোৱাটো সমাজৰ পৰম্পৰাগত ৰীতি।

দিন গৈ আছে। খাৰ ওলাল নোমল ৰজাঘৰৰ গা-খাটনিৰে যাব লাগে। তাহানি কালত এতিয়াৰ দৰে ৰাজঘৰক খাজনা কৰকাটল একো দিব নেলাগিছিল। প্ৰত্যেক প্ৰাপ্তবয়স্ক পুৰুষে গৈ ৰজাঘৰত এবছৰ শ্ৰমদান দিয়া নিয়ম আছিল। সেইবাবে কাৰো ওজৰ আপত্তি নৰাজিছিল। বুঢ়া-বুঢ়ী বাপেক মাকক সি

এবছৰৰ কাৰণে এৰি যাব লগাত পৰিল। তেওঁলোকৰ আলৈ-বিলৈ, নানান আত্মকালৰ কথা ভাবি সি কান্দিছিল। পিতৃ-মাতৃৰ পদধূলা শিৰত লৈ সি গ’লগৈ। বাপেক-মাকে তাৰ মূৰৰ চুলি সমান আয়ুস হবলৈ আশীৰ্বাদ দিলে।

তাৰ পিছত টুটকীয়াবোৰে দিনে-নিশাই চুলুং বুঢ়াক উচটালে। জীয়েকক সেই টোকোনাটোলৈ নিদি ধনী ঘৰলৈ দিব লাগে। তাৰ মনতো কু-বুদ্ধি খেলালে। সি জানে লুকুঙে একো নকৰে। কৰিবও নোৱাৰে। নিজলৈকে টনাটনি। এদিন গধূলি খাই-বই উঠি এটাইকে শুনাই মালতীক ক’লে,—“মই কালিলৈ মোমায়েৰাৰ ঘৰলৈ যাম।” পিচদিন ওলাই গ’ল। কাকো একো নকলে। গিৰীয়েকৰ আচৰণৰ পৰা ঘৈণীয়েকৰ মনত অলপ সন্দেহ হল। চুলুং গৈ সোণাপুৰ পালে। তাত জীয়েকক দিয়াৰ বন্দৱস্ত কৰিলে। আগতেও সেই জাকৰুৱা ধনী ঘৰলৈকে দিয়াৰ কথা পাঙিছিল। বহাগৰ বিহুৰ মাজতে আহিবলৈ কথা দিলে। জোৱায়েক আহি ওলালেহি, মোমায়েকৰ ঘৰত বিহু খাবলৈ পঠোৱাৰ চলতে জীয়েকক দি পঠাব। এই বন্দৱস্ত কৰি ঘূৰি আহিল। ঘৰপাই সকলোকে কলে যে মোমায়েকে মালতীক বিহুতে মাতিছে। দহোবন কাটিকৰি থৈ যাবলৈ কৈছে। তাইক নিবলৈ দুজন মানুহ পঠাব। বহুত দিনৰ আগৰেপৰা মোমায়েকৰ ঘৰলৈ যোৱাৰ কথা তাই মাকক কৈ আছিল। বাপেকৰ কথা শুনি মালতী ৰং পালে।

আজি কালিকৈ বিহু পালেহি। কালিলৈ উৰুকা। পৰহিলৈ বিহু। তাৰ পাচদিনা মানুহৰ বিহু। বিহু বুলিলে সকলো আত্মহাৰা হয়। ই আনন্দময় উৎসৱ। দিহিঙে দিপাঙে থকা সকলোটি ঘৰচাপি আহে। অতি আপোনজনলৈ মনত পৰে। বেচাৰা নোমল! বাপেক-মাক আৰু বুকুৰ বান্ধে মালতীলৈ মনতপৰা স্বাভাৱিক। বিহুৰ উল্লি-মুছলি। অহা আহিছে

যোৱা গৈছে। এদিন বিহুৰ আনন্দত আত্মহাৰা হৈ দেউৰী-চুতীয়াই স্বৰাজ্য হেৰুৱালে। মানুহৰ বিহুৰ দিনা সাজ লাগি যোৱাৰ পিচত দুজন ডেকা আহি চুলুং বুঢ়াৰ ঘৰ ওলালহি। সি তাহাঁতলৈকে বাট-চাই আছিল। খুৱাই-বুৱাই ৰাতিটো ৰাখিলে। চা-চিনাকি হ'ল। এজন মালতীৰ মোমায়েকৰ পুতেক। ইজন সোণাপুৰৰ ডেকা। মালতীৰ ভাৰী-পৈয়েক।

ৰাতি পুৱা। আলহীলৈ কুকুৰা মাৰি ভাত-পানী বন্ধা হল। সকলোৱে লগে-ভাগে খোৱা-বোৱা কৰিলে। সিহঁত যাবলৈ ওলাল। মালতীয়েও সাজু হল। তাই মোমায়েকৰ তালৈ যাব। সকলোৱে জানে। যাবৰ পৰত বাপেকে কলে,—“আই মালতী, যাবলৈ ওলালি নহয়! বা। সাৱধানে চলিবি।” সিহঁত গ'লগৈ। বাপেকে তাইক এনেকৈ উলিয়াই পঠাব বুলি আন কোনেও ফুটকে নেপালে। ককায়েকে সিহঁতক গাৱঁৰ সিটো মূৰৰ কেকুৰিটোলৈকে আগবঢ়াই থলেগৈ।

বিহু আহিল আৰু গ'ল। বহাগৰ দিন পাৰ হ'ল। জেঠ সোমাল। খেতি-পথাৰত লাগিবৰ হ'ল। মালতী নাছিল। পলুৱাই নিলে বুলি গাৱঁৰ মানুহে বু-বু-বাবা কৰিলে। কোনোৱে আহি খবৰ ললেহি। চুলুঙে মূৰ পুনুকা মাৰিলে। ইকাণ-সিকাণকৈ কথাটো লুকুং বুঢ়াৰ কাণত পৰিলগৈ। পুতেকৰ চিন্তাত তেওঁলোকৰ দেহাৰ এফাল গেলি গৈছে। তাতে আকৌ এই আপদীয়া বাতৰিটো পাই মৰ্মাহত হৈ পৰিল। মনে প্ৰবোধ নমনা হ'ল। ইয়াৰ আগতে মৰি যোৱাই ভাল আছিল। তেওঁলোক অধৈৰ্য্য হৈ পৰিল। কেইদিনমানৰ পিছত অলপ অন্তৰ্জাত বুঢ়ী ঢুকাল। লুকুঙৰ মুখৰ মাত হেৰাল। বাৰ নৌ-ঘুৰোঁতেই তেওঁও চিৰকাললৈ চকু মুদিলে। এই বাতৰি পাই চুলুঙে খৰি দিবলৈ নাহি নোৱাৰিলে।

নোমলে এইবোৰ কথাৰ শুংসূত্ৰকে নেপালে।

এবছৰৰ পিছত। এদিন মন্ত্ৰীয়ে নোমলক মতাই অনালে। “তোমাৰ খাটনিৰ দিনৰ ওৰ পৰিল। তুমি ইচ্ছা মতে ঘৰলৈ যাবগৈ পাৰা। বুঢ়া-বুঢ়ী বাপেৰ-মাৰে ছাগৈ তোমালৈ বাট চাই আছে।” সি মন্ত্ৰীক প্ৰণাম জনালে।

অব্যাহতি পাই নোমল ততাতৈয়াকৈ ঘৰমূৱা হ'ল। কেতিয়াকৈ বাপেক-মাকক দেখিবলৈ পাওঁ—এই ভাৱত তাৰ মন ব্যাকুল হৈ পৰিল। সি উধাতু খাই দৌৰি আহিছে। বাপেক-মাকে তাক এৰি কাহানিবাই গুচি গ'ল। দুৰ্কপলীয়া সি! সেই কথা ঘূণাক্ষৰেও নাজানে। ঘৰ পালতহে জানিব পাৰিলে। শোকে তাক খুন্দামাৰি ধৰিলে। আই ঐ বুলি উবুৰিখাই পৰিল। কান্দি কান্দি লেবেজান হ'ল।

ঘৰত তাৰ সমূলি মন নবহা হ'ল। এদিন গধূলি শহুৰেকৰ ঘৰ পালেগৈ। সি ভাবিছিল এবছৰৰ মূৰত তাক দেখি সকলোৱে আনন্দ পাব। তাৰো মন ভাল লাগিব। তেওঁলোকৰ সান্নিধ্য লাভ কৰি শোক-তাপ পাহৰিব। কিন্তু সি গৈ দেখিলে সম্পূৰ্ণ বিপৰীত। তাৰ প্ৰতি থকা আগৰ মৰম-চেনেহ, আদৰ-যত্ন একো নোহোৱা হ'ল। তালৈ সকলোৱে পিঠি দিলে। এনে আন্তৰিকতা হীন অৱজ্ঞা ভাব দেখি হতাশ হৈ পৰিল। আগেয়ে এনেকুৱা দুৰ্ব্যৱহাৰ পোৱা নাছিল। মালতীক নেদেখি সি উদ্ভিগ হৈ পৰিল। তাই ছাগৈ লাজতে ওলোৱা নাই। খোৱা-বোৱাৰ পিচত শহুৰেকে নিৰ্লজভাৱে এষাৰ কথা কৈ টুপাই বুৰমাৰিলে। “মালতী মৰিল, নৈ ঘাটত খৰি দিয়া হ'ল।” এইষাৰ কথাই তাৰ বুকুত শেল মৰাদি মাৰিলে। গা বেজবেজাই গ'ল। তাৰ মূৰত যেন আকাশ ভাগি পৰিল। আশা-ভৱষা নিমিষতে চুৰমাৰ হৈ গ'ল। এই কথাই তাৰ মনত গভীৰ বিষাদ সৃষ্টি কৰিলে। তাৰ অন্তৰৰ বেদনা কোনেও নুবুজিলে। ৰাতিটো কোনোমতে কটাই গুচি আহিল। মুখত এটা অসহায় ভাৱ ফুটি উঠিল।

এদিন আবেলি নোমল গৈ নৈ ঘাটৰ শিল এচটাত আমন জিমনকৈ বহি আছিল। এনে সময়তে মুদৈৰ নাও আহি ঘাট চাপিলহি। মুদৈজন পিতাকৰ চিনাকি আছিল। সিও সৰুতে দেখিছিল। তেওঁক ভাল মানুহ বুলি আগৰে পৰা জানিছিল। তেওঁক দেখি ওচৰ চাপি গৈ সন্তোষেৰে প্ৰণাম জনালে। সৌভাগ্য-ক্ৰমে মুদৈৰ লগত তাৰ পুনৰ চা-চিনাকি হ'ল। দেশ চোৱাৰ আশাত সিও তেওঁৰ লগত নাওবৈছা হৈ ওলাল। তাৰ অভি-প্ৰায় বুজিব পাৰি তাক লগত লবলৈ সন্মত হ'ল। মুদৈয়ে কলে—“তুমি যাব খুজিছা যেতিয়া কালিলৈ বেলি পৰাৰ আগতে আহিবা। পৰহিলৈ দোকমোকালিতে নাও মেলিম। এতিয়া যোৱাগৈ।” সি ঘৰলৈ গুচি আহিল।

পিছদিনা ৰাতিপুৱা সি গাৱঁৰ গঞা-জাতি, বংশ-পৰিয়াল, অঙ্গহী-বঙ্গহীসকলৰ ওচৰলৈ গ'ল। তেওঁবিলাক তাৰ অতি আপোন, বুকুৰ কুটুম। তেওঁবিলাকক টানে আপদে সততে পায়; মৰিলে-তৰিলেও পাবলৈ আছে। তেওঁবিলাকেই তাৰ মাক-বাপেকক খৰি দিলে, মুখৰ-ছাইমাটি গুচালে। এই জাতিয়েই গঙ্গা। জাতি নহলে সকলো পেলনি যায়। সকলোৰে পৰা বিদায় মাগিলে। সি গাওঁ এৰি গুচি আহিল। মুদৈৰ লগ লাগিল। নতুন সঙ্গ পাই তাৰ মনত আনন্দ লাগিল।

দিনবোৰ গৈ আছে। মুদৈয়ে নাওবোৰত বহুতো ধৰণৰ বেপাৰৰ বস্তুবাহানি ভৰাই লৈ ভটীয়াই গৈ আছে। এদিন নাও গৈ সোণাপুৰ ঘাটত লাগিলহি। একে নামৰ হাট, ঘাট আৰু গাওঁ। তাত এখন বৰ ডাঙৰ হাট বহে। সোণাপুৰ হাটৰ নাম নুশুনা মানুহ নাই। পৰ্বত-ভৈয়মীয়া মানুহৰ সংযোগ স্থল। এই হাটখন প্ৰতিবছৰে মাঘ-ফাগুন মহীয়া এমাহৰো বেছি দিন বহিছিল। সেই কালত সকলো বয়-বস্তু সালসলনি কৰি লোৱা হৈছিল। এতিয়াৰ দৰে টকা-সিকা দি किনি

নলৈছিল। কিন্তু মুদৈসকলে কিছুমান বস্তু ধন দি किনি লৈছিল। উজনি-নামনিৰ দূৰদূৰণিৰ অসংখ্য বেপাৰী আৰু লোক সমাগত হৈছিল। মুদৈৰ নাও তাত কেইবাদিনো আছিল।

সোণাপুৰ গাৱঁৰ জীয়াৰী-বোৱাৰীবোৰে সদায় পুৱা-গধূলি সেই ঘাটত পানী নিবলৈ আহে। মালতীয়েও আহে। এদিন আবেলি আটাইবোৰে আহি গাগৰি ভৰাই পানী নিলে। তাই অসলশৰে বৈ থাকিল। কিবাকিবি ভাবি বাও হাতৰ নিপোটল বাহুটোৰে কলহটো সাৰটি লৈ নোমলৰ ফালে চাই থিয়দি আছে। বহুত দিনৰ পুৰণি চিনাকি মানুহ। জীৱনে মৰণে এইজন ডেকাৰ চৰণ সেৱাই তাইৰ কাম্য আছিল। অনতি দূৰত থিয়হৈ থকা এই গাভৰুজনীৰ লগত এসময়ত তাৰ কিমান ঘনিষ্ঠতা আছিল। বিয়াৰ ঠিক-ঠাক হৈছিল।

সেই সময়ত নোমল নাৱৰ পৰা বস্তু তোলা-নমা কৰাত ব্যস্ত হৈ আছিল। সেইফালে মনেই কৰা নাছিল। হঠাৎ মালতীক দেখি সি উচাপখাই উঠিল। ইকি! যাওঁ নেযাওঁকৈ এখোজ দুখোজকৈ ওচৰ চাপি গ'ল। দুয়ো পৰস্পৰৰ চকুৰে চকুৰে চালে। আগতে তাইক ইমান গহীন আৰু শূন্য দেখা নাছিল। সি বৰ অস্থিতি বোধ কৰিলে। দুয়ো অলপ সময় মনে মনে থাকিল। তাৰ পাছত নোমলে স্থধিলে,—“এইজনী মালতী নহয় নে বাক? তই নমৰাকৈয়ে মৰিল বুলি বাপেৰে মোক কৈছিল। তইচোন আজিও জীয়াই আছ। বাপেৰ সজাত নাইকিয়া মিছলীয়া মানুহ। কোনোবাই কলে পলুৱাই নিলে বুলি। মই হ'লে মৰিল বুলিয়েই ধৰি ললো। তোৰ বেজাৰতে মোৰ আই-বোপাই মৰিল। এতিয়া মই ঘাটমাউৰা; নিষ্ঠুৰ হৈ এনেকৈ উটি-বুৰি ফুৰিছোঁ। দেহি এ মালতী, তোক দেখি মোৰ অন্তৰে কান্দিছে। মনৰ আশা মনতে মৰহি গ'ল। আশা পূৰ্ণ নহ'ল। অতি আপোনজনেও এনেকৈ মনোকষ্ট

দিব পাৰে বুলি আগতে জনা নাছিলো। এতিয়াহে জানিছো। এইদৰে তোক দেখা পাম বুলি সপোনতো ভাবিব পৰা নাছিলো। তইনো বাক ইয়াত কেনেকৈ পালিহি। কচোন।”

তাই তলমূৰ কৰি শুনি আছিল। তাই মূৰ তুলি নোমলৰ ফালে চালে। লগে লগে তাইৰ মুখখন লাজ আৰু বেজাৰত বঙা পৰি উঠিল। “গাৱঁৰ কোনোবা টুটকীয়া লোকৰ কথা শুনি বোপায়ে মোক কমখন লটিঘটি কৰালে। এই কথা ঘৰৰ কোনেও গম পোৱা নাছিল। ময়ো জনা নাছিলো। গাওঁ এৰি এদিন এবেলা বাটকুৰি বাই অহাৰ পিচত মোৰ সন্দেহ হৈছিল। ইয়াত আহি পায়ৈ আচল কথানো কি জানিব পাৰিলো। তেতিয়া মোৰ আৰু আন উপায় নাছিল। কি কৰিম! তোৰ সন্তাপতে কান্দি কান্দি কেইবা দিনো নেখাই-নবৈ লঘোনে-ভোকে থাকিলো। সেই বেজাৰতে আই-বোপাই চাবলৈ যোৱা নাই। মই তোক জীৱনত কেনেকৈ পাহৰিম। তোক দেখি মোৰ দেহা দেইপুৰি মৰিছে। তামোল হোৱা হ’লে দুফালকৈ ফালি দেখুৱালোহেঁতেন।”

মালতীৰ কথাৰ পৰাই সি বুজিলে এই সকলোবোৰ চুলুং বুঢ়াৰ চক্ৰান্ত। সি তাইক সান্ত্বনা দি কলে,—“তই এঘৰৰ বোৱাৰী হ’লি যেতিয়া, এইবোৰ কথা ভাবি এতিয়া একো লাভ নাই।”

মালতীৰ চকুযুৰি ঢুল-ঢুলীয়া হ’ল। তাই মুক বেদনাত চংকটাই উঠিল।

মালতীৰ লগত কথা পাতি তাৰ মনৰ দুখ পাতলিল। তাইৰ মনৰ কথা জানিব পাৰি সুখী হ’ল।

“অ’ বহনা, ইয়াত কিমান দিন থাকিবি?” মালতীয়ে সুধিলে।

“কব পৰা নাই বহনা! হয়তো কালিলৈকে যাবগৈ পাৰো। নতুবা দুই এদিনৰ পিচতো যাব পাৰো।”

মালতীয়ে তাৰপৰা বিদায় লবৰ কাৰণে সোঁহাতেৰে কলহটোৰ

কাণত ধৰি নমাই ললে। পানীৰ ফালে এখোজ আগবাঢ়ি যোৱা দেখি সি মনত দুখ পালে। তথাপি সংযত হৈ কলে,— “আজি বাক যোৱাগৈ।” মালতীয়ে তাৰ মুখলৈ ঘূৰি চালে। তাইৰ চকু ঢুলঢুলীয়া হৈ পৰিল। কলহত পানী ভৰাই তাই ঘৰমূৰা হ’ল। একো কব নোৱাৰিলে। নোমল তাতে বৈ মালতী যোৱাৰ পিনে চাই থাকিল। গড়াৰ ওপৰৰ পৰা তাই এবাৰ ঘূৰি চালে। আচলৰ আগটোৰে চকুৰ পানী মহা দেখি সি বুজিলে তাই কান্দিছে। তাৰ মনটো সেমেকি পৰিল। হুমুনিয়াহ কাঢ়িলে। তাৰো দুয়ো চকুৱেদি কব নোৱাৰাকৈয়ে দুধাৰ চকুৰ পানী বৈ আহিল।

“অথনি কথা পতা ৰূপহী ছোৱালীজনীক চিনি পোৱা নেকি নোমল। নাৱত তুলি লৈ যাব পাৰিলে বেয়া নহব দেখিছো।” মুদৈয়ে আত্মীয়তা ভাৱ দেখুৱাই ঠাট্টাৰ সূৰত কথাষাৰ কলে। গধূলি খোৱা-লোৱাৰ পিছত নোমলে মালতীৰ সম্পৰ্কে মুদৈক দুধাৰ কথা সুধিম বুলি ভাবি আছিল। তেওঁ নিজেই কথাটো উলিয়ালে যেতিয়া ভালেই পালে। সি তাৰ দুৰ্দশাৰ সকলো কথা ভাঙি পাতি কলে আৰু তেওঁৰ পৰামৰ্শ বিচাৰিলে। চুলুঙৰ চুলুঙালি বুজিব পাৰি নোমলৰ প্ৰতি সহানুভূতি জন্মিল। তেওঁ কলে,—“তই ৰজাক এবাৰ কথাটো জনাওঁগৈ?” তেওঁ সকলো প্ৰকাৰে সহায় কৰিবলৈ গাত ল’লে।

“লাভ একো নহব। হাঁহিয়াতৰ পাত্ৰ হব লাগিব।” নোমলে বেজাৰেৰে কলে।

“লাভ লোকচানৰ কথা নহয়। যেনে কুকুৰ তেনে টাঙোন। কৰা কাম কৰিব লাগে। নকৰাটোৱে দোষণীয়া।” মুদৈয়ে কলে।

মুদৈৰ দিহামতে নোমল গৈ ৰজাৰ ওচৰত গোচৰ দিলে। যথা সময়ত ৰজাৰ চ’ৰাত গোচৰ হ’ল। ৰজাই সুধিলে,—“হেৰ নোমল, তোৰ আপত্তি কি কচোন?”

নোমলে আঠুলৈ হাতযোৰকৈ ভক্তিভাৱে মহাৰাজৰ আগত এইদৰে ককৰা মাতি উত্তৰ দিলে,—

(১) “লাউ কলো নিজৰ মাটিত

বগালে লোকৰ টাটীত।

মাটিৰ গিৰিহঁতে পায় নে,

টাটীৰ গিৰিহঁতে পায়।”

(২) “মৰাই মৰিল খৰি দিলে ঘাটত।

সেই মানুহ পালেগৈ সোণাপুৰ হাটত।”

নোমলৰ কথা শুনি সকলোৱে তবধ মানিলে।

ৰজাই নোমলক অভয় দি সুধিলে,—“বাক, তইনো কি কব খুজিছ, আঁতিগুৰি মাৰি কচোন?” ৰজাৰ আদেশ পাই নোমলে সকলো কথা বিবৰি কলে।

মালতীক নোমললৈ খোজা-বঢ়া কৰা হৈছিল নে নাই হোৱা। তাই মৰিল যদি কেনেকৈ সোণাপুৰ হাট পালেগৈ বুলি ৰজাই সোধাত, চুলুঙে একো আঁসৈ মাতিব নোৱাৰিলে। কিয়নো খোজা-বঢ়া কৰোঁতে তাত উপস্থিত থকা লোক, সোণাপুৰলৈ চুকুলি (কথা লগোৱা) লগাই জীয়েকক পলুৱাই পঠোৱাৰ তলানলা পোৱা কেইবাজনো গঞা মানুহ নোমলে বিচাৰ চ’ৰাত উপস্থিত কৰি ৰাখিছিল।

ৰজাই কলে,—“মই সকলো কথা বুজিলো। সামাজিক দায়-দস্তৰৰ কথা মোৰ অবগত আছে। সমাজে যিটো কথা কেতিয়াও নেমানে সেইটো চুলুঙে কিয় কৰিব। সমাজৰ নীতি-নিয়ম, শৃঙ্খলা ভঙ্গ কৰি প্ৰতিপক্ষক অপমান কৰিছে। যথেষ্টভাৱে অন্যায আচৰণ কৰা বাবে চুলুঙক তিনিকুৰি ছটকা চিকাৰুপ দণ্ড কৰা হ’ল। তদুপৰি গোকোট মিছাকথা কোৱা হেতুকে তাৰ পিঠিত দহোটা চমটাৰ কোব দিয়া হব।”

দেশৰ প্ৰজাবিলাকৰ সামাজিক ৰীতি-নীতি, নিয়ম-শৃঙ্খলা

ৰক্ষা, পিতৃ-মাতৃৰ সন্মান অটুট ৰখা আৰু নাৰী আৰু নাৰী জাতিৰ মৰ্য্যদা ৰক্ষাৰ্থে ৰজাই এই নিবন্ধ কৰি দিলে। দেশত ঢোল পিটি সকলোকে শুনাই দিবলৈ আদেশ দিলে।

“খোজা-বঢ়া কৰি ভোজা-ভাৰ দি থকা বেইতা লগা ছোৱালীক আন কোনোবা ডেকাই পলুৱাই নিলে, সেই উদ্ধত ডেকাক লোকাচাৰ বিৰোধী কাম কৰা বাবে ছোৱালী পক্ষই ছকুৰি ছটকা (১২৬ টকা) চিকাৰুপ দায়ী লব পাৰিব।”

“কোনো ডেকাই এজনী ছোৱালীৰ অমতে আৰু তাইৰ বাপেক-মাকৰ ঘোৰ আপত্তি থকা সত্ত্বেও জোৰকৈ পলুৱাই নিলে, তাকো প্ৰতি পক্ষই অসৎ আৰু পাশৰিক অত্যাচাৰ কৰা দোষত ছকুৰি ছটকা (১২৬ টকা) চিকাৰুপ দণ্ড কৰি লব পাৰিব। ইমানতকৈ বেছি কোনেও দণ্ড কৰিব নোৱাৰিব। ইয়াৰ অন্তথা কৰিলে দণ্ডৰ উপৰিও কঠোৰ শাস্তি বিধান কৰা হব।”

তেতিয়াৰ পৰা দেশত এই নিয়ম-শৃঙ্খলা প্ৰচলিত হ’ল। কালক্ৰমত এই নিয়মৰ পৰাই “ছোৱালীৰ গা-ধন লোৱা” প্ৰথা পৰিণত হ’ল বুলি দেউৰীলোকে কয়। একালত ৰাজ্যজুৰি “ছোৱালীৰ গা-ধন লোৱা” প্ৰথা প্ৰচলন আছিল। আজিকালিও জনজাতিবিলাকৰ মাজত এই প্ৰথা চলি আছে যদিও বহুত পাতলিল। সময়ত একেবাৰে লোপ পোৱাৰ সম্ভাৱনা আছে।

বিচাৰ চ’ৰা ভঙ্গ হৈ গল। নাৰী জাতিৰ মৰ্য্যদা হানিকৰ কাৰ্য্য ৰহিত হোৱা বাবে সকলোৱে নোমলক প্ৰশংসা কৰিলে।

মানুহে জুই কেনেকৈ পালে

দেউৰী জনজাতিৰ মাজত মানুহে জুই কেনেকৈ পালে এই বিষয়ে তলত দিয়া সাধু কথাটি প্রচলিত আছে।

অতীজত মানুহ পশু-পক্ষীৰ দৰে হাবি-জংঘলত বাস কৰিছিল। উলঙ্গ হৈ ফুৰিছিল। গছৰ গুটি, ফল-মূল, আলু কচু, জম্বুৰ কেঁচা মঙহ খাই জীৱন ধাৰণ কৰিছিল। তেতিয়া জুই নাছিল।

এবাৰ ধুমুহা বতাহত হাবিৰ বৰ বৰ গছ-গছনি উঘলি পৰিছিল। ভাগি-ছিগি তহিলং হৈছিল। দিন যোৱাৰ লগে লগে সেইবোৰ ব'দ বৰষুণত শুকাই জহি পৰি গৈছিল। এদিন এজন উলঙ্গ মানুহে শুকান গছবোৰৰ ওপৰে ওপৰে এনেয়ে ঘূৰি ফুৰিছিল। কিবা স্বৰূপত শুকান গছৰ থিয় হৈ থকা ডাল এটাত দুহাতেৰে ধৰি জোকাৰিব ধৰিলে। সেই ডালটো এজোপা শুকান গছৰ গাত ঘঁহনি খাই থকা বাবে তাৰ পৰা বীণত ৰেপ দিয়াৰ দৰে মৃদু শব্দ এটা হৈছিল। শব্দটো শুনি তাৰ বৰ ফুৰ্তি লাগিল। ডালটো খৰকৈ জোকাৰিলে শব্দটো ডাঙৰকৈ ওলায় আৰু লাহেকৈ জোকাৰিলে সৰুকৈ ওলায়। এইদৰে কিছুসময় জোকাৰি জোকাৰি শব্দটো শুনিলে। তাৰ পিচত সি গাৰ জোৰেৰে যিমান পাৰে খৰকৈ জোকাৰি জোকাৰি শব্দটোৰ স্তৰ শুনি বিভোল হৈ পৰিল। গাৰ সমস্ত শক্তি প্ৰয়োগ কৰি একমন্তেকো নৰৈ পাৰেমানে জোকাৰি থাকিবলৈ

ধৰিলে। এইদৰে কেৰকেৰণি শব্দ শুনি ফুৰ্তি কৰি জোকাৰি থাকোঁতে থাকোঁতে ইফালে ঘঁহনি খাই খাই তাৰ পৰা কাঠৰ গুৰিবোৰ শুকান গছ পাতৰ ওপৰত চিটিকি পৰিবলৈ ধৰিলে। সঘনে ঘঁহনি খোৱাৰ ফলত সেইবোৰৰ পৰা জুই ফিৰিঙটি ওলাল। ফিৰিঙটি পৰি শুকান গছ পাতৰ পৰা ধোৱা ওলাল। লগে লগে জুইৰ সূচনা হল। ধোৱা আৰু জুই ওলোৱা দেখি সি শুকান গছপাত এসোপা আনি তাত জাপি দিলে। ক্ষণেকতে দপ্‌দপকৈ জুই জ্বলি উঠিল। ধোৱা আৰু জুই দেখি সি প্ৰথমতে বৰ আচৰিত হৈছিল। পিছ মুহূৰ্ততে শুকান ডাল-পাত গোটাই তাত জাপি দিলে। দুগুণে জুই জ্বলি উঠিল। তাৰ পৰা শুকান গছ-গছনিবোৰত জুই লাগিল। তেনেকৈ জুই উঠা দেখি তাৰ আনন্দ চায় কোনে। কৌতূহল বশতঃ দৌৰি গৈ ওচৰতে শুই থকা হৰিণ এটাৰ ঠেঙত থাপমাৰি ধৰিলে আৰু গছ এজোপাত আচাৰি মাৰি পেলালে। ইতিমধ্যে জুই বিয়পি পৰিল। দপ্‌দপীয়া জুইলৈ হৰিণটো দলিমাৰি দিলে। তৎক্ষণাত নোমবোৰ পুৰি পেলালে। তাৰ গোক্ৰ আহি নাকত সোমাল। গছৰ ডাল এটাৰে পহুটো জুইৰ পৰা উলিয়াই আনিলে। তেতিয়া সি জুইৰ তাপ অনুভৱ কৰিলে। জুইয়ে পোৰা পহুটোৰ পাছঠেং দুটাত ধৰি আজুৰি পিৰাকেইটা একৰালে। এটা কামুৰি খালে। খাওঁতে কোমল, গৰম আৰু সোৱাদ পালে। তাৰ কৌতূহল বাঢ়ি গল। সি আনন্দত জপিয়াবলৈ ধৰিলে। লগ-লগৰীয়াবোৰক চিয়ঁৰি চিয়ঁৰি মাতিলে। সকলো ওচৰ চাপি আহিল। তেতিয়া সিহঁতক পোৰা মাংস খাবলৈ দিলে। সোৱাদ পাই আটাইবোৰে কিৰিলিয়াবলৈ ধৰিলে। সিহঁতৰ মাজত মহা আনন্দ মিলিল। বেলি পৰি আন্ধাৰ হল। সিহঁত জুইৰ তাপ আৰু পোহৰ দেখি বৰ আচৰিত হ'ল! হাতত যাৰ যি আছিল এটাইবোৰ জুইত পেলাই দিলে। সেইবোৰ

জুইৰ পৰা উলিয়াই খাই চালে ; বৰ তৃপ্তি পালে। বাতিটো
জুইৰ কাষত বহি তাপ লৈ কটালে। সেই নিশা জাৰ নেপালে।
কৌতূহলবশতঃ শুকান ডাল-পাতবোৰ আনি তাত জাপি দিবলৈ
ধৰিলে। জুই জ্বলি উঠিল। এইদৰে মানুহে পোন প্ৰথম বাৰৰ
বাবে জুই লাভ কৰিলে।

ধানৰ উৎপত্তি আৰু খেতি

দেউৰীবিলাকৰ আৰাধ্য দেৱ-দেৱী হ'ল স্বয়ং কৃষি কৰ্মৰ গুৰি
ধৰোঁতা। গিৰা-গিৰিচী (বুঢ়া-বুঢ়ী) বা সৎ-মামা (শিৱ-পাৰ্বতী)
য়ে জগতৰ উপকাৰৰ অৰ্থে পোন প্ৰথমে কৃষি কৰ্মৰ পাতনি
তৰিছিল বুলি প্ৰবাদ আছে। এই সন্দেহে তেওঁবিলাকৰ মাজত
এই সাধু কথাটো প্ৰচলিত হৈ আহিছে।

মানুহ সৃষ্টি হ'ল। পিচে খোৱা পিন্ধাৰহে একো ব্যৱস্থা
নহল। সেইদেখি পাৰ্বতীয়ে শিৱক কৃষি কৰ্মত ধৰিবলৈ পৰামৰ্শ
দিলে। তেওঁ ঘৈণীয়েকৰ দিহা-পৰামৰ্শ মতে সেই কামত ধৰিবলৈ
মন মেলিলে। ই কাৰ্য্য সাধন কৰিবলৈ পৃথিৱীৰ বুকু চিৰাচিৰ
কৰিব লাগিব। ই সহজ সাধ্য, উলামূলা কাম নহয়। কঠোৰ
শ্ৰম আৰু যথেষ্ট কষ্টসাধ্য কাম। তাৰ কাৰণে সা-সজুলি,
আহিলা-পাতি কিছুমান লাগিব। সেইবোৰ আগেয়ে যা-যোগাৰ
সংগ্ৰহ কৰি লব লাগিব। তাৰ পিছত কামত হাত দিয়া হব।

শিৱই চিন্তা কৰিলে। কাৰ ওচৰত গলে কৃষি-কৰ্মৰ আটাইবোৰ
সজুলি পোৱা যাব। কোনে তেওঁক এই বিষয়ে সজ পৰামৰ্শ
দিব আৰু সহায় কৰিব। তেওঁৰ বাহন বৃষভ আছে। বৃষভৰ
সমকক্ষ বলধ এটা যোগাৰ কৰিব পাৰিলে হাল জুটিব পৰা
যাব। যক্ষাধিপতি কুবেৰ তেওঁৰ পৰম সখি। এইবোৰ বিচাৰি
তেওঁৰ ওচৰলৈকে যোৱা থিৰাং কৰিলে। তেওঁৰ সহায় পালে
এই জটিল কাৰ্য্য অনায়াসে সমাধা কৰিব পৰা হব।

এদিন তেওঁ কৃষিৰ সজুলি আৰু বলধ বিচাৰি কুবেৰৰ তালৈ ওলাল। বহুত দিনৰ মূৰত শিৱৰ আগমনত যক্ষাধিপতিয়ে পৰম সন্তোষ পালে। তেওঁক দেখিয়েই আথেবেথে সাৱটি ধৰিলে। হাতত ধৰি নি সোণৰ আসনত বহুৱালে। সেৱা সৎকাৰ কৰি নানা প্ৰকাৰ দিব্য ভোগেৰে আপ্যায়িত কৰিলে। তাৰ পিছত কুশল মঙ্গল স্তুতি আগমনৰ উদ্দেশ্য স্তুতিলে। তেতিয়া, তেওঁৰ ইচ্ছাৰ কথা ভাঙি পাতি কলে। যক্ষপতিৰ সহায় নহলে এই কাৰ্য্য সহজে সমাধা কৰা টান হ'ব, এই কথা বুজাই কোৱা হ'ল। গতিকে তেওঁৰ সহায় সহানুভূতি একান্ত প্ৰয়োজন হৈছে। শিৱৰ সজ উদ্দেশ্যৰ কথা শুনি যক্ষপতিয়ে পৰম সন্তোষ পালে। মানৱ জাতিৰ কল্যাণ কামনাৰ্থে তেওঁ সখিয়েকক সকলো প্ৰকাৰে সহায় কৰিবলৈ আশ্বাস দিলে। যেতিয়া যি দৰ্কাৰ হয় ততালিলে দি সহায় কৰিবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতি দিলে। শিৱৰ ইচ্ছা অনুসৰি সঘহতে এটা বলধ আৰু নাঙল-যুঁৱলি আদি কৃষি সজুলি আটাইবোৰ দি দিলে। সেইবোৰ নি সখিয়েকৰ গৃহত থৈ আহিবলৈ যক্ষসকলক পঠালে।

সেই নিশা তেওঁ সখিয়েকৰ গৃহত অতিথিৰূপে থাকিল। ৰাতিপুৱা উঠি কুবেৰৰ পৰা মেলানি মাগি ঘৰলৈ খোজ ললে। যক্ষপতিয়ে সখিয়েকক এছোৱা বাট আগবঢ়াই থলেহি। সখিয়েকৰ সহায় সহানুভূতি আৰু আশ্বাস পাই তেওঁ আনন্দ মনেৰে আহি ঘৰ পালেহি।

শিৱই ভাল দিন-বাৰ-ক্ষণ চাই-চিতি পুৱাতে পোন প্ৰথমে বলধ জুটি হাল বাবলৈ সফল হ'ল। বলধ দুটা উভতা-উভতিকে জুটিলে। প্ৰথমে বৃষভৰ কান্ধত যুঁৱলি দিলে। পাৰ্ব্বতীয়ে দূৰৰ পৰা চাই আছিল। গিৰীয়েকৰ কাণ্ড দেখি হাঁহি সামৰিব নোৱাৰিলে। তেওঁলোকৰ পাচনি নন্দীক পঠাই ঠিকমতে জোটাই দিয়ালে। তাৰ পিছত তেওঁ বেলিৰ মুখামুখিকৈ নাঙলৰ সিৰলুৰে

পৃথিৱীৰ বুকুত কৰ্ষণ কাৰ্য্য আৰম্ভ কৰি দিলে। জগতৰ নৰ-নাৰী-প্ৰাণীৰ কল্যাণ কামনাৰ্থে তেওঁ কৃষি কৰ্ম্মৰ পাতনি তৰিলে।

হালবাই বিৰাট পথাৰ এখন চহ কৰা হ'ল। এতিয়া ধান সিচিব লাগে। ধানৰ সঁচ বা কঠীয়া আনিবলৈ আকৌ কুবেৰৰ তালৈ যাব লাগিব। ধানৰ সঁচ দিম বুলি তেওঁ পূৰ্বেই কথা দি থৈছে। গতিকে এদিন ধানৰ কঠীয়া আনিবলৈ সখিয়েকৰ তালৈ গ'ল। সখিয়েকৰ পুনৰ আগমনৰ উদ্দেশ্য জানিব পাৰি যক্ষপতি আনন্দিত হ'ল। তেওঁ বাহৰ ওলোটো চুঙা এটা কাটি আনিলে। সখিয়েকৰ সাক্ষাতে তাত দুটা ধান ভৰালে। চুঙাটো ভালকৈ বন্ধ কৰি দিলে। যক্ষপতি কুবেৰে চুঙাটো হাতত লৈ সখিয়েকক কলে,—“সখি, ইয়াতে ধানৰ বিধান দিয়া হৈছে। সিটোতে চুঙাটো উবুৰিয়াই ধৰিব। সোপাটো সাৱধানে খুলি জোকাৰি দিব। গিৰগিৰ কৈ ধান ওলাই আহিব। চুঙাটো ওপৰ মূৰাকৈ ধৰিলে আপোনা-আপুনি ৰৈ যাব। এইদৰে যিমান ইচ্ছা সিচি থাকিব। অন্ত নপৰে। ধান সিচাৰ আগতে চুঙাটো নুখুলিব।” এই বুলি কৈ কুবেৰে সখিয়েকক চুঙাটো দিলে। শিৱই “তথাস্তু” বুলি হাত পাতি ললে।

ধানৰ সঁচ লৈ তেওঁ ঘূৰি আহিল। বাটত আহোঁতে ভাবিলে—বিৰাট পথাৰ এখন হালবাই চহাই থোৱা আছে। এই অকণমান চুঙাটোৰ ধানে কি হ'ব। তেওঁ মনৰ কোতূহল দমাব নোৱাৰিলে। কুবেৰৰ হাক বচনলৈ পাহৰিলে। সখিয়ে মোক কিমান ধান দিলে। চাওঁ বুলি চুঙাটোৰ সোপাটো খুলি হাতৰ তলুৱাত উবুৰিয়াই দিলে। দিয়া মাত্ৰকে এটা ধান উফৰি গৈ মাটিত পৰিল, ফটা মাটিত সোমাল। বিচাৰি নেপালে। তাক তাতে এৰিলে। “তোক চৰাই-চিৰুকতি, বৰা-বান্দৰে খাব” বুলি কৈ গুচি আহিল। এই ধানটোৰ পৰাই “দেওধান”ৰ উৎপত্তি হ'ল।

শিৱই ধান সিঁচাত ধুম্‌ধাম্ লাগি গল। সখিয়েকৰ দিহা মতে চুঙাটো খুলি উবুৰিয়াই ধৰি জোকাৰি দিলে। গিৰগিৰকৈ অবিৰাম ধান ওলাই আহিল। এফালৰ পৰা সিঁচি গল। এইদৰে সিঁচি যাওঁতে যাওঁতে ধান অন্তৰ্ভূত হ'ল। পথাৰো শেষ নোহোৱা হ'ল। শম্ভু শ্যামলা নদন বদন বিৰাট ধাননি পথাৰখন দেখি শিৱই ভোক-পিয়াহ, দুখ-ভাগৰ পাহৰিলে। ঘৰলৈ নহা হ'ল। পাৰ্বতী চিন্তিত হৈ পৰিল। কি উপায়েৰে গিৰীয়েকক ঘূৰাই অনা যায়; এই চিন্তা। গৰু হালক কিবা উপায়েৰে আমনি কৰাব পাৰিলে তেওঁ হাল মেলি ঘৰলৈ আহিব। সেই ভাবি মাখি, মহ, ডাঁহ, চেৰেপা, জোক, পোক-পৰুৱা, নানা প্ৰকাৰ কীট-পতঙ্গ স্ৰজন কৰিবলৈ ধৰিলে। তাইতক প্ৰথমে গৰুহালক তাৰ পিছত শিৱক কামুৰিবলৈ পঠালে। সিহঁতে পাৰ্বতীৰ আদেশ মতে কামুৰি আমনি কৰিলে। তৎ নেপাই খেৰৰ জুমুটি সাজি ধোৱা দি, পুৰি, মাৰি খেদি পঠালে। তাৰ পাচত বাঘ স্ৰজন কৰিলে। বাঘক কৈ পঠালে,—“তই গৈ হাবিৰ দাঁতিত লুকাই থাকিবি। সিহঁত তোৰ ওচৰ চাপিলে সাউৎ কৰে ওলাই গেঙেৰি দিবি। তোক দেখি গৰুহাল ভয় খাই দৌৰি আহিব।” শিৱই নাঙলৰ দিলা লৈ খেদি গল। বাঘ ভয় খাই পলাই গল। আটাইবোৰ ঘূৰি গৈ পাৰ্বতীক নিজৰ নিজৰ আহাৰৰ কথালৈ আপত্তি কৰিলে। কীট-পতঙ্গবোৰক গছ-গছনিৰ পাত, ঘাঁহ-বন আদিৰ গেলা-পচা বস খাই জীৱন ধাৰণ কৰিবলৈ কলে। বাঘক কলে—“তই পুৱা উঠিয়েই সূৰ্য্যলৈ চাই তিনিবাৰ প্ৰণাম কৰি কবি, ধেনু-কাড়, বন্দুক আদিৰ লগ নিদিবি। পথালি চকুৱাৰ লগত ভেটা-ভেটি নহবি। তাৰ পিছত তিনিটা কেঁচুমটা খাবি। এয়ে তোৰ দিনটোৰ আহাৰ হ'ব। কাৰো অপকাৰ নকৰিবি।”

শিৱক ঘূৰাই আনিব পৰা নহ'ল। সেইদেখি পাৰ্বতী নিজে ওলাল। তেওঁ পথাৰ পালেগৈ। এফালৰ পৰা চাই গল।

বতাহত ধাননিখন হালিছে জালিছে। যেন পাৰ্বতীক দেখি ৰঙতে নাচি-বাগি স্বাগত সন্তোষ জনাইছে। আগেয়ে সিঁচা ধান-বোৰ পকিছে। ক্ৰমান্বয়ে তাৰ পাচৰবোৰৰ আগ হালিছে, ওলাইছে, গৈছে হৈছে। কিছুমান লহপহ কৰি বাড়ি আহিছে। এভাগ গজিছে। এভাগ সিঁচিছে। দূৰত গিৰীয়েকক ধান সিঁচাত ব্যস্ত হৈ থকা দেখা পালে। তাতে বৈ চাই থাকিল। তেতিয়া পাৰ্বতীয়ে বুজিলে গিৰীয়েকক খেতিয়ে মোহিলে। গতিকে তেওঁ ঘৰলৈ নোযোৱা হ'ল। দিগন্ত বিয়পি থকা ধাননি পথাৰখন দেখি পাৰ্বতী আচৰিত হৈ পৰিল। মূৰে কপালে হাত দি “ওঁ” বুলি উচ্চাৰণ কৰোঁতেই ধাননিত জুই লাগিল। ধাননিত জুইলগা দেখি ভয়-খাই উভটি আহিল। গিৰীয়েকে পথাৰলৈ নেযাবলৈ বাৰণ কৰিছিল। সেই কথাৰ অৰ্থ এতিয়া বুজি পালে। লাজ পাই অনুতাপ কৰিলে। ইয়াতে “খোবা-খুবুনী” জন্ম হ'ল। এইবোৰ পাৰ্বতীৰ কাম বুলি শিৱই বুজিলে। তেওঁ তৎক্ষণাত জুই নুমাৰলৈ আহিল। কিছুমান জ্বলি পুৰি ছাই হৈ গ'ল। কিছুমান আধা পোৰা হ'ল। কিছুমান জুইয়ে ডাকিলে। সেইবোৰৰ পৰাই হৰেক ৰকমৰ ধান উৎপত্তি হ'ল।

ধান পকিল। চপাবৰ হ'ল। শিৱই অনুচৰবৰ্গৰ লগত ধান চপোৱাত লাগিল। চপাই দমাই আনি ভঁড়ালত জাপি-জুপি থোৱা হ'ল। এতিয়া ধানৰ বাকলি গুচাই খোৱা কাৰ্য্যত লগোৱাৰ ব্যৱস্থা কৰিব লাগে। তেওঁ ঘৈণীয়েক আৰু সখিয়েক কুৰেৰৰ লগত আলোচনা কৰি কৃষি কৰ্ম্মত ৰত হৈছিল। সখিয়েকৰ সহায় লৈ আৰু তেওঁক নোসোধাকৈ কামত কামত হাত দিয়া নাছিল। গতিকে খোৱাৰ বেলিকাও পৰামৰ্শ আৰু মতামত লোৱা সমীচীন হ'ব। এইবাৰ তেওঁ নিজে নগল। প্ৰিয় অনুচৰ নন্দীক পঠালে। শিৱৰ আদেশ মতে নন্দী যক্ষপতিৰ ওচৰলৈ গ'ল। নন্দীৰ মুখে সখিয়েকৰ শুভেচ্ছা আৰু খেতি

চপোৱা বাতৰি পাই বৰ বং পালে। তেওঁ সখিয়েকলৈ এটা শিলৰ ঢেঁকী, শিলৰ খোৱা, শিলৰ খুৰলি উপহাৰ দিলে। লগত ধান জৰা কুলা, চালনি, পাচি, খৰাহী প্ৰভৃতি দিলে। সেইবোৰ কামত খটুৱাই দেখুওৱা আৰু ইবোৰৰ সজব্যৱহাৰ কৰি মেলি, শিকাই বুজাই দিবলৈ পাৰ্কেত যক্ষকেইজনমান নন্দীৰ লগত দিলে। সজুলিবোৰ সখিয়েকৰ ঘৰত দি থৈ আহিবলৈকো যক্ষকিছুমান পঠালে। সিহঁত আহি শিৱৰ গৃহত নিজে লাগিভাগি, কৰিমেলি, শিকাই বুজাই দিলেহি। শিৱৰ অনুচৰবোৰেও তাহাঁতৰ পৰা সেইবোৰ কাম শিকি বুজি ললে। এনেকৈ ধানৰ সজব্যৱহাৰ চলিল।

কৃষি-কৰ্ম তেওঁলোকৰ মাজত আৱদ্ধ নেৰাখি নৰমনিচৰ মাজতো প্ৰচাৰ কৰিবলৈ শিৱ-পাৰ্বতীয়ে ইতিপূৰ্বে পাণ্ডি থৈছিল। এই কথা যক্ষপতি কুব্জকো কৈছিল। নৰমনিচক নিশিকালে দেৱতা-সকলে পূজা-পাটল পাব ক'ৰ পৰা। দেৱতাসকলৰ প্ৰিয় দেউৰী পূজাৰীসকলক পোনতে শিকাবলৈ শিৱই মনস্থ কৰিলে। তেওঁ নিজেই সকলো কৰি দেখুৱালে। হাল বাবলৈ গৰু, ম'হ দিলে। পুহিবলৈ গাই আৰু মাইকী ম'হ দিলে। তাহাঁতক কেনেকৈ আপদাল, প্ৰতিপাল কৰিব লাগে শিকাই দিলে। এইদৰে তেওঁ-বিলাকে উপাশ্ৰু দেৱ-দেৱীৰ পৰা হাল বাই কৃষিকৰ্ম কৰিবলৈ শিকিলে। ঢেঁকীত ধান বানিবলৈ শিকিলে। মানুহে কৃষি-কৰ্মত হাত দিয়াৰ পৰা ঘৰ সাজি নিজাপিকৈ থাকিবলৈ ল'লে। গৰু-গাই, ম'হ পুহিবলৈ শিকিলে। এই অনুক্ৰমে মানুহ সভ্যতাৰ পথত ক্ৰমান্বয়ে আগবাঢ়ি আহিল। দেউৰীবিলাকে ধান খেতি প্ৰচাৰ কৰিলে।

লক্ষ্মীদেৱী সাগৰৰ পৰা কেনেকৈ আহিল

লক্ষ্মীদেৱী ধন ঐশ্বৰ্য্যৰ অধিষ্ঠাত্ৰী। দেউৰী লোকৰ মতে লক্ষ্মী-দেৱীৰ নিবাস সাগৰত আছিল। মহাকাব্য মহাভাৰততো এই কথা পোৱা যায়। দেৱী সাগৰৰ পৰা কেনেকৈ আহিল। এই বিষয়ে তেওঁবিলাকৰ মাজত এটি মনোৰম আখ্যান প্ৰচলিত আছে।

তেওঁবিলাকৰ মাজত এজন নিচেইকৈ নিচলা লোক আছিল। আই লক্ষ্মীদেৱীৰ কৃপাত বোলে টোকোনা গুচি অচলা ধনী হ'ল। দিনৰ দিনটো কাম কৰি খোৱাৰ বাহিৰে তাৰ আন একো উপায় বুদ্ধি নাছিল। কথমপিহে পোহ-পাল যায়। কিন্তু মনে-প্ৰাণে ধনী হবলৈ বৰ হেঁপাহ। সংসাৰ বঢ়াৰ লগে লগে অৱস্থা বেয়াৰ ফালেহে ঢাল খালে। তাৰ মনটো হ'লে ঠিকেই আছে। সি ধনী হবই হ'ব।

পেটৰ ভাতকিটাৰ নিমিত্তে নিতৌ বজাঘৰত গা-খাটনি ধৰেগৈ। বজাই যি কামত লগায়, য'লৈ পাচে তাক চুলি এডালো হেৰফেৰ নকৰাকৈ ঠিকমতে কৰে। এবাৰ বোলে সি বজাঘৰীয়া মুদৈৰ লগত সাগৰত নাৱেৰে বেহাবলৈ গৈছিল। সেইবাৰ বেহা-বেপাৰত প্ৰচুৰ লাভ হৈছিল। ধনবিত্ত লৈ বৰনৈয়েদি স্বদেশলৈ ঘূৰিল। ইতিমধ্যে লক্ষ্মী আয়েও হেনো নৰমনিচৰ পূজা-পাটল খাবলৈ সাগৰৰ পৰা আহে। বিধিৰ বিপাকত সাগৰ সঙ্গমত ভেটা-ভেটি হ'ল। দেৱীয়ে চেলু পালে। তাৰে

এখন নাও ধৰি ৰাখিলে। দ পানীত নাও লাগিল। নাৱৰীয়াহঁতে একোপধ্যে একেৰাব নোৱাৰি প্ৰমাদ গণিলে। বেলি লহিয়ালে। সকলো বিতত্ বিচুৰ্ত্তি হৈ পৰিল। গভীৰ ৰাতি সি সপোনত দেখিলে—এগৰাকী দেৱীয়ে নাওখন ধৰি ৰাখিছে। দেৱীয়ে আহি তাক কৈছেহি—“মই বুজিছোঁ, তোমাৰ বৰ দুখ হৈছে। বাক, মোৰ উপদেশ মতে কাম কৰ যদি তোৰ সকলো দুখ মোচন হ'ব। তোৰ ধন, ধান, সম্পত্তি উভৈনদী হৈ পৰিব।” সি সপোনতে দেৱীৰ কথা শুনি অতিশয় আশ্বস্ত হ'ল। দেৱীৰ আদেশমতে কাম কৰিবলৈ প্ৰতিশ্ৰুতি দিলে। দেৱীয়ে তেতিয়া কলে,—“মই ধানৰ লগতহে জড়িত। ধানক পূজা কৰিলে মোক পূজা কৰা হ'ব। তুমি প্ৰথমতে গছিধান এমুঠি আনি ভুঁড়ালত থাপিবা। নিজৰ নহ'লেও আনৰ পৰা হ'লেও মাগি আনিবা। তাৰ পাছত নৈ ঘাটৰ পৰা মোক ঢোল-দগৰ বজাই আদৰি নিবাহি। গাহৰি কাটি পূজা কৰিবা। তেতিয়া তোৰ ঐশ্বৰ্য্য-বিভূতি হ'ব। সেই দিনাৰ পৰা ভুঁড়াল মোৰ নিজৰ গৃহ হ'ব। তাত চিৰকাল বাস কৰিম”।

সি সপোনতে দেৱীক তুতি-নতি কৰিলে। দেৱীক কেনেকৈ আদৰি নিব লাগিব, কি কি আহিলা-পাতি লাগিব, কেনেকৈনো থাপিব লাগিব, কিৰূপে পূজা-পাটল দিব, কি কি নীতি-নিয়ম মানি চলিব লাগিব ইত্যাদি আত্মোপান্তৰ কথা স্মৃতিপুচি, শিকি-বুজি ললে। দেৱীয়ে পূজাৰ বিৱৰণ, আহিলা-পাতি, নীতি-নিয়ম, ক্ৰমপদ্ধতি, পূজামন্ত্ৰ আদি সকলো শিকাই বুজাই দিলে আৰু নিজৰ পৰিচয় দি অন্তৰ্জ্ঞান হ'ল।

সি আহি ঘৰ পালেহি। দেৱীয়ে সপোনত নিৰ্দেশ দিয়া মতে পূজা পাতিবলৈ স্থিৰ কৰিলে। ঘৈণীয়েকক সপোনৰ কথা বিবৰি কলে। সি দেখিলে এই কাৰ্য্য অকলে সম্পাদন কৰা অসম্ভৱ। বংশ পৰিয়াল আৰু জ্ঞাতিবৰ্গৰ সহায়-সহযোগ নহলে

নহ'ব। গতিকে গাৱঁৰ বুঢ়া-মেথা আৰু জনা-বুজা মুখীয়ালসকলক চপাই আনি আলোচনা কৰিলে। সকলোৰে পৰা সহায় আৰু সহযোগিতা বিচাৰিলে। সকলোৰে তেওঁক মুক্ত হস্তে সহায় আৰু কামত সহযোগ দিবলৈ আগবাঢ়ি আহিল। তেতিয়া তেওঁ দেৱীৰ নিৰ্দেশ আৰু উপদেশ শিৰোধাৰ্য্য কৰি কামত উঠিপৰি লাগিল। দেৱীয়ে কোৱামতে পোন প্ৰথমে পথাৰৰ পৰা গছিধান আনি ভুঁড়ালত থাপিলে। তাৰ পাছত পূজা আয়োজনৰ কাৰণে সাজু হ'ল। পূজাৰ আহিলা-পাতি, সা-সজুলিবোৰ গোটালে। আটাইবোৰ অৱশ্যকীয় বয়-বস্তু যা-যোগাৰ সংগ্ৰহ কৰি ললে। পূজাৰ সামগ্ৰীবোৰ ঠিকঠাক কৰি লৈ ভাল দিনবাৰ ক্ষণ চাই-চিতি পূজা আৰম্ভ কৰিলে। পূজালৈ গোট-জাতি সকলোকে নিমন্ত্ৰণ কৰিলে। সকলোৰে আহি নিজৰ নিজৰ কামত লাগিলহি। আগতে শিকাই বুজাই থোৱামতে পূজাৰ নিৰ্দিষ্ট সময়ৰ আগমুহূৰ্ত্তত দেৱীক নৈ ঘাটৰ পৰা ঢোল-দগৰ বাই, নাম গুণ গাই পূজা মণ্ডপলৈ আদৰি অনা হ'ল। যথা ৰীতিৰে গাহৰি কাটি পূজা কৰা হ'ল। পূজা পাই দেৱী পৰম সন্তোষিত হ'ল। ভক্তৰ অধিক শুদ্ধতা দেখি তেওঁ সেই গৃহক নিজৰ স্থায়ী নিবাস কৰি ললে। এই বিশ্বাসৰ কাৰণেই তেওঁবিলাকে শুদ্ধচিত্তে লক্ষ্মীপূজা (মিচুচী মিচুৰবা) পালি আহিছে। তেওঁ লক্ষ্মীদেৱীৰ ভূৱনমোহিনী ৰূপ সন্মুখত দেখা পালে। তেওঁৰ মন লক্ষ্মীপূজাৰ কাৰণে অধিক আকৃষ্ট হবলৈ ধৰিলে। বছৰে বছৰে পূজা পাতিলে।

বছৰ দিয়েকৰ ভিতৰতে তেওঁৰ ঘৰৰ অৱস্থা কেউপিনে চালে চকুৰোৱা হৈ পৰিল। তেওঁৰ নাম বৈবৈ গল। আই লক্ষ্মীৰ ৰূপা হলেনো ধন-সম্পত্তি হবলৈ কিমান পৰ লাগিছে? খেতি পথাৰ ক্ৰমে বাঢ়িবলৈ ধৰিলে! এতিয়া ভঁৰাল ভৰা ধান, গোহালীত গৰু, খুটিত ম'হ আৰু বাৰীত শাক-পাচলি। তামোল-

পাণ উভৈনদী হৈ পৰিল। আই লক্ষ্মীৰ কৃপাত সেই আগৰ ভিকল গুটি হ'ল অচলা ধনী।

তেওঁৰ অৱস্থা এনেদৰে সলনি হোৱা দেখি সকলোৱে কোৱা-কুই কৰিলে। সি দেৱতাৰ ধন পাইছে। নহ'লেনো ইমান সোনকালে ধনী হব পাৰেনে? কত জনে কত বকমে তেওঁৰ ওচৰ চাপিল। ধন ধাৰে বিচাৰি আহিল। বংশ পৰিয়াল, জ্ঞাতি-স্বজন সকলো তেওঁৰ কাষ চাপিলহি। তেওঁ কেনেকৈ চহকী হ'ল সুধিলে। তাৰ উপায়-বুধি দিবলৈ টানি ধৰিলে। তেওঁৰ দিহা-পৰামৰ্শ মতে কাম কৰিবলৈ সকলো আগবাঢ়ি আহিল। তেওঁ আটাইকে কামত উৎসাহ আৰু উপদেশ দিবলৈ ধৰিলে। নিজেও হাতে কামে লাগি গ'ল। সংসাৰত সকলো কামেই সমান। ইয়াৰ বাবে লাগে কঠোৰ পৰিশ্ৰম। পৰিশ্ৰমী আৰু উত্তোঙ্গীলোকে লক্ষ্মীৰ কৃপা লাভ কৰে। সোৰোপা ধোদ হৈ বহি থকাজন বসাতলে যায়। দৈৱক ধিয়াই নেথাকি হাতে-কামে লাগিবলৈ নীতি বচন শুনালে।

তেওঁ পোনতে নিজৰ ভঁড়ালত লক্ষ্মীপূজা পাতিলে। তালৈ জ্ঞাতি বৰ্গক নিমন্ত্ৰণ কৰিলে। তেওঁবিলাকে সহায়ৰ হাত আগবঢ়ালে আৰু কামত সহযোগ কৰিলেহি। সেইবোৰ নিয়ম এতিয়াও চলি আছে। তাৰ পিছত ক্ৰমান্বয়ে বংশ-পৰিয়াল, গোট-জ্ঞাতিসকলৰ ভঁড়ালত লক্ষ্মীপূজা (মিনুচী মিছুৰবা) পাতিলে। দেৱীৰ কৃপা লাভ কৰা পূজাৰ নীতি-নিয়ম, ক্ৰম-পদ্ধতি, পূজা মন্ত্ৰ আদি নিজে কৰি মেলি, শিকাই বুজাই দেখুৱালে। সেই নীতি-নিয়ম মন্ত্ৰাদি আজিলৈকে তেওঁবিলাকে নিষ্ঠাৰে মানি আহিছে। কেইবা বছৰো একে লেখাৰিয়ে খেতি-বাতি নষ্ট হলে বা খেতি-পথাৰ নহলে তেওঁবিলাকে “লক্ষ্মী হেৰাইছে” বুলি কয়। লক্ষ্মী হেৰালে সমূহীয়াকৈ লক্ষ্মী সৰাহ পাতে। সেই দিনাই সকলো পুৰুষ-মহিলা মিলি ভৰণ মানুহৰ হতুৱাই

নতুন জাকৈৰে নৈত খেও মৰাই যি পায় তাকে নতুন সমাৰণ কাপোৰ এখনৰ জাপত আলফুলকৈ আনি পূজাৰ বেদীত থাপেহি। লক্ষ্মী আদৰা বাঢ়ৰ সুকীয়া ছেও আছে, নাম আছে। লক্ষ্মীদেৱী সাগৰৰ পৰা নৈয়েদি আহিছিল দেখি এইদৰে আদৰি অনা হয়। নামতো তাৰ আভাস পোৱা যায়।

তেওঁবিলাকে ধানৰ ভঁড়ালক বৰ সন্মান কৰে। যাকে তাকে ভঁড়াল ছুবলৈ নিদিয়ে। সাধাৰণতে মতা মানুহে ভঁড়াল নোছোৱে। ন-বোৱাৰীহঁতক কেতিয়াও ভঁড়াল ছুবলৈ দিয়া নহয়। গৃহস্থৰ বুঢ়ী (গিৰাচী) গৰাকী নতুবা নাতিনীহঁতক (পিচুচী) এই অধিকাৰ দিয়া হয়। অশৌচ-চুৱা আদিত ভঁড়াল বন্ধ থাকে। বিধুতি তিৰোতাই ভঁড়াল আৰু ধান ছুব নেপায়। ভঁড়ালৰ পৰা ধান উলিয়াওতে মাত মাতিব নেপায়। তদুপৰি কাতি সংক্ৰান্তি দিনা পথাৰ আৰু ভঁড়ালত তেলৰ চাকি জ্বলোৱা হয়। নিজামতে এই সংক্ৰান্তি পালন কৰা হয়। পহিলা কাতিত সকলোৱে নিজৰ নিজৰ শস্ত্ৰপথাৰ চায়গৈ। নহলে মানুহে শস্ত্ৰক আওহেলা কৰিছে বুলি ভবা হয়। লক্ষ্মী অনা, লক্ষ্মী তোলা, ধানৰ গোছলোৱা, আলু সিচা, আলুধানৰ ন-খোৱা আদিৰ নিজস্ব প্ৰথা আছে। পূজা সমাপন কৰি পূজাৰীয়ে দুৱাৰত এখন বগা কাপোৰ মেলি থৈ আহে। পূজা আৰম্ভৰপৰা সাতদিন ভঁড়াল বন্ধ ৰখা হয়। সেই কেইদিনত ধন-ধান ঋণ দিয়া নিষেধ। আনকি খোজনীয়া, মগনীয়াক এমুঠি ধান-চাউল নিদিয়ে। ভঁড়াল আৰু ধানৰ সম্বন্ধে অনেক পালনীয় নীতি-নিয়ম, আচাৰ-বিচাৰ, লোকাচাৰ প্ৰচলন আছে। এইদৰে লক্ষ্মীদেৱীয়ে নৰমনিচৰ পৰা যুগে যুগে পূজা-পাটল, আদৰ-সন্মান লাভ কৰি আহিছে।

গৰু জন্ম কেনেকৈ হ'ল

আমি সকলোৱে গৰু দেখিছোঁ। গোটেই পৃথিৱীতে গৰু পোৱা যায়। কৃষিপ্ৰধান দেশৰ মানুহৰ প্ৰধান সন্মল গৰু। গৰু নহলে কৃষি কাৰ্য্য সূচাৰুৰূপে সমাধান কৰা টান। গৰু অবিহনে গৃহস্থালি শূন্য। গৰু জন্ম কেনেকৈ হ'ল। কিৰূপে আদৰ যত্ন লোৱা হয়। এই বিষয়ে এটা সাধু দেউৰীলোকৰ মাজত প্ৰচলন হৈ আহিছে।

গো-জাতি পোনতে বামুণ আছিল। সৃষ্টি কৰ্ত্তা কুণ্ডি-মামা বা সৎ-মামা অৰ্থাৎ আদি পুৰুষ-প্ৰকৃতিৰ শাপত গো জন্ম লয়। মানুহৰ সৃষ্টি হ'ল। সিহঁতৰ খোৱা-পিন্ধাৰ ব্যৱস্থা কৰিবলৈ আদি পিতা-মাতাই এজন বামুণ মতাই অনালে। তেওঁক আদেশ দিলে, “তুমি পৃথিৱীলৈ যোৱা। মানুহবোৰক কোৱাগৈ। সিহঁতে দিনৰ দিনটো দুখন হাতেৰে আজুৰি পিজুৰি কাম কৰক। পুৱা-গধূলি দুসাজ খাব। ৰাতি শুব।” বামুণজন পৃথিৱীলৈ আহিল। আহোতে বাটে বাটে ভাবিবলৈ ধৰিলে, “মানুহবোৰে দিনৰ দিনটো কাম কৰি দুসাজ খাইনো কেনেকৈ তৰিব। অসম্ভৱ কথা।”

পৃথিৱী পাই তেওঁ মানুহবোৰক কলেহি—“আদি পিতা-মাতাই তোমালোকক দিনৰ দিনটো কাম কৰিবলৈ আৰু দিনটোত চাৰি সাজ খাবলৈ কৈছে। ৰাতিপুৱা, দুপৰীয়া, আবেলি আৰু গধূলি। ৰাতি শুবলৈ কৈছে। ইয়াৰ অৱস্থা নকৰিবা।”

এই বুলি কৈ বামুণজন আদি পিতা-মাতাৰ ওচৰ পালেগৈ। তেওঁ মানুহবোৰক দিনটোত “চাৰি সাজ” খাবলৈ কলো বুলি কলে। তেওঁলোকৰ কথা অমান্য কৰা বাবে বামুণজনক শাপ দিলে। “তুমি এতিয়াই পৃথিৱীলৈ গৈ গৰু জন্ম লোৱাগৈ। মানুহক জীৱন ধাৰণৰ কাৰণে খোৱা বস্তু উৎপাদন কৰা কামত সহায় কৰাগৈ। তোমাৰ লগুণডাল তৰা গছত থৈ যাবা।”

বামুণজনে আদি পিতা-মাতাক বৰকৈ তুতি-নতি, কাবো-কোকালিকৈ ধৰাত তেওঁলোকে কলে বোলে—“বছেৰেকত মানুহে এদিন তোমাক আদৰ যত্ন লব। বছৰৰ পহিলা দিনাখন ৰাতিপুৱাতে মাহ-হালধিৰে কপালত ফোট দিব। ৰঙা, বগা আৰু ক'লা আঁচুৰে তংলতীৰ একোধাৰ মালা পিন্ধাব। দীঘলতি আৰু ফুলাম মাখিয়তিৰে বিচিব। মহ, ডাঁহ-মাখি গুচাই নৈ পানীত নোৱাবলৈ নিব। গা-ধুউৱা হলে লাউ, বেঙেনা, বৰথেকেৰা আৰু হালধিৰ চকল গালৈ দলিয়াব। তাৰ পিচত চৰিবলৈ এৰি দিব। গধূলি আনি তৰাৰ পঘাৰে লগুণ পিন্ধাব। মাটিমাহৰ আঞ্জা, ভজা পিঠা-পনা আদি খাবলৈ দিব। সেইদিনা গোহালি ঘৰ সাৰি নিকাকৈ থব। সন্ধ্যা তাত ন-বিচনিৰে বা-দি নতুন বিশেষ জাগৰ ধোঁৱা দিব। এইদৰে বছৰটোলৈকে তোমাৰ সম্ভাৱ্য বেমাৰ-আজাৰ মহ, ডাঁহ, মাখি গুচাই নিৰাময় কৰিব।”

বামুণজন আহি পৃথিৱীত গৰু জন্ম ললেহি। মানুহৰ কোনো কামত লগা নাছিল। আনকি তেতিয়া মানুহে গৰু দেখাই নাছিল। কুবেৰৰ সম্পত্তি হৈ অনেক কাল আছিল বুলি দেউৰী-লোকৰ মাজত প্ৰবাদ আছে। শিৱ-পাৰ্বতীয়ে তেওঁলোকক গৰু-ম'হৰে হালবাই খেতি কৰিবলৈ আৰু গৰু-ম'হ পুহিবলৈ শিকালে। এই কথা “ধানৰ উৎপত্তি”ত উল্লেখ কৰি অহা হৈছে। গৰু-গাই আপদাল, প্ৰতিপাল কৰিবলৈকো শিকালে।

বামুণজনক কোৱা ওপৰৰ কথাখিনি শিৱই তেতিয়া তেওঁলোকক কৈছিল। আবহমান কালৰপৰা আজিলৈকে তেওঁবিলাকে আৰাধ্য দেৱ-দেৱীৰ পূজা পাতলৰ লগত খাপখুৱাই পালন কৰি আহিছে। তেওঁবিলাকে পূৰ্বাপৰ প্ৰচলিত নীতি-নিয়ম আৰু নিজস্ব ধৰ্মবিশ্বাস মতে বিহু পূজা পাতে আৰু এই প্ৰথাবোৰ মানি চলে। তেওঁবিলাকে গো-বধ মহাপাপ বুলি গণ্য কৰে। গো-সেৱা পবিত্ৰ বুলি ভাবে। তেনে গো-জাতিক কিৰূপে আদৰ যত্ন কৰে, তাৰ চিন বহাগ বিহুত দেখিবলৈ পোৱা যায়।

মেজি উৎপত্তি আৰু মেজি পোৰা প্ৰথা

মেজিৰ উৎপত্তি সম্বন্ধে দেউৰীবিলাকৰ মাজত এনে এটা কিস্মদন্তি চলি আছে। সৃষ্টি-পাতনিৰ আৰম্ভণিতে সৎ-মামা বা কুণ্ডি-মামা অথবা আদি পিতা-মাতাই সংসাৰ বঢ়াবলৈ ইচ্ছা কৰিলে। সেই দেখি তেওঁলোকৰ মহাশক্তিৰ পৰা উদ্ভৱ হোৱা দেৱতাসকলক আহ্বান কৰে। সেই উদ্দেশ্য সিদ্ধি কৰিবলৈ আদিম পিতাই সূৰ্য্য উত্তৰায়ণৰ পুণ্য লগৰ শুভ মুহূৰ্ত্তৰ প্ৰত্যুষতে প্ৰকৃতিৰে সৈতে নৈত স্নান কৰিবলৈ আদেশ দিলে। সেইমতে সকলো স্নান কৰিবলৈ গ'ল। স্নান কৰি থাকোঁতে মৰা শ এটা উপাঙি অহা দেখা পালে। শটো দেখি দেৱতাসকল ভয় খাই স্নান ত্যাগ কৰিলে। কিন্তু প্ৰকৃতিয়ে শটো সাৰটমাৰি ধৰি পাৰলৈ তুলি নিলে। তেওঁৱেই যে আদিম পুৰুষ বা আদিম পিতা আৰু জগতৰ কল্যাণৰ হেতু তনুত্যাগ কৰিলে—এইকথা বুজাই কোৱা হ'ল। তেতিয়া তেওঁবিলাক পৰম উপকৃত হৈ চিতা সাজি তেওঁক কাঠসংস্কাৰ কৰিলে। অৱশেষত তেওঁবিলাক নৈত পুনৰ স্নান কৰিলে আৰু সেই চিতাভস্মৰ অনুলেপন লৈ স্ব স্ব স্থানলৈ গমন কৰিলে। ইয়াৰ পৰাই মেজি উৎপত্তি হ'ল।

দেউৰীলোকৰ মতে মেজি হ'ল আদিম পুৰুষ বা পিতাৰ চিতা জুই আৰু সৃষ্টি পাতনিৰ পুণ্য সোঁৱৰণি। কিন্তু অগ্নি পূজাৰ ব্যৱস্থা নহয়। কোটি কালৰপৰা আজিলৈকে সূৰ্য্য উত্তৰায়ণৰ সময়ত প্ৰতি বছৰেই মেজি পোৰা আনন্দ উৎসৱৰ যোগেদি পালিত হৈ

আহিছে। মাঘ মাহৰ পৰা আহাৰ মাহলৈ সূৰ্য্যৰ উত্তৰায়ণৰ কাল। এই সময়ছোৱা দেৱতাসকলৰ পক্ষে দিন। শাওনৰ পৰা পুহলৈ দক্ষিণায়ণৰ ছমাহ কাল দেৱতাসকলৰ পক্ষে ৰাতি। সেই সময়ত ৰাতি পুৱায়। মহাভাৰতৰ পৰা জনা যায় যে এই সূৰ্য্য উত্তৰায়ণৰ পুণ্য ক্ষণত ইচ্ছা মৃত্যু মতে ভীষ্মদেৱে প্ৰাণত্যাগ কৰে। অতীজত মাঘমাহৰ পৰা বহুৰ আৰম্ভ হৈছিল বুলি প্ৰবাদ আছে। এই মাহতেই বছৰটোলৈকে মাস্তুলিক কাৰ্য্যাদি সমাপন কৰা ৰীতি-নীতি আজিও প্ৰচলিত হৈ আছে।

মাঘবিহুৰ উৰুকাৰদিনা নৈ জান বা পুখুৰী পাৰত কাউৰীয়ে নেদেখাকৈ ২০/২৫ হাতমান ওখকৈ ফলা খৰিৰ থাকেৰে দুটা মেজি সজা হয়। মেজি সাজি গধূলিলৈ তাত গাৱঁৰ ল'ৰাৰ পৰা বুঢ়ালৈকে সকলো পুৰুষ মিলি সামাজিক অভিক্ৰটি মতে মিলা-প্ৰীতিৰে ভোজ-ভাত খায়। ডেকাহঁতে পুহৰ ঠেৰেঙা লগোৱা ঠেটুৱৈ নগণি ৰাতিৰ ৰাতিটো বিহু মাৰে। ইয়াত কেৱল পুৰুষ-সকলেহে যোগ দিয়ে। ৰাতিপুৱা কাউৰীয়ে নো কা-কৰোঁতেই মেজি জ্বলোৱা হয়। দোমাহী দিনা ৰাতিপুৱাওঁতে নোপুৱাওঁতেই সকলোৱে নৈ বা পুখুৰীত বুৰমাৰি গা-ধোৱে। নতুন কাপোৰ-কানি পিন্ধি উৰি মেজিত গোট খায়। ডেকা এজনে গা-ধুই শৰাই এখন দি ৰাইজৰ হৈ তাত সেৱা কৰে। ৰাইজে বিশ্বনিয়ন্তাক প্ৰাৰ্থনা জনাই হৰি ধ্বনি দিয়ে। সমবেত হৰিধ্বনিত আকাশ-বতাহ মুখৰিত হৈ উঠে। তাৰ পিচত তেওঁ মেজি জ্বলাই দিয়ে। তামোল-পাণ, তাম, তিল, মাহ আদি মেজিৰ জুইত অৰ্পণ কৰা হয়। মেজি পুৱাই সকলোৱে ঘৰাঘৰি গুচি যায়। সেই দিনাৰ পৰা বিহু আৰম্ভ হয়। সেইদিনা আগবেলা কোনেও ভাত নেখায়। জা-জলপান, গুড়-গাখীৰ, পিঠাপনা, সান্দহ-চিৰা খাই থাকে। সেইদিনা গোট কৰাই আৰু কাঠ আনু নেখালে গাহৰি আৰু পুৱা গা নুধুলে কাউৰী জনম পায় বুলি প্ৰবাদ আছে।

সেইদিনা যিকোনো ঠাইৰ গা-ধোৱা পানী গঙ্গাজল সমতুল্য বুলি বিশ্বাস কৰে।

মেজিলৈ যোৱাৰ আগতে বাৰীৰ গুটিলগা গছ-গছনিবোৰ আছ ধানৰ খেৰেৰে মেৰিয়াই বন্ধা হয়। তেনে কৰিলে বোলে বছৰটোলৈকে নাৰীত নেহেৰুৱাই গুটি লাগি থাকে। মেজিৰ পৰা ঘূৰি আহি ডেকা আৰু চেমনীয়াহঁতে আছধানৰ খেৰ পুৰি ছাই কৰে। তাৰ লগত সৰিয়হ তেল মিহলাই ভস্ম কৰা হয়। তাৰে গোহালীৰ গৰু-গাই, খুটিৰ ম'হক ফোট দিয়ে। নিজেও লয়। গৰু-গাই আৰু ম'হৰ পিঠিত চিত্ৰ-বিচিত্ৰ কৰে। এই প্ৰথাক তেলছাই বোলে। ইয়াৰ দ্বাৰা গৰখীয়া আৰু গৰু-গাই উভয়েৰে মঙ্গল আৰু হিংস্ৰ জন্তুৰ পৰা ৰক্ষা কৰা হয় বুলি তেওঁবিলাকৰ বিশ্বাস।

পুহমাহৰ হাড় কপোৱা ঠেৰেঙা লগোৱা জাৰৰ উপায় জুইকুৰা। পুহমাহীয়া ঠেটুৱৈ লগা জাৰত জুইকুৰা নোহোৱা হ'লে মেজিৰ বৰ ভোজ আৰু চোপাশৰ আনন্দই কিজানি নহলহেঁতেন। ইয়াৰ সমাধানৰো উপায় হ'ল মেজিৰ জুইকুৰা। পুহৰ শেষ দিনৰ পৰা সূৰ্য্যক্ৰমে উত্তৰ ফাললৈ গতি কৰে। সূৰ্য্যৰ তেজ ক্ৰমে বৃদ্ধি হবলৈ ধৰে। জাৰৰ প্ৰকোপ কমি আহে। দিন দীঘল হৈ আহে। গ্ৰীষ্মৰ ওচৰলৈ শীত নেযায়। মেজিৰ আকাশ লজ্জা বঙা অগ্নি শিখাৰে পুহৰ জাৰ খেদি পঠোৱা হয়। এনে বিচাৰেৰে শীতৰ সামৰণিত মেজি পোৰা প্ৰথা প্ৰচলন হৈ আহিছে।

বিয়াৰ আঁতি-গুৰি

বিয়াৰ আঁতি-গুৰি সম্বন্ধে এনেকুৱা এটা পৌৰাণিক কাহিনী চলি আহিছে। দেউৰী-চুতীয়াৰ আদি বজা খুন্তু। বাণীৰ নাম মধুমামা। তেওঁলোকৰ সতি-সন্তান নোহোৱা বাবে মনত বৰ দুখ। অশান্তি। বজা খুন্তু কিন্তু বৰ মৃগয়াপ্ৰিয়। এদিন তেওঁ মনে-টিতে মিলা কিছুমান বিশ্বাসী অনুচৰ লৈ চিকাৰলৈ গ'ল। চিকাৰ বিচাৰি গৈ দিক্‌ছো বনত সোমাল। বজাৰ বৰ ভাগৰ লাগিল। এনেতে এখন সৰু নৈৰ পাৰত ওলালগৈ। ভাগৰে জোগৰে তাতে জিৰাবলৈ মন কৰি গছৰ ছাঁত বহিল। সেই ছেগতে অনুচৰসকলে লগত নিয়া টোপোলা ভাত মেলিলে। দুপৰীয়া আহাৰ খাই সকলোৱে এখন্তেক জিৰালে। জিৰাই শতাই আকৌ ওলাল। বাকী টোপোলাবোৰ গছ 'এজোপাত ভালকৈ চিন দি আঁৰি থলে। হাবিয়ে হাবিয়ে গৈ থাকোঁতে বজা খুন্তুৱে এক আচৰিত দৃশ্য দেখি থমকি ব'ল। আগে পাছে তেনে দৃশ্য কেতিয়াও দেখা নাছিল গুণে সেইফালে তথা লাগি চাই থাকিল। কিনো বস্তু চাবলৈ কোতূহল জন্মিল। লাহে লাহে আগবাঢ়ি গ'ল। কিছুদূৰ গৈ ভালকৈ মণি চালে। সৰু-বৰ নানান চৰাইয়ে ডেউকা মেলি মেলি ব'দ নপৰাকৈ ঢাকি ধৰি আছে। সেইটো নো কি তাক চাবলৈ তেওঁ ব্যগ্ৰ হৈ পৰিল। অনুচৰসকলক তাতে সাৱধানে ৰাখিলে। একো ভয় সঙ্কোচ নকৰাকৈ ধেনু-কাড় লৈ আগুৱাই গ'ল। আচল্‌ৰাজনক

ওচৰ চপা দেখি চৰাইবোৰে চিঞৰ-বাখৰ লগালে। ভয়ত প্ৰায়বোৰ উৰি গ'ল। তেতিয়া তেওঁ চৰাইবোৰৰ মাজত এগৰাকী দৌপলিপ গাভৰু ছোৱালী বহি থকা দেখা পালে। কোন এওঁ? তাই একেথৰে বজালৈ চাই আছে। খুন্তুৱে অভয় আৰু আশ্বাস দি গাভৰুৰ কাষ চাপিল। দেৱী নে মানৱী স্থধিলে। বজাই নিজৰ পৰিচয় দিলে। তাই খুন্তুক চিনি পালে। মিচিকাই হাঁহি বজাক সম্ভাষণ জনালে। আতৌ-পুতৌকৈ আলপৈচান ধৰিলে। তাইৰ আদৰ-সাদৰ আৰু অতুলনীয় ৰূপ-যোৱনত বজা অত্যন্ত আকৃষ্ট হ'ল। তাইক আপোন কৰি লবলৈ ইচ্ছা কৰিলে। তাইক নিজৰ অভিপ্ৰায় জনালে। বজাৰ মনৰ কথা বুজিব পাৰি তাই অনুময় বিনয়ে কলে বোলে— বজাই তাইৰ কথা ৰাখিলেহে তাইয়ো বজাৰ কথা ৰাখিব পাৰে। বজাই তাত সন্মতি জনালে। তেতিয়া তাই বজাক কলে,— “বজাই বসন্ত কালৰ ভাল দিনবাৰ-ক্ষণ চাইচিতি পালিপহৰীয়াৰে সৈতে আহি তাৰ পৰা বাঢ়-ভাণ্ড বজাই ৰীতিমতে আদৰি নিবহি লাগিব। তেতিয়া তাই যাব। নহলে বজাৰ কথা ৰাখিব নোৱাৰিব।” তেতিয়া বজাই তাইৰ পৰা সকলো কথা স্থধি-পুচি ল'লে। কি কি বস্তু লাগিব, তাৰ আকাৰ প্ৰকাৰ, বাঢ়, ঢোল-দোগৰ আদিৰ ছেও পৰ্য্যন্ত শিকাই দিলে। লগত বিশেষকৈ মদ আনিবলৈ কলে। খুন্তুৱে মদ তৈয়াৰ কৰা প্ৰণালী জনা নাছিল। গতিকে তাইৰ পৰা শিকি বুজি ল'লে। সন্মুখৰ গছ এজোপালৈ তাই বজাক আঙুলিয়াই দেখুৱালে। সেই গছজোপাৰ শিয়া, ছাল, পাত লৈ আৰু তাৰ লগত কুৰি-বিধমান বনৌষধ গোটাই আনি ঢেঁকীত খুন্দি গুৰি কৰিব। তাৰ লগত আৰৈ চাউল মিহলাই পিঠা খুন্দিব। পানী দি মিহলাই ঘিলা পিঠা সাজিব। বৰ চালনিত সেইবোৰ শুকাই থব। কেইদিনমানৰ পিছত পক উঠিব। তেতিয়া মলমলাই

গোন্ধাব। সাদিনমানত ভালকৈ শুকাব। এয়ে মদ পিঠা। ভাতৰ লগত সেই অনুপাতে পিঠা মিহলাই উলাত মেলি থব। কেইদিনমানত ভাতবোৰৰ পৰা মধুৰ গোন্ধ উঠিব। তেতিয়া মঠিয়াত ভৰাই থব। ১০।১২ দিনত মদ হব। ভাতবোৰ নপছে। এয়ে মদ। খাবলৈ মিঠা আৰু নিচাযুক্ত। বৰণ হালধীয়া। বজাক নিজে এবাৰ কৰি তাৰ জুতি লবলৈ কলে। অসমৰ জনজাতিবিলাকে তথা দেউৰীবিলাকে এইদৰে ঘৰুৱা মদ তৈয়াৰ কৰি খোৱা ৰীতি এতিয়াও আছে। দুয়োৰ মন মিলিল। বজাক তালৈ নিজে নাহি চৰ পঠাবলৈ কৈ বিদায় দিলে।

খুম্বুৰে সেয়ে হব বুলি শলাগি গুচি আহিল। কিন্তু মন পৰি ব'ল তাত। তাইয়ো বজাৰ প্ৰতিক্ষাত ব্যাকুল হৈ থাকে। বজা ঘূৰি আহি চিন দি থোৱা গছৰ তল পালেহি। ভাতৰ টোপোলাবোৰ মধুৰ গোন্ধেৰে মলমলাই আছে। টপ্‌টপ্‌কৈ বস ওলাই মাটিত পৰিছে। অনুচৰসকলে চাই মেলি খাই চালে। সোৱাদ পাই বজাক জনালে। তেওঁ দেখিলে মদৰ ঠুংগৰ গছ এজোপাতহে টোপোলাবোৰ আঁৰি থোৱা আছে। তেতিয়া তেওঁৰ অন্তৰত ছোৱালীজনীয়ে কোৱা কথা দৃঢ় হৈ পৰিল। আচল কথা কাকো নকলে। দেউৰীমানুহে এই গছ-জোপা আজিও ভালকৈ চিনে। “মেজাফাঁই” বোলে।

চৰ কাক পাতিব। মীমাংসা নোহোৱাত তেওঁ বৰ চিন্তাত পৰিল। পক্ষীবোৰেই তাইৰ সঙ্গী যেতিয়া পক্ষীকে চৰ পাতিব। পোনতে ফেচলুকাক মতালে। তাই গেচলুকা পোৱালী এৰিব নোৱাৰে বুলি আপত্তি কৰিলে। খুম্বুৰে নিজে তাহাঁতৰ লালন-পালনৰ ভাৰ লোৱাত ফেচলুকা মান্তি হ'ল। তাহাঁতক আনি বজাক গতালেহি। শেনে নিয়াৰ ভয়ত তেওঁ ধপাতৰ টেমাত ভৰাই থলে। বজাৰ অন্তৰৰ কথা জনাবলৈ ফেচলুকা চৰ হৈ ছোৱালীজনীৰ তালৈ গ'ল। ইপিনে বজাই মদ তৈয়াৰ কৰি

তাৰ জুতি ললে। মদ টেঙা হ'ল। কথা অমিল পাই চৰক কলে। চৰে তাইক কলে গৈ। তাই অন্তঃসত্তা আছিল। বজালৈ কৈ পঠালে যে মধুমামাৰ বেয়া দোষ এটা আছে। সেইটো হৈছে কুদৃষ্টি। যিটো তাই নিজে দেখে বা আনে কোৱা শুনে তাত তাইৰ কুদৃষ্টি পৰে নতুবা মুখ লাগে। গতিকে তাইক নকৰ বা নেদেখুৱাব। তাইৰ দৃষ্টিৰ পৰা আঁতৰাই ৰাখিব। আকৌ প্ৰমাণ চালে। এইবাৰ সোৱাদ পালে।

দিন গৈ আছে। ফেচলুকাৰ কথা তাই প্ৰায়ে নুবুজে। এদিন খং উঠিল। থু পেলাই দি কলে, “আজিৰ পৰা তোৰ কপালৰ ফোঁট টিকাত লবি।” নিমিষতে ফেচলুকাৰ মুখৰ বৰণ সলনি হৈ পৰিল। “যাওঁ দেই দৌ” বুলি কৈ গুচি আহিল। তাই আহি বজাক কলেহি। বজাই তাইক সেই কামৰ পৰা আজৰাই দিলে। ইতিমধ্যে পোৱালীবোৰ ধপাতৰ টেমাত উৰণীয়া হৈ মাত কাঢ়িলে। মানুহৰ মাত কৰা চৰাইৰ ভিতৰত ফেচলুকা প্ৰথম। খুম্বুৰ ধপাতৰ টেমাত ডাঙৰ হোৱা বাবে সেই আকাৰৰ বাহ সাজিবলৈ শিকিলে। পোহ মানে। ফেচলুকা চৰাইক দেউৰীলোকে “পেকুলো” চৰাই বোলে। অইনে বুলিবুলি বুলিও কয়।

এইবাৰ বাঢ়েটোকা নিযুক্ত হ'ল। চৰ হৈ বজাৰ কথা তাইক আৰু তাইৰ কথা বজাক জনালেহি। পৰস্পৰৰ মনো-ভাৱৰ আদান প্ৰদান চলিল। এদিন তাই চৰক কলে— “বসন্তকাল উদয় হোৱাৰ লগে লগে বজাই তাইক নিবহি লাগে।” এই শুভ সংবাদ পাই খুম্বুৰে সকলো প্ৰকাৰে সাজু হ'ল। চৰৰ কামত সন্তোষিতহৈ এই যাত্ৰাৰ দলপতি পাতিলে। শুভদিন ধাৰ্য্য কৰা হ'ল। বজা খুম্বুৰে বিয়াৰ প্ৰস্তুতি চলালে। সকলোৱে এই আসন্ন বিবাহৰ কাৰণে সাজু হ'ল। বাঢ়েটোকাৰ নেতৃত্বত পক্ষীবোৰৰ সহায় লৈ শুভক্ষণত নানান বাত-ভাণ্ড,

ঢোল-দগৰ বজাই খুন্তুৱে ছোৱালী আনিবলৈ যাত্ৰা কৰিলে। বিয়াৰ কোলাহলত এখন মহামেলা সৃষ্টি হ'ল। এই আনন্দ উৎসৱত সকলো বিভোল হৈ পৰিল। লগত বিধে বিধে খোৱা বস্তু লোৱা হ'ল। ছোৱালী পক্ষই এছোৱা বাটৰ পৰা দৰা পক্ষক আগবঢ়াই নিলেহি। বজাই সকলোকে খুৱাই-বোৱাই আপ্যায়িত কৰিলে। তেওঁলোকৰ মধুমিলনত সকলো স্তম্ভী হ'ল। সকলো মুগ্ধ হ'ল। সকলোৰে আশীৰ্বাদ আৰু শুভেচ্ছা লৈ বজা খুন্তু বসন্তকালৰ এক বাতুমুখৰ নিশা ছোৱালী লৈ নিজ পুৰী পালেহি। তাইক মাধমামা নাম দি মাদৈ পাতিলে। দেউৰীলোকৰ মতে এয়ে বিয়াৰ আদি সূত্ৰপাত। তাৰ অনু-কৰণত বৰ্তমানৰ বিবাহ সংস্কাৰ কৰা হৈছে বুলি ধাৰণা হয়। এই সংস্কাৰ অতি প্ৰাচীন। স্বৰণাতীত কালৰ পৰাই এই প্ৰথা চলি আহিছে। সেই দিনৰ পৰা আজিলৈকে দৰাই নিজে কইনা ঘৰলৈ গৈ ছোৱালী আদৰি অনা ৰীতি হৈ আহিছে।

দেউৰীলোকে নিতাই পুখুৰীৰ পানী নেথায়

আহোম স্বৰ্গদেউসকলৰ সৈতে দেউৰীপূজাৰীসকলৰ ঘনিষ্ঠ সম্বন্ধ আছিল। স্বৰ্গদেউসকলে দেউৰীৰ পুৰোহিত্য স্বীকাৰ কৰিছিল আৰু সদিয়াৰ চাৰি দেৱালয়ৰ নিৰ্মালি-প্ৰসাদ গ্ৰহণ কৰিছিল। চাৰি বৰদেউৰী ৰাজসভালৈ আহিলে বজাই সন্মান জনাইছিল। স্বৰ্গদেউসকলক নিৰ্মালি-প্ৰসাদ অৰ্পণ কৰিবলৈ চাৰি দেউৰীপূজাৰী বছৰি সদিয়াৰ পৰা ৰংপুৰলৈ (শিৱসাগৰ) আহিছিল।

এনে সময়তে চাৰি বৰদেউৰীৰ লগত নিতাই ৰাজকোঁৱৰৰ ভেটাভেটি হৈছিল। এই বিষয়ে এটি জনপ্ৰবাদ চলি আছে। ৰাজকোঁৱৰ নিতায়ৈ নিজৰ নাম চিৰস্মৰণীয় কৰিবলৈ বুলি পুখুৰী খনন কাৰ্য্যত হাত দিছিল। সেই উদ্দেশ্যে তিনিটা পুখুৰী খনাইছিল। পুখুৰীকেইটা ক্ৰমান্বয়ে ইটোতকৈ সিটো ডাঙৰ। অটাইকেইটা পুখুৰী শিৱসাগৰ মহকুমাৰ বৰবৰুৱা আলিৰ কাষত আজিও বৰ্তমান। প্ৰথমটো পশ্চিম কাষত। শিৱসাগৰ নগৰৰ পৰা ৪ মাইল উজাই আহিলে পোৱা যায়। এতিয়া বেতবাৰীলৈ যোৱা আলিৰ ওচৰত। দ্বিতীয়টো পূব কাষত। ডিমৌ চাৰি আলিৰ পৰা দিহিঙৰ ফাললৈ দুমাইল উজাই গলে পোৱা যায়। তেওঁৰ সকলো চেফ্টা বিফল হ'ল, কাৰণ দুয়োটা পুখুৰী যথেষ্ট পৰিমাণে খনাতো পানী নোলাল।

গতিকে এই দুটা শুকান পুখুৰী বুলি কয়। তেওঁ নিৰাশ নহ'ল। আকৌ এটা খনাবলৈ উঠিপৰি লাগিল। সেই বিষয়ে ইয়াত কোৱা হৈছে। এইবাৰ কিন্তু নিজে মানুহ ধৰি নখনালে। বাটেদি অহা-যোৱা কৰা মানুহৰ হতুৱাই খনাবলৈ স্থিৰ কৰিলে। সেইমতে খনন কাৰ্য্য আৰম্ভ হ'ল। সেই ফালেদি যেয়ে যায় তেওঁকেই নিতাই পুখুৰী খনাত লগায়। কোনো বাটকুৱাই হাত সাৰিব নোৱাৰিলে। এইদৰে খনন কাৰ্য্য শেষ হৈ আহিছে। ইতিমধ্যে চাৰি দেউৰীপূজাৰী সদিয়াৰ পৰা আহোম ৰজাক চাৰি দেৱালয়ৰ নিৰ্মালি-প্ৰসাদ দিবলৈ ৰংপুৰলৈ আহিছিল। বাটতে নিতাইৰ লগত ভেটাভেটি হ'ল। তেওঁ দেউৰীসকলক আগভেটি ধৰিলে। পুখুৰীৰ মাটি চপবাদিয়েক দলিয়াই থৈ যাবলৈ কলে। তেওঁবিলাক এই কথাত মান্তি হোৱা নাছিল। কিন্তু নিতাইয়ে শুদাই নেৰাত বিপাঙত পৰিল। কাৰণ, দেৱতাৰ আশীষস্বৰূপ নিৰ্মালি-প্ৰসাদ য'তে ত'তে থব নোৱাৰি। যেয়ে সেয়ে ছব আৰু দেখিব নেপায়। শেষত গৈ থৈ তেওঁলোকে সলনা সলনিকৈ দুচপৰামান মাটি দলিয়াই দিলে। দেউৰী-পূজাৰীসকলে এই কাৰ্য্য ভয়ানক অপমানজনক বুলি গণ্য কৰিলে। তেওঁবিলাকৰ স্বতন্ত্ৰ মৰ্য্যদাত আঘাত পোৱাটো স্বাভাৱিক যদিও নীৰৱে গুচি গ'ল। কিন্তু তাৰ পৰিণতি স্বৰূপে নিতাইয়ে নিজৰ মূৰ হেৰুৱাব লগাত পৰিল। তেওঁবিলাক আকস্মিক ঘটনাৰ কথা মনে ঘৰেও কল্পনা কৰা নাছিল। সময়ৰ সোঁতে এনে অৱস্থাত পেলাই দিলে যে সঁচাকৈয়ে সেয়ে ঘটিল। তেওঁবিলাক ৰংপুৰ পালেগৈ। প্ৰচলিত ৰীতি-নীতিমতে ৰাজেশ্বৰ সিংহ স্বৰ্গদেৱক (১৭৫১-৬৯ খৃঃ) নিৰ্মালি-প্ৰসাদ অৰ্পণ কৰিলে। স্বৰ্গদেৱে তেওঁবিলাকক সম্বৰ্দ্ধনা জনাই দেৱ নিৰ্মালি-প্ৰসাদ সাদৰে গ্ৰহণ কৰিলে। দেশৰ শুভা-শুভ বাতৰি ললে। দেউৰীপূজাৰী-সকলে কথাৰ চলতে ছেলু উলিয়ালে। সৰিনয়ে কলে বোলে

“অ দেৱ, এইবাৰ দেশৰ অৱস্থা বেয়া। মহামায়া বিতুষ্ট।” স্বৰ্গদেৱ চিন্তান্বিত হৈ পৰিল। উৎসুক চিত্তে তাৰ প্ৰতিকাৰৰ উপায় সন্ধানিলে। পূজাৰীসকলে সমিধানত কলে বোলে, “মহামায়াই স্বৰ্গদেৱৰ গাৰ নোম বিচাৰিছে।” ৰজাক বিমোৰ দেখি কলে— “স্বৰ্গদেৱৰ বঙহৰ এজনক দিলেই হব। আজ্ঞা কৰিলেই তাৰ প্ৰতিকাৰৰ উপায় ওলাব।” “সেয়ে হওক” বুলি স্বৰ্গদেৱে সন্মতি দিলে।

ৰাজ অনুমতি লৈ তেওঁবিলাক উভতিল। নিতাইৰ সৈতে আকৌ তাতে ভেটাভেটি হ'লহি। এই ছেগতে নিতাইক কেঁচাই-খাতীলৈ বিধিমতে উৎসৰ্গা কৰিলে। তংলতীৰ মন্ত্ৰপুত্ৰ জলৰ ছাত পোৱা মাত্ৰকতে নিতাইৰ মুখৰ মাত হৰিল। পুখুৰীৰ পানী উটলি এধাৰ তৎমূহূৰ্ততে ছিগি বৈ গ'ল। থিতাতে হুৱাছুৱা লাগি পৰিল। ভয়ত মানুহবিলাক য'ৰে কাম ত'তে এৰি পলাই গ'ল। নিতাইয়ে মন্ত্ৰমুখৰ দৰে পিছে পিছে গ'ল। নিতাইক নি ডিব্ৰুগড়ৰ কালী আই থানৰ ওচৰত চিকনা বাঁহৰ চেচুৰে বলি দিলে। ১৯৬০ চনত এই থান ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ গ্ৰাহত পৰিল। তাত তেওঁবিলাকৰ ৰাতি থকা বাহৰ আছিল।

নিতাই পুখুৰী সম্পূৰ্ণহৈ নুঠিল। দুয়োটাৰ চিন আজিও আছে। দেউৰীপূজাৰীয়ে আজিকালিও তাৰ পানী নেখায়। দিহিং নৈৰ পৰা এমাইল ভটীয়াই বৰবৰুৱা আলিৰ সোঁফালে নিতাই পুখুৰী। বৰ্তমান ক্ৰমবৰ্ধমান উন্নতিশীল ঠাই। নতুন যুগৰ ন-চানেকীৰে নিতাইপুখুৰীয়ে পাতনি মেলিছে।

ফুলপানী ছিগা কেনেকৈ হ'ল

ফুলপানী ছিগা নাম কেনেকৈ হ'ল। এই বিষয়েও এটা জনপ্ৰবাদ প্ৰচলিত আছে। আগত উল্লেখ কৰি অহাৰ দৰে দেউৰীপূজাৰীসকলে সদিয়াৰ চাৰি দেৱালয়ৰ ফুল-জল, নিৰ্মালি-প্ৰসাদ আৰু দেওধনীসকলৰ দৈৱবাণী গোৰীনাথ সিংহ স্বৰ্গদেৱক অৰ্পণ কৰিবলৈ আহোমৰ শেষ ৰাজধানী ঘোৰহাট নগৰলৈ আহিছিল। ৰংপুৰত মোৰামৰীয়া বিদ্ৰোহৰ জুই তেতিয়াও মাৰ ঘোৰা নাছিল। বিদ্ৰোহীবিলাকে জয়সাগৰৰ ওচৰত তেওঁবিলাকক আগভেটি ধৰিলে। তাৰপৰা কোনো মতে এৰাই যায়। এতিয়া ব'ত ফুলপানী ছিগা পুখুৰীটো আছে তাতেই আকৌ বিদ্ৰোহী-বিলাকে আগুৰি ধৰিলে। তেতিয়া এই পুখুৰীটো কালিকা লগা বুলি জনাজাত আছিল। মঙ্গলবাৰে শনিবাৰে দুপৰীয়া-গধূলি পুখুৰীৰ কালিকা পিশাচী বা মছন্দৰী ওলায়। যেয়ে দেখে তাৰে মৰণ মিলে। দেউৰীপূজাৰীবিলাকে এইবোৰ কথাৰ একো তলানলা পোৱা নাছিল। গোসাঁনী নমনাসকলে পৰীক্ষাৰ চলেৰে তেওঁবিলাকক মছন্দৰীক ধৰি দিবলৈ কলে। যদি ধৰি দিব পাৰে তেহে ৰাজধানীলৈ যাবলৈ দিয়া হ'ব। নহ'লে তাৰপৰাই ঘূৰি যাব লাগিব বুলি আদেশ দিলে। মছন্দৰীক ধৰি দিয়াৰ বাহিৰে তেওঁবিলাকৰ আন একো উপায় নাছিল। সেইদেখি পুখুৰীলৈ গ'ল। যেনে কথা তেনে কাম। তেওঁবিলাকে সঁচাসঁচিকৈ মছন্দৰীক ধৰি আনি দিলেহি। বিদ্ৰোহীবিলাকে পুখুৰীৰ

পিশাচীক ধৰি দিব পৰা কথা কল্পনাই কৰিব পৰা নাছিল। যাক দেখিলেই মানুহৰ মৰণ অনিবাৰ্য্য, সেই পিশাচীক ধৰি দিয়াৰ কথা তৎক্ষণাত প্ৰচাৰ হৈ পৰিল। তেওঁবিলাক নিৰ্বিবাদে ৰাজধানী পালেগৈ। গোৰীনাথ সিংহ স্বৰ্গদেৱে দেৱ নিৰ্মালি-প্ৰসাদ গ্ৰহণ নকৰিলে। দেউৰীপূজাৰীৰ ধৰ্ম ইতিহাসত এই ঘটনা অভিনৱ। এইটো ৰজা-প্ৰজা উভয়ৰে অমঙ্গলৰ চিন বুলি জানিছিল যদিও তাৰ কাৰণে কোনো সাজু নাছিল। দেৱতাৰ আশীষ স্বৰূপ এই পবিত্ৰ ফুল-জল, নিৰ্মালি-প্ৰসাদ ৰজা আৰু ৰাজ্যৰ মঙ্গলার্থে উৎসৰ্গা কৰা হয়। আৰু ৰজাক অৰ্পণ কৰিবলৈ দেৱ-দেৱীৰ ওচৰত সংকল্প কৰা হয়। গতিকে পূজাৰীসকলে তদ্ৰূপে কাম কৰে। যাকে তাকে দিব আৰু য'তে ত'তে থব নেপায়। আনকি অইনে দেখিব নেপায়। ইয়াৰ উলজ্বা কোনো কালে হব নোৱাৰে।

স্বৰ্গদেৱে নিৰ্মালি-প্ৰসাদ গ্ৰহণ নকৰিলে যেতিয়া কি কৰা যায় এতিয়া। তেওঁবিলাকে ৰাজ আজ্ঞা বিচাৰিলে। স্বৰ্গদেৱে জয়সাগৰত পেলাই দিবলৈ কলে। তেওঁবিলাক যেনেকৈ আহিছিল তেনেকৈয়ে সদিয়ালৈ উভতিল। য'তে ৰাতি হয় তাতে বাঘৰ ভয় বোলাৰ দৰেই হ'ল। আকৌ সেই কালিকা লগা পুখুৰীৰ ওচৰতে বিদ্ৰোহীবিলাকৰ লগত ভেটাভেটি হ'লহি। এইবাৰ কিন্তু তেওঁবিলাকক শুদাই নেৰিলে। তেওঁবিলাকৰ কি মহৎ গুণ আছে তাক চাবলৈ ভাৰ-ভেটীত হাত দিলে। দেৱতাৰ আশীষ নিৰ্মালি-প্ৰসাদনো কি চাব খুজিলে। এই কাৰ্য্যই তেওঁবিলাকৰ অনিচ্ছা সত্ত্বেও দেৱ নিৰ্মালিৰ এভাগ সেই পুখুৰীত পেলাই থৈ যাবলৈ বাধ্য কৰালে। তাৰ পৰিণতি কি হব নহব ভাবিবলৈ অৱকাশ নহল। দেৱ নিৰ্মালি পুখুৰীত পেলাই দিয়া মাত্ৰেই পানীৰ বুৰবুৰণি উঠিল। লগে লগে ভয়ঙ্কৰ শব্দ হ'ল। এধাৰ পানী পাৰ ভাঙি বৈ গ'ল। ওচৰৰ গাওঁ-ভুঁই তৎক্ষণাত বুৰাই পেলালে। তাতেই বিদ্ৰোহীবিলাক ভয় খাই দিহাদিহি গুচি গ'ল। এই ছেগতে

তেওঁবিলাকেও পলাই সাৰিল। তেতিয়াৰ পৰাই তাৰ নাম “ফুলপানী ছিগা” হ’ল।

ৰাজ আজ্ঞা অনুযায়ী এভাগ নিৰ্মালি জয়সাগৰত পেলাই দিলেহি। তাতো, পেলাই দিয়া মাত্ৰকতে পানীৰ খলকনি উঠিল। পাৰ ভাঙি এধাৰ পানী বৈ গৈ নামদাং নৈত পৰিলগৈ। তাৰ চিন আজিও আছে। তেতিয়াৰপৰা দেউৰীপূজাৰী আৰু স্বৰ্গ-দেউসকলৰ মাজত এনেকৈ হোৱা বিনিময় প্ৰথা বন্ধ হ’ল। নিতাই-পুখুৰী আৰু ফুলপানী ছিগাই দেউৰীপূজাৰীৰ ইতিহাসত অভূতপূৰ্ব উল্লেখযোগ্য ঘটনা। এই দুই ঘটনাই সিবিলাকৰ আৰাধ্য দেৱ-দেৱীৰ মাহাত্ম্য আৰু দেউৰীবিলাকৰ ধৰ্মনিষ্ঠাৰ কথা সোঁৱৰাই আছে। মানুহৰ মনত আজিও কোতুহল সৃষ্টি কৰে।

ছাগলী নোখোৱা মানুহ

দেউৰীবিলাকৰ ভিতৰত টেঙাপনীয় খেলৰ খুটীয়টিকা কৈদৰ মানুহে ছাগলীৰ মঙহ নেখায়। চুতীয়াবিলাকৰ কেইবাটাও কৈদৰ মানুহে ছাগলী নেখায়। ইয়াৰ কাৰণ আছে। এই বিষয়ে এটা আমোদজনক জনপ্ৰবাদৰ প্ৰচলন আছে।

এদিনৰ কথা। এটা মৰা গৰু পৰি আছে। চাৰিওফালে এজাক শগুন বেৰি আছে। শটো ছুব পৰা নাই। এনে সময়তে সেই ফালেদি এগৰাকী চুতীয়ানী বুঢ়ী পাৰ হৈ গৈছিল। বুঢ়ীক দেখি লা-শগুনে (ৰজা শগুনে) মাত লগালে, “বুঢ়ী আই, আমাৰ অলপ উপকাৰ কৰি দিব পাৰেনে?” “মইনো কি উপকাৰ কৰি দিব পাৰো?” বুঢ়ীয়ে কলে। ৰজা শগুনে কলে, “আজি আমাৰ আহাৰ মিলিছে; অথচ এই শটো আমি ছুব পৰা নাই।” বুঢ়ীয়ে তাৰ কাৰণ সোধাত, ৰজা শগুনে কলে, “ষিকোনো মৰা শ আমাৰ ভক্ষ্য। কিন্তু পশ্চিমলৈ মূৰ কৰি পৰি থাকিলে শগুনে খাব নোৱাৰে। এই শটো পশ্চিমমূৰা হৈ পৰি আছে। গতিকে শগুনৰ অভক্ষ্য। আপুনি দয়া কৰি যি কোনো উপায়েৰে মূৰটো পশ্চিমৰ পৰা আন দিশলৈ ঘূৰাই দিলেই তৎক্ষণাত আমালোকৰ খাও ছাততে মিলিব।”

মৰা গৰুটোৰ নেজত ধৰি বুঢ়ীয়ে কোনোমতে অলপ লৰচৰ কৰি ঘূৰাই দিলে। কাম হল। ৰজা শগুনে শটো ছুই দিয়া মাত্ৰকেই অন্তৰোৰ শগুনে খোৱাত লাগি গ’ল। বুঢ়ী যাবলৈ

ওলাল। বজা শব্দে কলে, “বুঢ়ী আই, এইকণ উপকাৰ কৰি দিয়া বাবে কিবা এটা দিব খুজিছোঁ। অনুগ্রহ কৰি গ্ৰহণ কৰক!” বুঢ়ীয়ে কলে, “কিনো দিব খুজিছা? চাওঁ।” বজা শব্দে কলে বোলে, “এফাকি মৃত সঞ্জীৱনী মন্ত্ৰ। ইয়াৰ গুণত মৰাকো জীয়াব পাৰিব।”

এইদৰে বুঢ়ীয়ে বজা শব্দে মৰাক জীয়াব পৰা মৃত সঞ্জীৱনী মন্ত্ৰ লাভ কৰিলে। এই মন্ত্ৰৰ বলত বুঢ়ীয়ে মৃতলোকক প্ৰাণ দিলে। গতিকে বুঢ়ীয়ে নাম পালে “মৰাননী বুঢ়ী”। এই মন্ত্ৰৰ দ্বাৰা মৰাৰ পৰা ঘূৰাই প্ৰাণ পোৱাসকলেই কালক্ৰমত ‘মৰাণ’ নামেৰে জনাজাত হ’ল।

এইদৰে তেওঁবিলাকৰ মাজত মৃত্যু নঘটা হ’ল। আনহাতে, ওচৰ-চুবুৰীয়াসকলৰ মাজত জন্মৰ লগতে মৃত্যু চলি থাকিল। মৰা-মৃতকৰ কাজ-কৰ্ম, ভোজ-ভাত খোৱা কাৰ্য্যও চলি থাকিল। সেইবোৰৰ পৰা মৰাণসকল বঞ্চিত হব লগাত পৰিল। আলৰ বুঢ়া-বুঢ়ী হৈ নমৰা দেখি পৰিয়ালবৰ্গই আলৈ আলুকাল আৰু অস্বস্তি বোধ কৰিলে।

এনেতে এঘৰ মৰাণ মানুহৰ ঘৰত এজনী ছাগলী মৰিল। সেই ছাগলীজনীকে আনি কাপোৰেৰে ঢাকি থলে। সেই ফৈদৰ সবাতকৈ বুঢ়ী এগৰাকী মৰিল বুলি সকলোৱে বেৰি ধৰি পাৰে মানে ৰাউচি জুৰি কান্দিবলৈ ধৰিলে। অৱশেষত সেই ছাগলী জনীকে চাঙিত তুলি নি অগ্নি-সংস্কাৰ কৰিলে। তাৰ পিছত বংশৰ মানুহ মৰিলে কৰিব লগা দহা-কাজ-কৰ্ম কৰিলে। সকলোৱে মিলি ভোজ-ভাত খালে। এইদৰে ছাগলীক নিজৰ বংশত তুলি ললে। সেইদিন ধৰি ছাগলী তেওঁলোকৰ বংশৰ হ’ল। গতিকে ছাগলী মঙহ খোৱা মানেই বঙহৰ মঙহ খোৱা। সেয়েহে তেওঁ-বিলাকে ছাগলী নেখায়।

এই অপৰাধৰ বাবে হেনো যমে সেই ফৈদৰ মানুহক বুঢ়াৰপৰা

ল’ৰালৈকে আৰু কুমাৰীৰপৰা বুঢ়ীলৈ এফালৰ পৰা মাৰিবলৈ দূত পাচিলে। দূতে আহি দেখে ল’ৰা, ডেকা, বুঢ়া সকলো একে। কাক মাৰে। তেওঁ গৈ যমক জনালেগৈ! যমে কলে বোলে, “তেওঁবিলাক মেহেঙা বা মাইহাঙৰ ওপৰত কাঁহীথে ভাত খায়। খোৱাৰ সময়ত তেওঁলোক বয়স অনুযায়ী এপিনৰপৰা আসন গ্ৰহণ কৰে। ডাঙৰ জনক আগেয়ে ভাতৰ কাঁহি দিয়ে। গতিকে পোনেই যিজনক মেহেঙাত ভাতৰ কাঁহী দিব তেওঁকে মাৰিব। দূতে আহি তাকে কৰিলে। তেতিয়াৰপৰা সেই ফৈদৰ মানুহ মৰিবলৈ ধৰিলে।

এই ফৈদৰ মানুহ মৰি উচ্ছন্ন হ’ল। মাত্ৰ এগৰাকী গৰ্ভৱতী তিৰোতা ব’লগৈ। তাইয়ো বাঁৰী হ’ল। সময়ত তাই লাউ এটা প্ৰসৱিলে। লাউটো দেখি তাই বৰ ভয় খালে। কোনেও নজনাকৈ নৈত উটুৱাই দিলে। উটি যাওঁতে কেঁচুৰাই কন্দা দৰে কান্দিবলৈ ধৰিলে। কান্দোন শুনি নৈপৰীয়া মানুহবিলাক ক’বনো কেঁচুৰা উটি গৈছে চাবলৈ বুলি পাৰলৈ আহিল। তাক ধৰি আনিবলৈ মানুহ পঠালে। সিহঁত নাও-ছনি লৈ জালৰ খেও মাৰি লাউটো পাৰলৈ তুলি আনিলে। সকলোৱে চাই দেখে যে এটা লাউ। তাৰ ভিতৰত কিনো আছে চাবলৈ আটাইৰে বৰ কোঁতুহল হৈ পৰিল। গতিকে, লাউটো টঙনিয়াই ভাঙি চোৱা হ’ল। তাৰ ভিতৰৰ পৰা ওলাই পৰিল এটা সুন্দৰ কেঁচুৰা ল’ৰা। কাণ্ড দেখি, সকলো নিৰ্বাক হৈ পৰিল। সকলো আচৰিত হ’ল। এজনে আনজনৰ মুখলৈ চাবলৈ ধৰিলে। তেতিয়া লাউটো কোনে নৈত উটুৱাই দিছিল গাৱঁত বিচৰা-বিচৰি লাগিল। কথা বুলিলেই বতাহ। গাৱঁত কথাটো সদৰি হৈ পৰিল। ইকান সিকানকৈ বাঁৰীৰ কাণতো পৰিলগৈ। তাই আহি ৰাইজৰ আগত সকলো কথা বিবৰি কৈ সৈ কাঢ়িলে। তেতিয়া ৰাইজে তাইক কেঁচুৰাটো দি দিলে।

লাউ পেটত ওলোৱা এই ল'ৰাটিৰ পৰাই সেই বংশ বন্ধা পৰিল। সেই গতিকে এই ফৈদৰ মানুহে সেইদিন ধৰি লাউত কদাপি পানী নোখোৱা হ'ল। লাউত পানী ভৰালে বুৰবুৰায় দেখি এই ফৈদক বুৰক'ৰ বা বুৰুক'ৰ ফৈদ বুলি কোৱা হ'ল। এই বাঁৰী পুতেক ল'ৰাটিয়েই কালক্ৰমত বজা হৈছিল বুলি প্ৰবাদ আছে।

এইদৰে 'বুৰুক চুতীয়া' বা 'বুৰুক ফৈদ'ৰ উৎপত্তিৰ কিস্সদন্তি পোৱা যায়। দেউৰী, চুতীয়া, মৰাণ, মটক, বৰাণী আদিৰ মাজত বুৰুক চুতীয়া মানুহ বিয়পি আছে। সিবিলাকৰ মাজত উক্ত জনপ্ৰবাদটি অত্যাধিক প্ৰচলন হৈ আছে। তেওঁবিলাকে নিজক বুৰুক চুতীয়া বা বুৰুক ফৈদ বুলি পৰিচয় দিয়ে আৰু ছাগলী নেখায়। ইয়াৰ পৰা কেউটা ফৈদ গুৰিতে একেটা আছিল বুলি অনুমান কৰিব পাৰি।

হুহু চৰাইৰ জন্ম-কথা

পৃথিৱীৰ বুকুৰ পৰা কিছুমান পশু-পক্ষী হেৰাই যাব ধৰিছে। হুহু তেনে এবিধ চৰাই। সকলোৱে হুহু দেখা নাই। ই য'তে ত'তে নেথাকে। থাকিলেও দেখা পোৱা নেযায়। ই নিশাচৰ পক্ষী। হুহু দেখিবলৈ ফেঁচাৰ দৰে। তাতকৈ বহুত ডাঙৰ। প্ৰায় মলুৱা বান্দৰ এটাৰ সমান। ইয়াৰ কাণ দুখন বৰ ডাঙৰ! মেকুৰী কাণৰ দৰে। চৰাইটো দেখিবলৈ যেনে আপু কুন্ধচ মাতটোও তেনে ভয়লগা বিধৰ। শুনিলে গাৰ নোম শিয়ৰি উঠে। ই ফেঁচাৰ দৰে বাৰটা মাহত তেৰটা মাত মাতে। তাৰ ভিতৰত কেইটামান বিপদ সূচক বুলি মানুহে বিশ্বাস কৰে। গাৰ ওচৰত বা ভিতৰত তেনে মাত মাতিলে গাৰুত জ্বৰ-নৰীয়া আৰু গৰু-ম'হৰ বেমাৰ আজাৰ হয় বুলি কয়। এই চৰাইটোৰ জন্ম কেনেকৈ হ'ল—এই বিষয়ে জনজাতি মানুহৰ মাজত এই সাধুটো প্ৰচলিত আছে।

এসময়ত দুজন বন্ধু আছিল। এবাৰ দুয়ো দেশ চাবলৈ ইচ্ছা কৰিলে। সেই উদ্দেশ্যে দুয়ো ঘৰৰ পৰা ওলাল। তেতিয়াৰ দিনত এতিয়াৰ দৰে ঘন বসতি নাছিল। যাতায়াতৰ সুবিধা নাছিল। হাবিৰ মাজে মাজে দুই এটা লুংলুঙীয়া বাট। বহুত দূৰ খোজ কাঢ়ি গলেহে একোখন গাওঁ পোৱা হৈছিল। বাটত যাওঁতে বাঘ-ভালুক, হাতী, ম'হ লগ পোৱা যায়। সেইদেখি বেয়ে সেয়ে গাওঁ এৰি ফুৰিবলৈ নগৈছিল। কোনোৱে গলেও

কেইবাজনো লগতৈ গৈছিল। দূৰ-দূৰণিলৈ যাব লগা হলে ঘৰ-ঘৰুৱাই হাঁহ-কুকুৰা মাৰি এসাজ দেখা-দেখিকৈ খাইহে গৈছিল।

তেনে এটা দিনত দুয়ো বন্ধুৱে হাবিৰ মাজে মাজে দিনৰ দিনটো বাটকুৰি বাই যায়। ৰাতি হলে গাৱঁত থাকে। এইদৰে কেইবাজনো গাওঁ চালে। এদিন তেওঁলোক বিপদত পৰিল। ৰাতি পুৱাৰপৰা বেলি পৰা লৈকে গোটেই দিন বাটকুৰি বাই গাওঁ এখন নেপালে। সৰু নৈ এখন পাৰতৈ বিৰিঙানি চাপৰি এখনৰ মাজে মাজে গৈ আছে। বেলি পৰি আন্ধাৰ হ'ল। তেওঁলোকৰ উপায় নোহোৱা হ'ল। গছত উঠি ৰাতিটো কটাবলৈ ওচৰত গছ-গছনি নাই। এনেতে বাটৰ কাষত পূৰফালে এখন এবাবাৰী আৰু পশ্চিম ফালে এখন মৰিশালি দেখা পালে। এবাবাৰীত এটা ভগা উৰলি ঘোৱা ঘৰ আছিল। প্ৰথম জন বন্ধুৱে কলে, “হেৰা বন্ধু, ৰাতিটো সোঁ ভগা ঘৰটোতে কটাওঁ বলা।” দ্বিতীয় জনে তাত থাকিবলৈ অমান্তি হৈ কলে, “নহয় বন্ধু, এবাবাৰীৰ ভগা ঘৰত থকাতকৈ সোঁ মৰিশালিত থকাই ভাল। বুঢ়ালোকৰ মুখে শুনিছোঁ এবাবাৰীতকৈ মৰিশালি বেছি ভাল।” প্ৰথম জন বন্ধু তাত মান্তি নহ'ল। তাৰ চকুত যেন মৰিশালিৰ প্ৰেতাত্মাবোৰ ভাহি উঠিল। সি ভয় খালে। গতিকে সি এবাবাৰীৰ ঘৰটোতে ৰাতি কটাবলৈ স্থিৰ কৰিলে। দ্বিতীয় জনে তাত থাকিবলৈ ভয় কৰি মৰিশালিত থকাকে সিদ্ধান্ত কৰিলে। দুয়োৰ মত নিমিলিল। কোনেও কাকো নিজে বিশ্বাস কৰা ঠাইলৈ নিব নোৱাৰিলে। নিজৰ পছন্দ মতে থাকিল।

পুতি থোৱা ধন-সোণত কালিকা থাকে বুলি কয়। এবাবাৰীত তেনে ধন-সোণ থাকিলে তাত ভূত বহে বুলিও মানুহৰ বিশ্বাস। সি যি কি নহওঁক সেই এবাবাৰীত এটা ভূত আছিল। সি মাজনিশা চিকাৰৰ সন্ধানত ওলায়। সেই সময়ত দুয়ো বন্ধু টোপনিত লালকাল দি পৰি আছে। সি আহি সেই ভগা ঘৰটোৰ

ওচৰত ব'লহি। মানুহৰ গোল্গ পাই ভিতৰ সোমালে। মানুহজনক শুই থকা দেখি তৎক্ষণাত তাক যাদুৰ কাঠিৰে মাৰি পেলাব খুজিলে। তেনে কৰোঁতেই সি বিকট চিঞৰ এটা মাৰি মৰি থাকিল। সেই চিঞৰ শুনি মৰিশালিত থকাজনে সাৰ পাই উঠিল। চিঞৰ শুনি সি অনুমান কৰিলে নিশ্চয় তাৰ বন্ধুক ভূতে মাৰিলে। সি মিটখন হাতত খামুচি ধৰি শোৱা ভাও জুৰি পৰি থাকিল।

ভূতটোৱে আকৌ চিকাৰ বিচাৰি ওলাল। মানুহৰ গোল্গৰ অনুসৰণ কৰি কৰি গৈ মৰিশালিত থকাজনৰ ওচৰ পালেগৈ। সি মৰা বন্ধুজনৰ ভেশছন ধৰি মাতিলে। “বন্ধু আছানে?” এইদৰে তিনিবাৰ মাতিলে। তথাপি তেওঁ মাত নেমাতিলে। দেও-ভূতে তিনিবাৰতকৈ বেছি মাতিব নোৱাৰে। বন্ধুজনে এই কথা জানিছিল। তেওঁ বুজিলে, ই বন্ধু নহয়। দেও-ভূত কোনোবাহে। ছদ্মবেশ ধৰি মাতিছে।” তেওঁ আগৰে পৰা সাজুহৈ আছিল। ভূতটো তাৰ ওচৰ চপা মাত্ৰকে ঘপকৰে তাৰ পেটত মিটখন হুহুৱাই দিলে। ভয় লগা বিকট চিঞৰ এটা মাৰি খাচকৰে মাতিব বাগৰি পৰি মৰি থাকিল। সি যাদু বা মায়া কৰি সাৰি যাবলৈ সময়েই নেপালে। এই ভূতটোৰ প্ৰেতাত্মটোৱে সময়ত হুহু হৈ জন্ম ললে। সেই কাৰণে তাৰ মাত শুনিলে গাৰ নোম শিঁয়ৰি উঠে। ভয় লাগে। সি মাতিলে অমঙ্গল ঘটে। হুহু ঘাইকৈ এবাবাৰীত থাকে। বন্ধুজন আহি ঘৰ পালেহি। সেইদেখি এবাবাৰীতকৈ মৰিশালি নিৰাপদ বুলি ভবা হয়।